

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN KİŞİSEL YETKİNLİK
ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI**

Gülşah Bahran

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 24 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gülşah
Soyadı : BAHRAN
Bölümü : Okul Öncesi Öğretmenliği
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması

İngilizce Adı : Validity Reliability Study Of The Personal Competence Scale For Preschool Children

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Gülşah BAHRAN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gülşah BAHRAN tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Adalet KANDIR

(Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

(Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Elçin YAZICI

(Temel Eğitim Anabilim Dalı, Düzce Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi: 20.12.2019

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Canım Aileme

TEŞEKKÜR

Araştırmam boyunca beni her zaman destekleyen, cesaretlendiren, değerli görüşlerini, zamanını ve sabrını benden esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım sayın Prof. Dr. Adalet KANDIR'a sonsuz teşekkürlerimi en içten duygularıyla sunarım.

Yüksek lisans tez çalışmam süresince akademik bilgilerini ve önerilerini içtenlikle sunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi G. Şule Tepetaş CENGİZ'e, araştırmamın istatistiksel analizleri konusunda yardımlarını sunan Dr. Öğr. Üyesi Emre TOPRAK'a ve pek çok kişinin emeğinin olduğu bu çalışmada, ayırım gözetmeksizin emeği geçen herkese yürekten teşekkür ederim.

OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR İÇİN KİŞİSEL YETKİNLİK ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Gülşah Bahran

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak, 2020

ÖZ

Bu araştırma, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmak amacıyla yapılmıştır. Genel tarama niteliğinde olan araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Gaziantep il merkezi Şehitkamil ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise tabakalama yöntemi ile seçilmiş 401 çocuğun öğretmen ve ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında; araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu”, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin uygulanmasıyla elde edilen veriler kullanılarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin geçerliğine yönelik çalışmalarda kapsam geçerliği ve yapı geçerliği ayrıntılı olarak incelenmiştir. Verilerin analizinde SPSS ve Mplus programları kullanılmıştır. Kapsam geçerliği uzman görüşlerinden gelen dönütlere göre sağlanmıştır. Yapı geçerliğini sağlamak amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Her bir açımlayıcı faktör analizinden önce paralel analizler gerçekleştirilerek, ölçeğin temel faktör yapısı belirlenmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizlerinde geomin döndürme yöntemi kullanılmıştır. Analizler sonucunda öğretmen formu için 21 maddeden oluşan üç boyutlu, ebeveyn formu için 29 maddeden oluşan üç boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Elde

edilen bu yapıyı doğrulamak amacıyla yürütülen doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise ölçeğin uygulandığı örnekleme uyumunun mükemmel düzeyde olduğunu göstermiştir. Öğretmen formunun güvenilirliğine ilişkin hesaplanan cronbach alpha içtutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için 0,72, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,66, açıklık/ dışadönüklük alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,71, nevrotiklik alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,73 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn formunun güvenilirliğine ilişkin hesaplanan cronbach alpha içtutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için ölçeğin için 0,84, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,75, nevrotiklik alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,68, açıklık/ dışadönüklük alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,80 olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Kişilik, Beş Faktör Kişilik Kuramı, Erken Çocukluk Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim

Sayfa Adedi : 143+xviii

Danışman : Prof. Dr. Adalet Kandır

VALIDITY RELIABILITY STUDY OF THE PERSONAL COMPETENCE SCALE FOR PRESCHOOL CHILDREN

(M. S. Thesis)

Gülşah Bahran

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January, 2020

ABSTRACT

This research was conducted to study the validity and reliability of the “Personal Competence Scale For Preschool Children”. The universe of the research, which is a general survey, is composed of the teachers and parents of 48-72 months old children attending kindergartens and independent kindergartens within the primary school within the Ministry of Education in Şehitkamil district of Gaziantep province in the 2018-2019 academic year. The sample of the study was composed of teachers and parents of 401 children selected by stratigraphy method. In the collection of research data; “Personal Competence Scale Teacher Form For Preschool Children”, “Personal Competence Scale Parent Form For Preschool Children” and “Personal Knowledge Form” were used as developed by the researcher. Validity and reliability studies were conducted using data obtained by the application of the “Personal Competence Scale For Preschool Children”. The scope validity and structure validity were examined in detail in the studies for the validity of the scale. SPSS and Mplus programs were used in the analysis of the data. Validity of the scope is provided according to feedback from expert opinions. Clarifying and validating factor analyses were conducted in order to ensure the validity of the structure. Parallel analyses were carried out before each explanatory factor analysis and the basic factor structure of the scale was determined.

Geomin rotation method was used in the explainer factor analyses. A three factor structure consisting of 21 items was obtained for the teacher form and 29 items for the parent form. The results of the confirmatory factor analysis carried out to verify this structure showed that the sampling alignment applied to the scale was excellent. The cronbach alpha internal consistency coefficient calculated for the reliability of the teacher form was 0,72 for the whole scale, the internal consistency coefficient for the agreeableness/ conscientiousness subscale was 0,66, the internal consistency coefficient for the openness/extraversion subscale was 0,71, and the internal consistency coefficient for the neuroticism subscale was 0,73. The cronbach alpha internal consistency coefficient calculated for the reliability of the parent form was 0,84 for the whole scale, the internal consistency coefficient for the agreeableness/ conscientiousness subscale was 0,75, the internal consistency coefficient for the neuroticism subscale was 0.68, and the internal consistency coefficient for the openness/extraversion subscale was 0,80.

Key Words : Personality, Five Factor Personality Theory, Early Childhood Education, Preschool Education

Page Number : 143+xviii

Supervisor : Prof. Dr. Adalet Kandır

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xviii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1.Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4

1.6. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL TEMELLER.....	6
2.1. Kişilik Kavramı.....	6
2.1.1.Kişiliğin Tanımı.....	6
2.1.2.Kişiliğin Özellikleri	8
2.1.3.Kişiliğin Boyutları.....	9
2.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler.....	11
2.2.1.Kalıtımsal Faktörler	12
2.2.2.Çevresel Faktörler.....	12
2.3. Kişilik Kuramları.....	14
2.3.1.Sigmund Freud - Psikanalitik Kuram.....	14
2.3.2.Carl G. Jung - Analitik Kuram.....	15
2.3.3.Alfred Adler - Bireysel Psikolojik Kuram	16
2.3.4.Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı	17
2.3.5.Ayırıcı Özellik (Treyt) Kuramı	18
2.3.6.Beş Faktör Kişilik Kuramı	19
2.3.6.1.Açıklık (Openness).....	20
2.3.6.2.Sorumluluk (Conscientiousness)	20
2.3.6.3.Dışadönüklük (Extraversion).....	21
2.3.6.4.Uyumluluk (Agreeableness)	21
2.3.6.5.Nevrotiklik (Neuroticism).....	22
BÖLÜM III	23
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	23
3.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	23
3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	29

BÖLÜM IV	32
YÖNTEM.....	32
4.1. Araştırmanın Modeli	32
4.2. Evren ve Çalışma Grubu.....	32
4.3. Verilerin Toplanması.....	36
4.3.1. Veri Toplama Araçları	36
4.3.1.1. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu	37
4.3.1.2. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu.....	37
4.3.1.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği	37
4.3.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğini Oluşturan Materyaller	41
4.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Uygulanması.....	41
4.4. Verilerin Analizi.....	42
BÖLÜM V	44
BULGULAR VE TARTIŞMA	44
5.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Sonuçlar	44
5.1.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Geçerlik Sonuçları.....	45
5.1.1.1. Kapsam Geçerlik Sonuçları.....	45
5.1.1.2. Yapı Geçerlik Sonuçları	48
5.1.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Güvenirlik Sonuçları.....	78
5.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Sonuçlar	79
5.2.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Geçerlik Sonuçları.....	79

5.2.1.1.Kapsam Geçerlik Sonuçları.....	79
5.2.1.2.Yapı Geçerlik Sonuçları	82
5.2.2.Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Güvenirlik Sonuçları.....	117
5.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu Arasındaki Korelasyona İlişkin Sonuçlar	118
BÖLÜM VI	120
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	120
6.1. Sonuç	120
6.2. Öneriler	121
KAYNAKLAR.....	122
EKLER.....	132

TABLÖLAR

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Çocukların ve Ebeveynlerinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Frekans Dağılımları.....	34
Tablo 2. $A=0,05$ Anlamlılık Düzeyinde KGO'ları İçin Minimum Değerler.....	46
Tablo 3. Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-1.....	49
Tablo 4. Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-1.....	49
Tablo 5. Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-1.....	53
Tablo 6. Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-2.....	56
Tablo 7. Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-2.....	56
Tablo 8. Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-2.....	58
Tablo 9. Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-3.....	61
Tablo 10. Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-3.....	61
Tablo 11. Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-3.....	63
Tablo 12. Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-4.....	64
Tablo 13. Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-4.....	65
Tablo 14. Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-4.....	66
Tablo 15. Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-5.....	68
Tablo 16. Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-5.....	68
Tablo 17. Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-5.....	70

Tablo 18. <i>Öğretmen Formu Model Uyum İndexi-1</i>	72
Tablo 19. <i>Öğretmen Formu Model Uyum İndexi-2</i>	72
Tablo 20. <i>Öğretmen Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-1</i>	73
Tablo 21. <i>Öğretmen Formu Model Uyum İndexi-3</i>	74
Tablo 22. <i>Öğretmen Formu Doğrulamalı Faktör Analizi Model Veri Uyum İndeksleri</i>	75
Tablo 23. <i>Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formunun Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri</i>	75
Tablo 24. <i>Öğretmen Formunun Alt Boyutlarına ve Geneline İlişkin Cronbach Alfa Sonuçları</i>	78
Tablo 25. <i>A=0,05 Anlamlılık Düzeyinde KGO'ları İçin Minimum Değerler</i>	81
Tablo 26. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-1</i>	83
Tablo 27. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-1</i>	84
Tablo 28. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-1</i>	87
Tablo 29. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-2</i>	90
Tablo 30. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-2</i>	91
Tablo 31. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-2</i>	93
Tablo 32. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-3</i>	95
Tablo 33. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-3</i>	95
Tablo 34. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-3</i>	97
Tablo 35. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-4</i>	99
Tablo 36. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-4</i>	99
Tablo 37. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-4</i>	101
Tablo 38. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-5</i>	102

Tablo 39. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-5</i>	103
Tablo 40. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-5</i>	104
Tablo 41. <i>Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-6</i>	106
Tablo 42. <i>Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-6</i>	106
Tablo 43. <i>Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-6</i>	108
Tablo 44. <i>Ebeveyn Formu Model Uyum İndeksi-1</i>	110
Tablo 45. <i>Ebeveyn Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-1</i>	110
Tablo 46. <i>Ebeveyn Formu Model Uyum İndeksi-2</i>	112
Tablo 47. <i>Ebeveyn Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-2</i>	113
Tablo 48. <i>Ebeveyn Formu Doğrulamalı Faktör Analizi Model Veri Uyum İndeksleri</i>	114
Tablo 49. <i>Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formunun Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri</i>	115
Tablo 50. <i>Ebeveyn Formunun Alt Boyutlarına ve Geneline İlişkin Cronbach Alfa Sonuçları</i>	117
Tablo 51. <i>Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu Arasındaki Korelasyona İlişkin Sonuçlar</i>	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Maddelerin faktörlere göre dağılımı-1.....	77
<i>Şekil 2.</i> Maddelerin faktörlere göre dağılımı-2.....	116

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
KGİ	Kapsam Geçerlik İndeksi
KGO	Kapsam Geçerlik Oranı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

21. yüzyılda, küreselleşmenin etkisiyle toplumsal ve kültürel değişikliklere rastlanılmaktadır. Kültürel boyutta yaşanan değişikliklerin; var olan çeşitliliklerin ortadan kaldırılmasıyla yeniden oluşan tek türlü ve küresel popüler kültürün hakimiyeti şeklinde ortaya çıkacağı belirtilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017). Toplumsal boyutta yaşanan değişiklikler sonucunda ise kültürün maddi ve manevi öğeleri arasında uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Öğeler arasındaki uyumsuzluklar popüler kültürle birlikte doğrudan gözlenmektedir. Yaşanılan bu uyumsuzluk popüler kültüründe etkisiyle üretmeyen, sorgulamayan, kendine sunulanlarla yetinen çocukların yetişmesine sebep olmaktadır. Popüler kültür, çocuğu tüketim nesnesi olarak görmekte, çocukların sağlıklı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini engellemektedir (Özkan, 2006).

Kişilik gelişiminin kritik yılları olarak bilinen erken çocukluk döneminde, çocuğun kişiliğinin oluşumu için gerekli olan temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesi son derece önemlidir. Çocuğun erken yaşlarda desteklenmesi onun gelecek yaşamında daha başarılı, kendine yeten, kendini ifade edebilen, olumlu kişilik özelliklerine sahip bir birey olarak yetişmesinde etkili olacaktır (Kandır, 2001).

Yaşanılan toplumsal ve kültürel değişikliklerin kişilik üzerindeki etkilerine bakıldığında kişilik gelişiminin kritik yıllarında olan çocuğun bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir. Çocuğun erken yaşlarda desteklenmesi, bu yıllarda kazandığı deneyimlerin niteliği, onun gelecek yaşamında önemli bir etkiye sahip olduğu gibi, kişilik gelişimini de büyük ölçüde etkilemektedir (Genç & Senemoğlu'ndan aktaran Kök, Tuğluk & Bay, 2005). Bu bağlamda kişiliğin gelişim sürecini daha iyi anlamak ve açıklamak amacıyla birçok yaklaşım ortaya konulmuştur.

Son yıllardaki çalışmalarda ağırlıklı olarak kullanılan yaklaşımlardan biri kişiliğin beş temel faktörden oluştuğu yönündedir (Costa & McCrae'den aktaran Arslan, 2018). Beş Faktör Kişilik Kuramı çeşitli görüşleri bir araya getiren ve bütünleştiren, kişilikle ilgili çalışmaları tek bir yaklaşım altında derleyen bir kuram olarak düşünülmektedir (Bacanlı, İlhan & Aslan, 2009). Beş Faktör Kişilik Kuramı, bireylerin bu beş kişilik özelliğine değişen oranlarda sahip olduğu psikolojik yapı olarak ele alınmaktadır (Cervone & Pervin'den aktaran Arslan, 2018). Bu beş kişilik özelliği; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık olarak açıklanmıştır. Dışadönüklük boyutu; heyecanlı, neşeli, konuşkan, girişken ve sosyal olma gibi özellikler içermektedir (Costa, Busch, Zonderman & McCrae'den aktaran Şeker Sır, 2016). Uyumluluk boyutu; saygılı, nazik, güvenli, merhametli gibi özellikleri içermektedir. Nevrozizm boyutu ise endişeli, güvensiz, sinirli, kaygılı gibi özellikleri içermektedir. Sorumluluk boyutu; düzen, öz disiplin ve başarıya gibi özellikleri içermektedir (Somer, Korkmaz & Tatar, 2004). Açıklık boyutu; kişinin yeniliklere ve değişime açık olması, yeni fikirleri kabul etmesi, çok yönlü düşünebilmesi gibi özellikleri içermektedir (Peabody & Goldberg, 1989).

Yaşamının kritik yıllarında olan çocuğun kişilik gelişimini sağlıklı bir şekilde atlatabilmesi için desteklenmesi ve bu yönden çocuğun değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde çocuğun kişilik gelişimi hakkında bilgi edinmeyi sağlayacak, kişilik gelişimine ışık tutacak bütünsel bir anlayışla hazırlanmış ölçme değerlendirme araçlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu noktadan hareketle araştırmanın problem sorusunu: “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Geçerli Ve Güvenilir Midir?” cümlesi oluşturacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin geçerlik ve güvenirliğini test etmek araştırmanın temel amacını oluşturmuştur.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” geçerli ve güvenilir midir?
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” geçerli ve güvenilir midir?
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu ile Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Erken çocuk dönemi, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarına etki edecek kritik yıllardır. Temel gelişimsel becerilerin kazanıldığı bu süreç bireyin yaşamında önemli bir etkiye sahiptir. Bu dönemde çocukların kişilik gelişiminin temelini oluşturacak becerilerin kazanılması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Kişilik, bireyi başkalarından ayıran kalıtsal ve çevresel faktörlerin etkisiyle kazanılan özelliklerin bütünüdür (O. Özdemir, Özdemir, Kadak & Nasıroğlu, 2012).

Kişilik, devamlı gelişme eğilimindedir (Kuzgun, 1972). Bu gelişim üzerinde etkili olan iki ana faktörden söz edilebilir. Bunlar: çevresel ve genetik faktörlerdir. Genetik faktörler daha çok çocuğun gizil güçlerinin belirlenmesinde ön planda iken, çevresel faktörler de bu gücün kullanımına yöneliktir (Türker’ den aktaran O. Özdemir vd., 2012).

Genetik ve çevresel faktörlerden etkilenen birey bu etki sonucunda çeşitli ve farklı düzeyde niteliklere sahip olmaktadır (Özgüven, 2000, s. 286). Bu nitelikleri açıklamak ve bireyin gelişim sürecini değerlendirebilmek için çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Birbiriyle ilişkili olan bu kuramlar farklı düşünce biçimleriyle bu süreci açıklamaya çalışmışlardır. Bu kuramlar arasında son zamanlarda üzerinde çeşitli çalışmalar yapılan ve genel anlamda

araştırmacılar tarafından kabul gören Beş Faktör Kuramı kişiliğin beş ana boyutunu ve bunların içerdiği bireye özgü kişilik özelliklerini aşamalı bir sıralama içinde vermektedir (Sevi, 2009). Costa ve McCrae, beş faktör kuramını oluşturan beş boyutu; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevroitiklik ve açıklık şeklinde tanımlamışlardır (Somer & Goldberg, 1999).

Çocuğun sağlıklı bir kişilik gelişimi için gelişimi hakkında bilgi edinmek ve bu gelişimin nasıl bir yol izlediğini saptamak gelişimin kritik yılları olan erken çocukluk döneminde büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle eğitim alanında yapılacak bu araştırmada; 48-72 aylık çocukların kişilik gelişimini değerlendirmek için “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Araştırma hem ilgili alan yazına katkı sağlamak hem de erken yıllarda bu becerinin gelişimi yönünden çocukların eğitim gereksinimlerini değerlendirmek ve buna bağlı olarak eğitim programlarında gerekli erken müdahale düzenlemeleri yapabilmek konularında son derece önemli görülmektedir. Araştırma 48-72 aylık çocukların kişilik gelişimlerine yönelik eğitim ihtiyaçlarını ortaya koyması ve ileride buna bağlı olarak geliştirilecek eğitim programları için değerlendirme verisi sağlaması yönünden de önem taşımaktadır. Araştırmada geliştirilecek olan ölçeğin, bu yönü ile özgün değere sahip olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte araştırmanın, çocukların kişilik gelişimi ile yapılacak diğer çalışmalar için yol göstermecisi ve destekleyici bir nitelik taşıyacağı öngörülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın temel varsayımları şunlardır:

- Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği (Öğretmen Formu)’ne öğretmenler tarafından verilen cevapların objektif olarak yansıtacağı varsayılmıştır.
- Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği (Ebeveyn Formu)’ne ebeveynler tarafından verilen cevapların objektif olarak yansıtacağı varsayılmıştır.
- Araştırmanın örneklemini oluşturan çocukların tipik gelişim gösterdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır:

- Araştırma Gaziantep ili şehitkamil ilçesine baēlı çalışma grubuna dahil edilen Milli Eēitim Bakanlıēına baēlı baēımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ile sınırlıdır.
- Veriler, 2018-2019 eēitim-öēretim yılı Milli Eēitim Bakanlıēına baēlı baēımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 401 çocukla sınırlıdır.
- Araştırma tipik gelişim gösteren çocuklarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kişilik: Bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçlerdir (Burger, 2006, s. 23).

Beş Faktör Kişilik Kuramı: Bütün kişilik özelliklerinin evrensel ve eksiksiz olarak gözleme dayalı bir biçimde beş temel boyutta ele alınıp sınıflandırılmasıdır (McCrae & Costa'dan aktaran şeker Sır, 2016).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde Kişilik Kavramı, Kişiliği Etkileyen Faktörler ve Beş Faktör Kişilik Kuramı'na ilişkin kuramsal çerçeve sunulmuştur.

2.1. Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı kişiliğin tanımı, kişiliğin özellikleri ve kişiliğin boyutları olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

2.1.1. Kişiliğin Tanımı

Geçmişten günümüze kişilik üzerinde çeşitli görüş ve düşünceler ileri sürülmüş ve kişiliği anlamaya yönelik birçok tanım yapılmış, bununla birlikte kişilik kavramı tanımlanırken karakter, mizaç, benlik ve yetenek gibi kavramların da açıklanmasına gereksinim duyulmuştur. Kişiliğin tanımlanmasında yaşanan bu zorluk, kişilik kavramının çok kapsamlı bir yapısının olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte farklı düzeyde becerilere sahip olan bireyi bu kapsam içinde değerlendirme zorunluluğu kişiliğin tanımlanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle kişilik birçok araştırmaya konu olmuş ve çeşitli şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır (Özgüven, 2000, s. 286).

Kişilik; bireyin duygu, düşünme ve davranış eğilimlerine katkı sağlayan durağan, sürekli ve ayırt edici psikolojik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Cervone & Pervin, 2016, s. 8). Kişilik; bireyin ayırt edici özellikleri, karmaşık psikolojik niteliklerinin bir bütünüdür (Gerrig & Zimbardo, 2012, s. 407).

Aynı zamanda kişilik, bireyin kendine özgü davranış biçimlerinin, ilgi ve eğilimlerinin, ruhsal davranış ve yeteneklerinin karakteristik bir bütünüdür (Norman, 1963).

Kişilik; bireyi diğer bireylerden ayıran, bireyin kalıtsal ve çevresel faktörlerin etkisiyle kazandığı özelliklerin bütünüdür. Bireyin sahip olduğu duygular, yetenekler, güdüler, mizaç, sosyal, fiziksel-psikomotor ve bilişsel özellikler, karakter ve değerler, inançlar, tutumlar, görüşler vb. özellikler kişiliği oluşturan yapılardır. Böylece kişilik, bireyin davranışlarının tüm yönlerini bütünüyle kapsayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2013).

Özgüven (2000)'e göre kişilik; bireyin psikolojik ve nörolojik yapısının bireye özgü bir organizasyonu ve bu organizasyonun çevre ile etkileşiminin bir ürünü olarak tanımlanmaktadır (s. 288).

Bir diğer tanıma göre kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran sahip olduğu nesnel ve öznel niteliklerinin tümü olarak tanımlanmaktadır. Bireyin sahip olduğu bu nitelikleri anlayabilmek için; gözlemlenebilen tavır ve davranışlardan yola çıkarak bireyin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırız (McShane & Glinow, 2016, s. 29). Çünkü kişilik, “bireyin kendine özgü, farklı durumlarda ve zaman içinde kalıcı olan duygu, düşünce ve davranış örüntüsü” şeklinde ifade edilmektedir (Morris, 2002).

Cüceloğlu (2014)'na göre kişilik; bireyin iç ve dış çevresi ile kurmuş olduğu, onu diğer bireylerden farklı kılan, tipik ve belirli durumlarda benzer davranışlar sergilemesine etki eden, kendisini oluşturan birimlerle bağlantılı bir yapı geliştiren ve gözlenebilen bir kavramdır (s. 404).

Kişilik tanımlamalarındaki farklılıklara ek olarak kişiliği açıklamaya çalışan birçok yaklaşım öne sürülmüştür. Burger (2006)'ın sınıflandırmasına göre kişiliği farklı boyutlarıyla açıklamaya çalışan bu yaklaşımlar; psikanalitik yaklaşım, biyolojik yaklaşım, insancıl yaklaşım, davranışsal-sosyal öğrenme yaklaşımı, bilişsel yaklaşım ve ayırıcı özellik yaklaşımı olmak üzere altı boyutta ele alınmaktadır. Psikanalitik Yaklaşım; bilinçaltının, davranışları şekillendirdiği fikrine dayanan, davranış farklılıklarını bilinçdışı süreçlerle açıklayan yaklaşımdır. Biyolojik Yaklaşım ise; davranış farklılıklarını kalıtsal eğilimler ve fizyolojik süreçlerle ilişkilendirmektedir. Bireylerin sahip olduğu biyolojik farklılıkların kişilikteki etkisini açıklamak kuramın temelini oluşturmaktadır. İnsancıl Yaklaşım; bireylerin bilinçaltı dürtüler tarafından güdülenmesiyle birlikte özgür bir iradeye sahip olduğunu ve bireyin kendi eylemlerinden sorumlu olduğunu vurgulamaktadır. Davranışsal/Sosyal Öğrenme Yaklaşımı ise; davranış farklılıklarını bireyin geçmişte

yaşadığı koşullanmalarının ve beklentilerinin bir sonucu olarak tanımlar. Bilişsel Yaklaşım ise; bireysel farklılıkları ve kişisel süreçleri açıklamak için bilişsel yapılar belirleyerek bu farklılıkları bireyin bilgiyi işleme süreçlerindeki farklılıklara bağlamaktadır. Son olarak Ayırıcı Özellik Yaklaşımı; bireysel farklılıkları ayırıcı özellik yelpazesinde tanımlanan bir takım kişilik özelliklerine bireyin farklı derecelerde sahip olması ile açıklamaktadır (Burger, 2006).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde kişiliğe ait birçok tanımın ve yaklaşımın olduğu görülmektedir. Bu durum araştırmacıların kişiliği farklı bakış açılarıyla değerlendirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Böylece tanımlar incelendiğinde kişiliğe dair ortak görüşün; bireyi diğer bireylerden ayıran özellikleri yansıtmaması, kişiliğin bir bütün olarak değerlendirilmesi, açık ve gözlenebilir davranışlardan anlam çıkarmalara dayanan bir yapı olarak ele alınması, yaşam öyküsüne bağlı bir süreci temsil etmesi, zamana ve duruma karşı kişiliğin sabit ve sürekliliğini ifade etmesi gibi özellikler bütünü olduğu görülmektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017).

2.1.2. Kişiliğin Özellikleri

Kişilik kapsamlı, karmaşık ve dinamik bir yapıya sahiptir. Bu yapının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle kişilik özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Çünkü kişilik özellikleri bireyi diğer bireylerden ayırt etmeyi sağlayan özelliklere sahiptir (Özsoy & Yıldız, 2013). Gelişimsel olarak birçok farklılık gösteren birey, bu durumun bir sonucu olarak çevresinde meydana gelen oluşumları ve bu oluşumların dayandığı sebepleri veya bu sebeplerin yol açtığı sonuçları farklı şekilde yorumlar. Bu farklılıklar kişiliğin temelini oluşturur (Durna, 2005, s. 275).

Kişilik aynı zamanda tutarlılık gösteren bir yapıya sahiptir. Bu yapı içinde kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıplarından meydana gelmektedir. Çünkü birey yalnızca içinde bulunulan duruma verdiği tepkilerle değil her zaman ve her durum karşısında verdiği tepkilerle değerlendirilmektedir (Burger, 2006, s. 23). Böylece bireyin davranış eğilimlerinin sıkça değişmeyeceğinin belirtilmesi kişilik özelliklerinin tutarlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Özsoy & Yıldız, 2013, s. 3).

Bununla birlikte yaşanan çevrenin farklılaşması, bireyin maruz kaldığı uyarıcıların değişmesine neden olmaktadır. Değişen çevresel faktörlerin etkisinde kalan birey, söz

konusu uyarıcılardan etkilenebilmekte ve zaman içinde kişilik özellikleri bu uyarıcıların etkisiyle farklılaşabilmektedir. Bu durum kişiliğin çevresel faktörlerin etkisi ile değişiklik gösterebilen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Buda kişiliğin dinamiklik özelliğinden kaynaklanmaktadır (Özsoy & Yıldız, 2013, s. 4). Bireyin içinde bulunduğu ortamla etkileşime geçerek geliştirdiği kişilik özelliklerinin değişmesi ancak daha etkili yaşantılar edinmesine bağlıdır. Böyle bir yaşantı ise olağanüstü olayların etkisiyle kazanılır (Başaran, 2000).

Kişilik, tutarlı bir yapı sergilemekle birlikte zaman içerisinde çevresel faktörlerin etkisiyle değişiklik gösterebilen, dinamik ve kendini yenileyen bir olgudur (Şeker Sır, 2016, s. 9).

Özetle kişilik, birden çok özelliğe sahip bir yapıdır. Bu yapıyı oluşturan özellikler birbirleriyle ilişkili ve bireye özgü bir örüntü oluşturarak kişiliği meydana getirmektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017).

2.1.3. Kişiliğin Boyutları

Kişilik, bir bütün olarak bireyi tanımlamak için kullanılsa da kendi içinde alt boyutları olan bir yapıyı ifade etmektedir. Kişiliği tanımlarken kullanılan ve kişilikle ilişkili olan bu boyutlar kişiliğin açıklanmasını ve anlamlandırılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle kişiliğin boyutları dört temel başlık altında incelenmiştir:

Karakter: Kişilik ve karakter kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılsa da bu kavramlar farklı anlamlar içermektedir. Karakter kavramı bireyin çevresel faktörler aracılığıyla kazandığı, kalıtsal olmayan, sonradan edinilen özellikler olarak tanımlanmaktadır (Adler, 2016). Ayrıca karakter kavramı kişiye özgü davranış eğilimlerinin bütünü oluşturur ve bireyin bedensel, duygusal ve zihinsel faaliyetlerine çevrenin verdiği değerler bütünü temsil eder. Karakter aynı zamanda bireyin yaşadığı çevrede geçerli olan değer yargılarını ve ahlak kurallarını kullanım biçimi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü karakter bireyin içinde yaşadığı çevrenin toplumsal değerlerinden ve ahlak kurallarından oluşur ve değerlendirilir (Allport'tan aktaran Güney, 2012). Karakter; bireyin doğruluk, dürüstlük, ahlak ve kararlılık gibi temel kalıcı yönlerini ifade etmektedir (Magnavita, 2016, s. 16). Böylece karakter, kişiliğin sosyal ve ahlaki nitelikleri olarak tanımlanır (Eroğlu, 2000, s. 254). Ayrıca karakter, ahlaklı bir şekilde davranmaya yatkın olma ve bu anlamdaki kişisel becerileri etkileyen kişisel psikolojik özellikler bütünüdür (Berkowitz, 1999). Özetle;

kişilik ve karakter kavramları birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte kişilik kavramı karakteri de içine alan kapsamlı bir yapıyı temsil etmektedir.

Mizaç: Mizaç, kişinin duygusallık ve hareketlilik özelliklerini kapsayan bir yapı olarak ifade edilmektedir (Eroğlu, 2000, s. 254). Ayrıca mizaç, doğuştan geldiğine inanılan temel biyolojik eğilimlerdir (Magnavita 2016, s. 16). Bir diğer tanıma göre mizaç; “bireyin kendine özgü duygusal doğaya sahip olma olgusu” olarak ifade edilmektedir (Allport’tan aktaran Burger, 2006, s. 352).

Hipokrat, beden kimyasının bireyin mizacı üzerinde önemli etkileri olduğunu belirtmiştir (Loehlin & Martin, 2018). Böylece mizacı neşeli, soğukkanlı, kızgın ve melankolik olmak üzere mizacı dört kategoride açıklamıştır:

- Neşeli Mizaç: Hareketli, neşeli, canlı, heyecanlı, girişken, pozitif, umutlu kişiliği temsil eder.
- Soğukkanlı Mizaç: Hemen tepki vermeyen, miskin, sakin, ağırbaşlı, durgun, soğukkanlı ve güçlü kişiliği temsil eder.
- Kızgın Mizaç: Çabuk sinirlenen, hareketli, dizginlemesi zor, heyecanlı ve agresif kişiliği temsil eder.
- Melankolik Mizaç: Alıngan, üzüntülü, endişeli, sıkıntılı, sıkıcı, durgun ve zayıf kişiliği temsil eden mizaç türüdür (Zel’den aktaran Şimşek, Çelik & Akgemci, 2015, s. 81).

Benlik: Benlik; bireyin kendi yetkinlik ve özelliklerine ilişkin algılarını kapsayan bir yapıdır (Trawick-Smith, 2014, s. 297). Bireyin kendisi ile ilgili gözlemleri sonucunda oluşan düşünceleri, kendini tanıması ve değer biçme şeklidir. Bu açıdan benlik kişiliğin öznel yanını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle benlik; bireyin özellikleri, amaç ve beklentileri, yetenekleri ve imkanları, değer yargıları ve inançlarından oluşan, dinamik, her an değişime açık bir yapıdır. Yaşam boyunca gelişime ve değişime açık olan benlik, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu toplumsallaşmasını ve kendini tanımasını sağlar (R. L. Atkinson, Atkinson & Hilgard, 1995). Bir başka tanıma göre benlik, kişinin kim olduğu ve kim olacağına ilişkin tutarlı görüş ve inancıdır. Böylece benlik bireyin kim olduğunu, kim olacağını sorgulamasıyla gelişir (Başaran, 2000). Benlik, bireyin kendini algılama şekli, kendine ait değerlendirmeleridir (Yavuzer, 2002).

Yetenek: Yetenek, kişiliğin oluşmasını sağlayan ve kişiliğin biçimlenmesine etki eden bir yapıdır. Bu yapı, kişinin doğuştan getirdiği ve zamanla geliştirilebilen zihinsel ve

bedensel özelliklerinin bütünüdür. Bedensel yetenek; kişinin duyu organları aracılığı ile kavradığı, geliştirdiği ve aktardığı özelliklerle ilgilidir. Bedensel yetenekler ise el ve ayak koordinasyonu, dengede kalabilme, işitme ve yer belirleme, ses ayırt etme, tat belirleme, koşma gibi yeteneklerden oluşmaktadır. Zihinsel yetenek ise kavrayabilme ve sonuçlandırma gibi özelliklerle ilgilidir. Zihinsel yetenekler; insanları ve olayları anlama ve değerlendirme, iletişim kurma, olaylar arasında ilişkiyi tespit etme, analitik düşünme, kavramlarla düşünme, yazılı ve sözlü ifadeleri anlama, sentez yapma gibi kişiliğe ait yeteneklerden oluşmaktadır (Şimşek vd., 2015).

2.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler

Kişiliğin belirlenmesi ve etkilenmesinde rol oynayan pek çok faktör vardır. Bu faktörlerin kişilik üzerindeki etkileri birçok araştırmanın konusu olmuş ve tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar içerisinde araştırmacıların üzerinde durduğu ve açıklamaya çalıştığı konulardan biri kişiliğin genetik faktörlerden mi yoksa çevresel faktörlerden mi etkilendiği konusudur. Konuyla ilgili farklı düşünceler ileri sürülmekle birlikte birçok araştırmacının üzerinde uzlaştığı temel görüş, farklı oranlarda da olsa kişiliğin hem genetik hem de birçok çevresel faktörün etkisiyle oluşup gelişmesi ve bu faktörlerin etkisiyle değişebileceği yönünde olmuştur.

Kişiliğin oluşumu üzerindeki faktörler genel olarak, genetik ve çevresel faktörlerdir. Doğuştan gelen genetik faktörler ve çevresel faktörlerin etkileşimi bireyin kendine özgü bir kişilik oluşturmalarını sağlamaktadır (O. Özdemir vd., 2012).

Bununla birlikte insan davranışlarına etkisi olan her bir unsur kişiliği etkileyen faktörler arasında yer alır. Bundan ötürü kişiliğin oluşmasına etki eden faktörleri birkaç başlıkta toplayarak ifade etmek daha faydalı olacaktır:

- Kalıtsal Faktörler
- Sosyo-Kültürel Faktörler
- Sosyal Yapı ve Sınıf Faktörleri
- Aile Faktörü
- Coğrafi ve Fiziki Faktörlerdir
- Diğer Faktörler (Eroğlu, 2000, s. 140).

2.2.1. Kalımsal Faktörler

Kişiliğin belirlenmesinde kalımsal özellikler önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü her birey sahip olduğu genler aracılığıyla kendi soyuna ve ailesine ait bazı kalıtım özelliklerini taşımaktadır. Bireyin taşıdığı bu genler, onun nasıl bir gelişim süreci göstereceğine ve ne tür özellikler taşıyacağına dair bilgileri içermektedir. Böylece bireyin taşıdığı özelliklerin hangilerinin kalımsal faktörler aracılığıyla geçtiği kesin olarak bilinmemekle birlikte doğuştan getirdiği özelliklerin büyük bir çoğunluğunun kalımsal faktörlerin etkisinde olduğu kabul edilmektedir (Eroğlu, 2000). Bu durum sonucunda kalımsal faktörlerden etkilenen fiziksel özellikler bireyin kişilik gelişimini etkilemektedir (Köse, 2019). Ancak kişilikle ilgili yapılan birçok araştırmada kalımsal faktörlerin kişilik üzerindeki doğrudan etkileri değil dolaylı etkileri incelenebilmiştir. Böylece bireyin bedensel yapısının kişiliği üzerinde dolaylı bir etkisi olduğuna inanılmaktadır (Özkalp, 2013, s. 32).

Sonuç olarak kalımsal faktörlerin kişilik üzerindeki etkileri yapılan araştırmalar sonucu ortaya koyulmuş ancak bu etkilerin yüzde kaçının kalımsal faktörlerin etkisiyle şekillendiği kesin olarak ifade edilmemiştir.

2.2.2. Çevresel Faktörler

Çevresel faktörler; sosyo-kültürel faktörler, sosyal sınıf ve yapı faktörleri, aile faktörü, coğrafi ve fiziki faktörler ve diğer faktörler olmak üzere beş alt boyutta açıklanmıştır:

Sosyo-Kültürel Faktörler: Bireyin kişilik oluşumuna etkisi olduğu düşünülen çevresel faktörlerin başında içinde yaşanılan ve etkileşim kurulan toplumun sosyo-kültürel özellikleri gelmektedir. Böylece birey içinde yaşadığı kültürün etkisiyle kişiliğini geliştirmektedir (Eroğlu, 2000). Bununla birlikte yaşanılan toplumun sahip olduğu sosyo-kültürel özellikler, bireyin yaşam biçimine, aile ve çevresiyle olan sosyal ilişkilerine ve alışkanlıklarına yansımaktadır. Bu durum bireyin davranış eğilimlerine etki ederek kişilik oluşumunu desteklemektedir (Özsoy & Yıldız, 2013, s. 6). Kişilik oluşumuna etki eden sosyal ve kültürel faktörler aynı zamanda öğretici bir nitelik taşımaktadır. Çünkü birey bilinçli ya da bilinçsiz olarak sosyal çevrenin kendisine sunduğu deneyimler sonucu kişiliğini oluşturur (Kayaalp Ersoy, 2009, s. 16). Böylece içinde yaşanılan toplum, kültür ve kişiliğin sürekli etkileşimi sonucu bireye ne öğreneceği ve nasıl öğreneceği hakkında birçok yol gösterir (Erkoç, 2008, s. 16).

Sosyal Sınıf ve Yapı Faktörleri: Kişiliğin oluşmasına etki eden bir diğer unsur bireyin dahil olduğu sosyal sınıf ve yapılarıdır. Sosyal sınıf ve yapılar birbirine benzer özellikler taşıyan bireylerin meydana getirdikleri gruplardır. Bireyin dahil olduğu sosyal sınıf ve yapılar onun eğitim olanaklarını, yaşam biçimini, bakış açısını, düşünce ve eğilimlerini ve birtakım kişisel özelliklerini etkileyebilmektedir (Eroğlu, 2000). Bununla birlikte her toplum belirli sosyal ve kültürel sınıflara ayrılmaktadır. Toplumsal yaşamda sosyal ve kültürel sınıflar kendini oluşturan alt yapılardan meydana gelmektedir. Her bir alt yapının ayrı ayrı kişilik tipleri oluşturacağı düşünülmektedir. Bu durum sonucunda kültürel yapı, kişiliğin bütün özellikleri üzerinde önemli derecede bir etki ederken; sosyal yapı, birbirinden değişik alt grupları içerdiğinden farklı kişilik tiplerinin meydana gelmesinde rol oynamaktadır. Böylece bireyin dahil olduğu sosyal sınıf ve yapılar bireyin kişilik özelliklerini etkilemekte ve kişilik gelişimini desteklemektedir (Silah'tan aktaran Aktaş, 2006).

Aile Faktörü: Kişiliğin oluşmasına etki eden bir diğer unsur bireyin ailesidir. Aile içinde yer alan her bir birey birbiriyle etkileşim halindedir. Bu durum çocuğun aile içinde etkileşim kurduğu bireyleri rol model olarak benimsemesine ve benzer davranışlar sergilemesine etki etmektedir. Bu davranışsal eğilimler bireyin kişiliğini oluşturarak ailenin kişilik üzerindeki etkisini ortaya koyar (Özsoy & Yıldız, 2013, s. 5). Kişilik oluşumunda ailenin etkisi çok yönlüdür. Çünkü aile içinde bulunan ilişkilerin çeşidi, seviyesi, yönü ve derecesi kişilik gelişimini farklı ölçülerde etkilemektedir. Bununla birlikte aile faktörü içerisinde kardeşlik ilişkileri ve anne-baba tutumu da kişilik gelişimini büyük ölçüde etkileyen faktörlerdendir. Çünkü birey aile içi ilişkilerinde şekillendirdiği kişilik unsurlarını kazanır ve davranış eğilimi gösterir (Eroğlu, 2000). Sonuç olarak bireylerin kişiliği oluşurken yalnızca kalıtsal aktarımlar değil aile içinde yaşayan bireylerin davranışları, ailenin sosyo-ekonomik özellikleri ve sosyo-kültürel faktörleri kişilik üzerine etki etmektedir (Özsoy & Yıldız, 2013, s. 6).

Coğrafi ve Fiziki Faktörler: Kişiliğin oluşmasına etki eden bir diğer unsur bireyin içinde yaşadığı coğrafi ve fiziki faktörlerdir. Kişinin yaşamını sürdürdüğü yerin coğrafi özellikleri, kültürel altyapısı, antropolojik yapısı gibi değişkenler kişilik oluşumuna etki edebilir. Bununla birlikte yaşanan yerin iklim özellikleri bireyin yaşam tarzını etkilerken kişilik oluşumuna da etki edebilmektedir (Eroğlu, 2000).

Diğer Faktörler: Kişilik oluşumuna etki eden ana faktörlerin dışında çok sayıda bilinen bilinmeyen, gözlenen gözlenmeyen, ölçülebilen ölçülemeyen çeşitli faktörler

bulunmaktadır. Bu faktörler arasında kişiliğin şekillenmesine etki eden kitle iletişim araçlarının etkisi oldukça yüksektir. Çünkü günümüzde yaygın olarak kullanılan kitle iletişim araçları birer eğitim, kültür ve eğlence aracı olarak görülmektedir. Bununla birlikte bireyin çevresinde bulunan yetişkinler grubu da kişiliğin oluşumunda önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü birey çevresinde bulunan kişilerin bazı ideallerini, gelecekle ilgili planlarını ve diğer davranış eğilimlerini örnek alabilmektedir. Böylece bireyi etkileyen bu faktörler kişilik oluşumunu ve gelişimini de etkilemekte ve desteklemektedir (Eroğlu, 2000).

2.3. Kişilik Kuramları

Bu bölümde Sigmund Freud - Psikanalitik Kuram, Carl G. Jung - Analitik Kuram, Alfred Adler - Bireysel Psikolojik Kuram, Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı, Ayırıcı Özellik (Treyt) Kuramı ve Beş Faktör Kişilik Kuramı incelenmiştir.

2.3.1. Sigmund Freud - Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, bilinçaltı alanı üzerine odaklanan bir kuramdır. Kurama göre bireyler içgüdü ve dürtüleriyle dünyaya gelmekte ve isteklerini en kısa sürede gidermek için “haz” ilkesine göre davranışlar sergilemektedirler (Güney, 2012). Psikanalitik kuramın temsilcisi Sigmund Freud, bilinçaltına yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Freud’a göre kişilik; cinsellik ve saldırganlık olarak meydana gelen içgüdüsel dürtülerle sosyal engeller arasındaki çatışmalardan meydana gelmektedir (Şimşek vd., 2015).

Freud “topografik model” olarak isimlendirdiği kişiliği bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı olmak üzere üç bölümde ele almıştır. Topografik modele göre bilinç, farkında olduğumuz, öğrendiğimiz düşünceleri içermektedir. Bu düşüncelere yenileri eklendikçe varolan düşünceler değişime uğrar ve eski düşünceler kaybolur. Kaybolan düşünceler bilinç öncesi deneye yapıya aktarılır. Bilinç öncesi geniş ve ulaşılabilir düzeydeki bilgi haznesinden oluşmaktadır. Bilinç öncesi düzeyde olan düşüncelerimizi istediğimiz zaman bilinç düzeyine getirilebiliriz. Ancak farkına varmadan bilinçaltına aktarılan düşüncelere istediğimiz zaman kolaylıkla ulaşamayız. Bu düşüncelere ulaşmak için bazı özel yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Freud’a göre, bu özel yöntemler dışında bilinçaltına aktarılan düşünceler bilinç düzeyine getirilememektedir (Burger, 2006).

Freud “topografik model” in insan kişiliğini sınırlı bir şekilde kapsadığını düşünerek “yapısal” bir model geliştirmiştir. Bu modelde kişiliği benlik (ego), alt-benlik (id) ve üst-benlik (süperego)” olarak isimlendirmiştir (Burger, 2006).

İd (alt-benlik): Kişiliğin ilkel yanını oluşturmaktadır. İd, bedensel hoşlanma ve haz elde etme ilkesiyle çalışır. Haz elde etme ilkesine göre hareket eden id, sürekli isteklerde bulunur ve bu isteklerinin hiç geciktirilmeden doyurulmasını ister. Bireyin haz elde etme ilkesine göre hareket etmesi bireyde akıl yürütme ve düşünme eğiliminin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Böylece bireyi id’in istekleri yönlendirir ve düşünce etkin rol almaz (Cüceloğlu, 2014).

Ego (benlik): Gerçeklik ilkesine göre hareket etmektedir. Ego, gerçek dünya ile id arasında bir köprü işlevi görür (Cüceloğlu, 2014). Egonun görevi, idin dürtülerini tatmin etmek ama bunu yaparken içinde bulunulan durumun gerçeklerini de dikkate almaktır. Böylece ego, idin istek ve arzularına karşı dengeyi sağlayıcı bir görev üstlenmektedir. Ego, bireyin dürtülerini bilinçaltında saklı tutar. Çünkü idin dürtüleri genellikle toplumsal olarak uygun olmayan biçimde ortaya çıkmaktadır. Böylece ego, id ile süperego arasında arabuluculuk işlevi görür. Ego’nun bu işlevi her bireyde farklı düzeyde gerçekleşmektedir. Böylece her bireyin kişiliği de farklılaşmaktadır (Şimşek vd., 2015).

Süperego (üst-benlik): Dışsal çevre tarafında oluşturulmuş değer yargıların özümşenerek kişiliğin en son meydana gelen yapısını oluşturmaktadır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017). Süperego bireyde sonradan gelişen bir yapıya sahiptir. Bireyin çevresiyle etkileşim kurarak edindiği iyi özellik ve nitelikler süperegoyu oluşturur. Süperego, bireyin içinde yaşadığı toplumun kurallarını dikkate alarak bireyin ne yapması gerektiğini belirler. Süperego’nun görevi, id’in istek ve arzularını kontrol altında tutmaktır. Böylece birey toplumsal yaşamda belirli kurallar çerçevesinde yaşantısını sürdürebilecektir (Burger, 2006).

2.3.2. Carl G. Jung - Analitik Kuram

Analitik kurama göre kişilik birbiriyle etkileşimde bulunan çok sayıda yapıdan oluşmaktadır. Bu yapılardan biri bilinçaltıdır. Jung bilinçaltını Freud’un kuramında olduğu gibi bir bireyin yaşamındaki bastırılmış ve engellenmiş deneyimleri içinde barındıran bir yapı olarak görmüş ancak bu yapıyı ikiye ayırmıştır. Bunlar kişisel bilinçaltı ve kolektif bilinçaltıdır (Cüceloğlu, 2014). Kişisel bilinçaltı, insanların kişisel dürtü, duygu, düşünce ve tecrübelerinden oluşmaktadır. Kolektif bilinçaltı ise, kalıtsal olarak aktarılan içgüdüsel dürtüler, korkular

ve geçmiş nesillerin yaşadığı duygu, düşünce ve deneyimlerin bizlere yansımalarıdır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017; Burger, 2006).

Jung, kişiliğin boyutlarını iki yapıda açıklamıştır. Bunlar; içedönük kişilik yapısı ve dışadönük kişilik yapısıdır. İçedönük bireyler daha çok kendi içsel dünyalarına yönelirken, dışadönük bireyler dış dünyadaki insanlara, eylemlere ve nesnelere yönelirler (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017). İçedönük bireyler çevreleriyle daha az etkileşim kurarlar. Bununla birlikte içedönük bireylerin duygu, düşünce ve ilgileri iç dünyalarına doğru yönelmiştir. Dışadönük bireyler ise içe dönük kişilerin aksine çevresindekilerle birlikte vakit geçirmekten hoşlanırlar ve yalnız kalmak istemezler. Jung’a göre bireyin etkin bir yaşam sürmesi için bu iki yapıyı dengeli bir şekilde tutması gerekmektedir. Çünkü içedönüklük ve dışadönüklük arasındaki dengesizlik bireyin kişilik sorunları yaşamasına neden olmaktadır (Cüceloğlu, 2014).

2.3.3. Alfred Adler - Bireysel Psikolojik Kuram

Alfred Adler’in oluşturduğu kuram daha çok sosyal psikolojik bir kuramdır ve insanları sosyal bir varlık olarak incelemektedir. Çünkü insanlar doğuştan sosyal birer varlık olarak dünyaya gelmektedir. Bu nedenle Adler, insan davranışlarını sosyal sebeplere bağlı olarak açıklamayı uygun bulmuştur (Burger, 2006, s. 150). Adler’in toplumsal özelliklere ve sosyal ilişkilere önem vermesi onu Freud ve Jung’dan ayıran önemli farklılıklardan biridir (Cüceloğlu, 2014).

Alfred Adler’e göre kişiliğin ve davranışın oluşumunda güçsüzlük, yetersizlik ve üstünlük duyguları etkilidir. Bu duygulara bağlı olarak yaşanan kargaşalar kişiliği ve davranışı şekillendirir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017). Adler her bireyin yaşama aşağılık duygusuyla başladığını ve bireylerin yaşam boyu süren bu duyguyla başa çıkma çabası sergilediğini belirtmektedir. Adler bu durumu “üstünlük çabası” olarak adlandırmaktadır. Üstünlük duygusu bireylerin elde etmek istediği esas güçtür. Adler, bu duygunun yeterince tatmin edilemediğinde kişinin yetersizlik ve aşağılık duygu yaşadığını belirtmektedir (Eroğlu, 2000; Cüceloğlu, 2014).

2.3.4. Hans Eysenck'in Kişilik Kuramı

Eysenck, kişiliği hiyerarşik bir yapı içerisinde ele alarak kuramını geliştirmiştir. Kuramın temeli, kişiliği oluşturan etmenlerin sırasının hiyerarşik bir düzende olması esasına dayanmaktadır (Güney, 2012). Bu hiyerarşik düzende kişiliğin en alt kısmını oluşturan ilk düzey, biyolojik ve kalıtsal özelliklere sahiptir ve çok özel davranışları içerir. İkinci düzey, bireyin içinde bulunduğu fiziksel ve kültürel çevreden kazandığı alışkanlıklara dayanan özellikler ile ilgilidir. Üçüncü düzey, bireyin eğilimlerini içeren düzeydir. Dördüncü ve en son düzey ise, belirli tiplerin olduğu evredir (Şimşek vd., 2015).

Eysenck temel kişilik özelliklerinin belirlenmesinde kalıtımın büyük bir etkisi olduğunu bununla birlikte davranışın şekillenmesinde kalıtımla birlikte çevreyle etkileşimin önemli olduğunu belirtmektedir (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017).

Eysenck uzun yıllar boyu süren araştırmaları sonucunda bütün kişilik özelliklerin üç temel kişilik boyutunda ele alınabileceğini ifade etmiştir. Bu boyutlar: dışa dönüklük-içe dönüklük, nevrotiklik ve psikotiklik (Eysenck, 1970). Eysenck, psikotiklik boyutunun uyumluluk (agreeableness) ve sorumluluk (conscientiousness) boyutlarının bir karışımı olarak ele almıştır (Zuckerman, Kuhlman & Camac, 1988).

Dışadönüklük boyutu, sosyalliği temsil eder. Bu boyuttan yüksek puanlar alan kişiler insanlarla güçlü iletişim kurabilen, girişken ve çevresiyle birlikte vakit geçirmekten hoşlanan kişilerdir. Dışadönüklük boyutunun temel özellikleri sosyal olma, aktif ve konuşkan olma gibi özelliklerdir. İçedönük bireyler ise soğukkanlı, ağırbaşlı ve sessiz bir kişiliğe sahiptir. İçedönük bireyler çatışmalarla karşılaştığında psikolojik yorgunluk, bitkinlik gibi eğilimler gösterirler. Ayrıca utangaç ve güvensiz tavırlar sergilemektedirler (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017).

Nevrotiklik boyutu, duygusal davranma eğilimini yansıtmaktadır. Nevrotiklik boyutundan yüksek puan alan bireyler kararsız ve duygusal olarak tanınırlar. Genel olarak üzüntülü, sinirli, kaygılı, stresli, kötümser ve korku duyguları hakim kişilik özelliklerine sahiptirler. Nevrotiklik boyutundan yüksek puan alan bireylerin düşük benlik saygısına sahip oldukları gözlemlenmiştir. Nevrotiklik boyutundan düşük puan alan bireyler ise daha durgun, rahat, ılımlı, iyimser ve sakin insanlardır (Burger, 2006).

Eysenck'in araştırmaları sonucunda kuramına eklediği üçüncü boyut süper ayırıcı özelliğe sahip psikotiklik boyutudur. Psikotiklik boyutundan yüksek alan bireyler sosyal normlara çok az

duyarlıdırlar ve diğer insanlarla psikolojik olarak iyi ilişkiler kuramazlar. Soğuk, mesafeli, bencil, saldırgan, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı kayıtsızlık gibi kişilik özelliklerini temsil etmektedir. Buna karşın düşük puan alan insanlar aşırı duygusal olarak bilinirler. Yardımsever, güvenilir ve kurallara uyum sağlayan bireyler olarak tanınırlar (Burger, 2006).

2.3.5. Ayırıcı Özellik (Treyt) Kuramı

Ayırıcı özellik kuramı, bir bireyin belirli bir kişilik özelliğini ne ölçüde gösterdiğine bağlı olarak kişiyi sınıflandıran bir kişilik kuramıdır (Yazgan İnanç & Yerlikaya, 2017). Başka bir ifadeyle bireyin davranışını yönlendiren temel özelliklerini betimleyen bir kişilik kuramıdır. Kurama göre, bireyin sahip olduğu temel özelliklerin bilinmesi bireyin kişilik özellikleri hakkında veri elde etmeyi sağlamaktadır. Böylece kişilik, bireyin sahip olduğu özelliklerin bir bütün halinde ortaya koyduğu yapı olarak açıklanmaktadır (R. L. Atkinson vd., 1995). Kurama göre bireyin belli bir durum karşısında sergilediği tutum ve davranışlar yalnızca tek bir kişilik özelliği tarafından değil, sahip olduğu birçok özelliğinin belirleyici nitelik taşıyarak ortaya koymasıyla gerçekleşmektedir (Tatar, 2009).

Kuramda geçen treyt kavramı, bireyin kişiliği hakkında değerlendirmelerde bulunabileceğimiz nispeten tutarlı ve kalıcı özellik olarak tanımlanmaktadır (R. L. Atkinson vd., 1995). Kuram, bireyin belirli bir kişilik özelliğine ne derece sahip olduğuna göre bireyi sınıflandırır ve bu sınıflandırmada tutarlılık ve kalıcılık olmak üzere iki varsayım üzerinde durur. Birincisi, kişilik özelliklerinin zaman içerisinde değişmez olduğu, ikincisi ise kişilik özelliklerinin durumlara göre de kararlılık gösterdiğidir (Burger, 2006).

Ayırıcı özellik kuramı temel alınarak kişilik özelliklerini tespit etmeye yönelik ilk çalışma Allport ve Odbert tarafından 1936 yılında gerçekleştirilmiştir. Allport ve Odbert, Webster'in Yeni Uluslararası Sözlüğü (Webster's New International Dictionary)'nden faydalanarak bireysel farklılıkları ortaya koyduğunu düşündükleri bir kelime listesi oluşturmuşlardır. Daha sonra Raymond Cattell, oluşturulan bu listeye faktör analizi uygulayarak 16 temel kişilik özelliği elde etmişlerdir. Faktör analizi sonucunda elde edilen 16 temel kişilik özelliği; "sıcakkanlık, problem çözme, canlılık, kurallara bağlılık, strese dayanıklılık, girişkenlik, baskınlık, duyarlılık, ihtiyatlılık, soyut düşünme, kendini sorgulama, değişimlere açıklık, mükemmeliyetçilik, kendine yeterlik, gerginlik, ketumluk"tur. Yürütülen çalışmalar

sonrasında elde edilen bulgular, Beş Faktör Kişilik Kuramının temellerini oluşturacaktır (Deniz & Erciş, 2008).

2.3.6. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Kişiliğin açıklanması ve tanımlanması ile ilgili birçok düşünce öne sürülmektedir. Bununla birlikte kişiliğin oluşması ve gelişmesine yönelik kesin bir teori ortaya konulamamıştır. Çünkü bireylerin doğuştan getirdiği özellikleri ile sonradan kazandığı özelliklerinin kişiliğe yansması farklılık göstermektedir (Merdan, 2013, s. 142). Bu farklılık beraberinde birçok kuramın ortaya çıkmasını sağlamakla birlikte farklı görüşleri tek bir çatı altında bütünleştiren ve araştırmacılar tarafından kabul gören Beş Faktör Kuramı'nın yaygın olarak kullanılmasını desteklemiştir (Bacanlı vd., 2009, s. 262).

Kuram 1884 yılında Galton tarafından öne sürülmüş, 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından araştırılmıştır. Allport ve Odbert İngilizce sözlükten kişiliğe ilişkin yaklaşık 4500 sıfat belirlemişlerdir. Cattell (1943), Allport ve Odbert'in belirlediği yaklaşık 4500 kişiliği tanımlayan sıfatla yaptığı çalışma sonucunda literatürden toplanan bazı kavramları ekleyerek ve eş anlamlı sıfatları gruplayarak 171 adet iki uçlu sıfat çifti geliştirmiştir. Bunları daha sonra 35'e indirgemıştır. Faktör analizi sonucunda "16 Personality Factor" bulmuştur. Daha sonra Banks (1948), Fiske (1949), Howarth (1976) ve Digman & TakemotoChock (1981) gibi araştırmacıların gerçekleştirdiği faktör analizi çalışmalarında bu 16 faktör bulunamamış yalnızca beş genel faktör elde edilmiştir (aktaran Digman, 1990, s. 428). Bu beş faktör;

- Openness/ Açıklık
- Conscientiousness/ Sorumluluk
- Extraversion/ Dışadönüklük
- Agreeableness/ Uyumluluk
- Neuroticism/ Nevrotiklik olarak tanımlanmıştır (Goldberg, 1990, s. 1216-1217).

Goldberg (1981), sözlükteki sıfatlara dayalı olarak yaptığı çalışmada bu beş faktörün temel kişilik birimi olduğunu belirtmiş ve 'The Big Five/ Büyük Beşli' terimini ortaya atmıştır (Ellis, M. Abrams & Abrams'dan aktaran Şener, 2018).

Goldberg'in 'Büyük Beş' olarak adlandırdığı Beş Faktör Kişilik Kuramı'ndan yola çıkılarak Türkiye'de yapılan araştırmalar incelendiğinde kişiliğin beş faktörlü yapıda

değerlendirilebildiği ortaya konulmuştur (Bacanlı vd., 2009; Goldberg & Somer, 2000; Somer & Goldberg, 1999; Somer, Korkmaz & Tatar, 2002; Somer vd., 2004).

2.3.6.1. Açıklık (Openness)

Açıklık boyutu araştırmacılar tarafından en karmaşık olarak nitelendirilen boyuttur. Farklı araştırmacılar tarafında farklı şekillerde tanımlanan bu boyut Goldberg (1992), Digman ve Inouye (1986), Peabody ve Goldberg (1989)'e göre zeka olarak ifade ederken, Norman (1963)'e göre kültür, McCrae ve Cocta (1985)'ya göre açıklık olarak ifade edilmektedir (aktaran Somer vd., 2004, s. 28).

Açıklık; güçlü bir hayal gücüne sahip olma, yeni görüş ve düşüncelere açık olma, çok yönlü düşünme ve zihinsel meraklılık gibi özellikleri içerir. Bu özelliklere sahip bireyler geleneksel olmayan, bağımsız düşüncelere sahiptirler (Burger, 2006).

Açıklık düzeyi yüksek bireyler; analitik düşünen, kültürlü, duyarlı, yeniliğe açık, geleneksel olmayan, yaratıcı gibi özelliklerle tanımlanırlar; düşük bireyler ise geleneksel, yeniliklere kapalı bireyler olarak tanımlanmaktadır (Burger, 2006; Somer vd., 2002).

2.3.6.2. Sorumluluk (Conscientiousness)

Sorumluluk boyutu; bir plan doğrultusunda hareket etme, kararlı ve düzenli olma gibi özellikler içerir (Burger, 2006). Sorumluluk sahibi birey; disiplinli, azimli, dikkatli, programlı, hırslı, çalışkan kontrollü, düzenli, tedbirli, prensip sahibi gibi niteliklere sahiptir (Somer vd., 2004, s. 48).

Sorumluluk düzeyi yüksek bireyler kontrol ve disiplin sahibidirler. Üstlendikleri bir görevde başarılı olma ihtimalleri yüksektir (Costa & McCrae, 1995). Sorumluluk düzeyi yüksek bireyler başarı çabası gösteren, disiplin sahibi, düzenli, tedbirli, yeterliliğe ve görev bilincine sahip olma gibi özelliklere sahiptirler (Somer vd., 2004, s. 22).

Sorumluluk düzeyi düşük bireyler ise kendilerini organize etmekte zorlanan, görev bilincinden uzak, disiplinsiz bireyler olarak tanımlanmaktadır (Costa & McCrae, 1995). Bu bireyler plansız, kurallara çok bağlı olmayan, esnek, düzensiz, öz denetimi zayıf gibi özellikler taşırlar (Somer vd., 2004, s. 48-49). Sorumluluk düzeyi düşük bireyler dikkatsiz, dikkati çabuk dağılan ve güvenilmez kişilerdir (Burger, 2006).

Bununla birlikte sorumluluk boyutunun ilerletici ve ketleyici olmak üzere iki temel grupta incelenebileceği düşünülmektedir. İlerletici yönü başarı bilinci ve çalışma kararlılığı olarak görülürken, ketleyici yönü özenetim ve düzen özelliklerinde ortaya çıkmaktadır (Somer vd., 2004, s. 22).

2.3.6.3. Dışadönüklük (Extraversion)

Dışadönüklük boyutu, Eysenck'in temel kişilik boyutlarından dışadönüklük ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bu boyut genel olarak bireyin heyecanlı, konuşkan, neşeli, girişken sıfatlarıyla tanımlanan özellikleri içerir. Bu bireylerin sosyal ilişkileri kuvvetlidir (Somer vd., 2004, s. 13).

Burger (2006)'a göre dışadönüklük; sosyal, enerjik, iyimser, sıcakkanlı ve girişken olma gibi özellikler içermektedir. Dışadönük bireyler sosyal aktivitelere katılmayı seven, içedönük bireylere göre daha çok arkadaşı olan kişilerdir.

Dışadönüklük boyutu genel olarak sıcaklık, insanlarla bir arada olmayı sevmek, liderlik özelliğine ve işbirliğine yatkın olma, sosyallik, girişkenlik, hareketlilik gibi özelliklerden oluşmaktadır. Neşeli, coşkulu ve iyimser bir duygusal durum göstermeye yatkın kişilerdir. insanlarla birlikte olmayı seven, liderlik özelliğine sahip, işbirliğine yatkın, kolay iletişim kurabilen bireyler (Somer vd., 2004, s. 51).

Dışadönüklük boyutunun diğer ucunda içedönüklük bulunur (Burger, 2006). Bununla birlikte içedönük bireyler kendi halinde, yalnızlıktan hoşlanan, ciddi görünümlü, dikkat çekmeyen, kendi kararlarını kendi başlarına alan kişilerdir (Somer vd., 2004, s. 51).

2.3.6.4. Uyumluluk (Agreeableness)

Uyumluluk boyutu; ince nazik, ince, saygılı, güvenli, esnek, merhametli gibi özellikler içerir (Somer vd., 2004, s. 17). Uyumlu bireyler yardımsever, güvenilir ve şefkatli, işbirliğini rekabete tercih eden kişilerdir (Burger, 2006). Güven veren, dürüst, alçakgönüllü ve merhametli kişilik özelliklerine sahiptirler (Somer vd., 2002, s. 23).

Uyumluluk düzeyi yüksek bireyler genel olarak çatışma durumlarından kaçınan, merhametli, işbirliğine yatkın, kibar bireylerken; uyumluluk düzeyi düşük bireyler şüpheli, zaman zaman bencil, kavgacı bireylerdir (Somer vd., 2004, s. 53). Uyumluluk düzeyi düşük

bireyler aynı zamanda düşmanca tavırlar sergileyen, kuşkulu bireylerdir. Bu bireyler kendi çıkarlarını ve inançlarını düşünen ve bu durum karşısında kavgayı göze alan bireyler olarak değerlendirilmektedir (Burger, 2006).

2.3.6.5. Nevrotiklik (Neuroticism)

Nevrotiklik boyutu; endişeli, güvensiz, sinirli, kaygılı gibi özellikler içerir (Somer vd., 2004, s. 25). Duyguların aşırı değişiklik göstermesi ve yoğun bir şekilde yaşanan sıkıntı olarak tanımlanmaktadır. Nevrotiklik boyutunun karşıt ucu duygusal dengelilik ya da duygusal tutarlılık olarak belirlenmiştir (Goldberg, 1993, s. 27).

Nevrotiklik düzeyi yüksek bireyler; karmaşık duygular içerisindedirler. Bu durumun bir sonucu olarak uygun olmayan başa çıkma mekanizmalarına başvururlar (Somer vd., 2004, s. 26). Ayrıca olaylar karşısında üzüntü, öfke, kaygı ve suçluluk gibi birçok olumsuz duygulara meyilli kişilerdir (Burger, 2006).

Nevrotiklik düzeyi düşük bireyler sakin ve uyumlu kişilerdir. Bu bağlamda kişinin çevresine ve olaylara karşı verdiği duygusal tepkiler ve uyum süreci o kişinin duygusal dengesini belirler (Burger, 2006). Bu bireyler sakin, dengeli, tutarlı gibi niteliklere sahiptir (Somer & Goldberg, 1999).

Özetleyecek olursak nevrotiklik düzeyi yüksek kişiler duygusal sıkıntılar yaşayan ve duyguları aşırı değişkenlik gösteren kişilerdir. Nevrotiklik düzeyi yüksek kişiler ise sakin, uyumlu, aşırı ve uyumsuz tepkilere yatkın olmayan kişiler olarak nitelendirilmektedir (Burger, 2006).

Kişilik kuramları incelendiğinde her bir kuramın kişiliği farklı bakış açılarıyla incelediği görülmektedir. Bu doğrultuda farklı görüşleri tek bir çatı altında bütünleştiren ve araştırmacılar tarafından kabul gören Beş Faktör Kuramı temel alınarak hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin” teorik felsefesi oluşturulmuştur.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Türkiye’de ve yurtdışında kişilik gelişimine ilişkili olarak yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

3.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Somer, Korkmaz ve Tatar (2002) Beş Faktör Kişilik Modeli’ne dayalı alt boyutlar içeren, normal kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik bir envanter geliştirmişlerdir. 22-60 yaşları arasında 790 kişiyle yürütülen çalışma sonuçlarına göre, oluşturulan envanter geçerli ve güvenilir bulunmuş ancak duygusal denge faktörünün yeniden incelenmesine yönelik bir çalışma gerektirdiği tespit edilmiştir.

Somer, Korkmaz ve Tatar (2004) Beş Faktör Kişilik Modeli’ni ayrıntılı olarak sunup değerlendirmişlerdir. Bu modele bağlı olarak geliştirilen kişilik envanterlerinin insanların sosyal uyumunda ve çalışma hayatında önemli özellikleri değerlendirmesi bu ihtiyacı karşılama açısından önemli görülmüştür.

Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) Beş Faktör kuramına bağlı, madde sayısı az, faktörlere uygun sıfat çiftleri kullanarak iki uçlu bir ölçeğin geliştirilmesini amaçlamışlardır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında orta düzeyde anlamlı sonuçlar elde edilmekle birlikte ölçeğin bazı sınırlılıklar taşıdığı düşünülmüştür. Ölçeğin geliştirilme aşamalarında sadece üniversite öğrencileriyle uygulama yapılması, farklı yaş grupları için çalışma yapmadan önce geçerlik ve güvenirlik analizlerine ihtiyaç duyulabileceğini göstermiştir. Ayrıca ölçeğin kişiliğin üst düzeydeki boyutlarını ölçmek için geliştirildiği bu nedenle alt boyutların araştırılmasında uygun bir araç olmayabileceği belirtilmiştir.

Kısa (2009) okul öncesi öğretmenlerinin altı yaş grubu çocukların sorumluluk eğitiminde başvurdukları disiplin yöntemlerine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin ve altı yaş grubu çocuklarının görüşlerini ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formları ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin altı yaş grubu çocuklarından; öz-bakım becerileri ve sosyo-duygusal alan becerileri ile ilgili sorumlulukları yerine getirmesini beklediği, yerine getirilmeyen sorumlulukların da yine bu gelişim alanları ile ilgili olduğu görülmüştür.

İkiz (2009) 6 yaş grubundaki çocukların benlik algısı düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmada; çocukların benlik algısı düzeyleri DSCDS- Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği-DSCDS (DeMoulin Self-Concept Developmental Scale) ile, aile işlevleri; Aile Değerlendirme Ölçeği- ADÖ ile, demografik bilgiler ise Aile Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocuğun benlik algısı düzeyi ile; annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin çalışıp çalışmama durumu, babanın mesleği, kardeş sayısı, çocuğun doğum sırası, ailenin gelir düzeyi ve çocuğun okul öncesi eğitim alma süresi değişkenleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır.

Dündar (2010) okulöncesi dönem 6 yaş çocuklarının benlik algıları ile bilişsel performansları arasındaki ilişki ile; benlik algıları ve bilişsel performansları çeşitli demografik değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmada 6 yaş çocuklarının bilişsel işlemleri, Bilişsel Değerlendirme Sistemi (Cognitive Assessment System-CAS); benlik algıları Demoulin Çocuklar için Benlik Algısı Ölçeği (DSCDS) ile ölçülmüş, örneklemin demografik bilgileri araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu'yla toplanmıştır. 6 yaş grubu çocukların Dikkat, Eşzamanlı Bilişsel işlemler, Ardılık ölçekleri ve CAS toplam puanları ve benlik puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmış fakat Planlama Ölçeği ile Benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Benlik algıları ve bilişsel performansları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkiye rastlanmıştır.

Şahan (2011) okulöncesi 5-6 yaş grubu öğrencilerin sorumluluk kazanma düzeylerinin, öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırma betimsel nitelikte olup veliler ile yapılan görüşmeler ve öğretmenlere uygulanan anket olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre ailelerin sorumluluk eğitiminin önemine inandıkları ve çocuklarının sorumluluk kazanma düzeylerini geliştirmeye istekli

oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmanın ikinci aşamasında öğretmenlere uygulanan anket sonucunda elde edilen bulgularla, görüşmelerden elde edilen bulguların birbirini desteklediği görülmektedir.

Yıldızoğlu (2013) okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleri ile çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, Rahim tarafından geliştirilen Rahim Örgütsel Çatışma Ölçeği ve Somer, Korkmaz ve Tatar tarafından geliştirilen Beş Faktör Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini içinde okul öncesi eğitim kurumlarında yöneticilik yapan 463 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleri ile çatışma yönetimi stili tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bunun sonucu olarak yöneticilerin çatışmaları birbirlerinden farklı şekillerde çözdükleri belirlenmiştir.

Tathioğlu (2014) içinde okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerinde bulunduğu farklı bölümlerde öğrenimine devam eden 717 öğrenci ile yaptığı araştırmada Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın alt boyutlarını çeşitli değişkenlere göre incelemiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından geliştirilmiş Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Bacanlı tarafından geliştirilmiş Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği (SDÖ) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın alt boyutlarında bazı değişkenler arasında anlamlı düzeyde farklılaşma gözlemlenirken bazı değişkenler arasında bu farklılık gözlemlenmemiştir.

Duran (2015) okul öncesi çocuklarının karakter ve karakter özelliklerine ilişkin veli ve öğretmen görüşlerinin incelendiği araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenleri ve velilerin çocukların karakter özelliklerine ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak karakter kavramı ile ilgili görüşlerinde farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Özkan (2015) annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile 5-6 yaş grubu çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerilerini incelemeyi amaçlayan araştırmada annelerin duygu sosyalleştirme davranışlarını ölçmek için “Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği” (ÇODBEÖ), çocukların benlik algılarını ölçmek amacıyla “Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği” (DBAT), sosyal problem çözme becerilerini ölçmek amacıyla ise “Wally Sosyal Problem Çözme Testi” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin destekleyici ve destekleyici olmayan duygu tepkileri ile

çocukların sosyal problem çözme ve benlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmezken, çocukların sosyal problem çözme ve benlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede ilişki bulunmuştur.

Yaralı (2015) okulöncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların bilişsel tempoları ile benlik algıları arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada çocukların benlik algılarını ölçmek amacıyla Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği (DBAT), bilişsel tempolarını ölçmek amacıyla ise Kansas Okul Öncesi Çocuklar İçin Düşüncelilik ve İçtepisellik Ölçeği (KOÖDÇDİ) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bilişsel tempo ile öz saygı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmezken bilişsel tempo ile öz yeterlilik ve toplam benlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık bulunmuştur.

Altun Nalbant (2016) anaokuluna devam eden 5 yaş çocuklarının mizaç, sosyal yetkinlik özellikleri ve çaba sarf ederek kendini denetleme becerisi arasında ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan araştırmada; araştırmaya katılan çocukların annelerine “Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği”, öğretmenlerine “Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği”, çocuklara ise “Çaba Sarf Ederek Kendini Denetleme Bataryası” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların mizaç, sosyal yetkinlik özellikleri ve çaba sarf ederek kendini denetleme becerisi arasında bir ilişki olmadığı ancak çocuğun sosyal yetkinlik özelliği ile annenin meslek sahibi olma faktörü arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Şeker Sır (2016) öğretmen adaylarının Beş Faktör Kişilik Kuramı’na göre kişilik özelliklerini belirlemek ve bu özelliklerin çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından geliştirilmiş Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi’ni kullanmıştır. Okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerinde bulunduğu 1157 öğretmen adayının katıldığı araştırma sonuçlarına göre belirlenen değişkenlerin kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Akbaba (2017) beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemesinde çocuk mizacıyla anne davranışları arasındaki etkileşimin incelenmesini ve bu çerçevede; çocuğun duygu düzenleme becerilerinin desteklenmesinde annenin etkisini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırmada çocukların ve annelerin demografik bilgilerini elde etmek için “Kişisel Bilgi Formu”, çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek için “Duygu Düzenleme Ölçeği”, çocukların olumsuz duygu durumlarında annelerinin verdikleri tepkileri incelemek amacıyla

“Çocuğun Olumsuz Duygusuyla Başa Çıkma Ölçeği” ve çocuğun mizacını incelemek amacıyla “Kısa Mizaç Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlara göre, duygu düzenleme ile çocuğun mizacı ve anne davranışları arasında sıkı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Sarıcı Bulut (2017) üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma tutumları ve depresyon düzeyleri aralarındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, Özbay tarafından geliştirilmiş Stresle Başa Çıkma Ölçeği, Beck tarafından geliştirilmiş Beck Depresyon Ölçeği ve Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından geliştirilmiş Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerinde katıldığı araştırmaya 7830 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile stresle başa çıkma tutumları ve depresyon düzeyleri aralarında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Özdemir (2017) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların akran şiddetine maruz kalma düzeyi, mizaç tarzı ve empatik incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada çocuklara ilişkin demografik verilerini elde etmek amacıyla “Çocuklar için Genel Bilgi Formu”, akran şiddetine maruz kalma düzeylerini belirlemek için “Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği”, çocukların mizaç tarzlarını belirlemek için “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve çocukların empati düzeylerini belirlemek için “Sullivan Çocuklar İçin Kısa Empati Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre akran şiddetine maruz kalma düzeyinin; farklı değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği; bununla birlikte, çocukların mizaç tarzı tepkisellik boyutu puanlarının; ailedeki çocuk sayısı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve aile tipi değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Horzum, Ayas ve Padır (2017) Rammstedt ve John (2007) tarafından geliştirilen on maddelik kişilik ölçeğini Türk kültürüne uyarlamayı amaçlamışlardır. Ölçeğin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi bulguları, yapı geçerliğine yönelik bulgular ve ölçeğin güvenilirliğine yönelik elde edilen bulgular ölçeğin Türk kültüründe güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

Özer (2018) okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, çocuklardaki duygusal ve davranışsal bozukluklara ilişkin farkındalıklarının öğretmenlerin kişilik özellikleri ve öğretmen yetkinlikleri aracılığıyla belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan Öğretmen Değerlendirme Formu, Kişisel Bilgi Formu ve Beş Büyük Kişilik Faktör Envanteri ile Ohio Öğretmen Yetkinlik Ölçeği

kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenin kişilik özellikleri ve öğretmen yetkinliğinin, öğrencilerinin duygusal ve davranışsal bozukluklara ilişkin farkındalığının bir yordayıcısı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Aksoy (2018) okul öncesi dönem (4-5 yaş) çocukların annelerinin kişilik özelliği ve çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun mizaç ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yaptığı araştırmada; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu, Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu, Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği ve Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların annelerinin kişilik özelliği ve çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun mizaç ve davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çatalbaş (2018) okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşlerini ve okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitimini incelemek amacıyla yapılan araştırmada program inceleme formu, görüşme tekniği için de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitim programında 63 kazanım yer alırken, karakter eğitimi değerlerini içeren 28 kazanım bulunmuştur. Okul öncesi dönemde karakter eğitimi kapsamında saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, dürüstlük, hoşgörü, adalet, doğruluk, özgüven, merhamet, sabır, empati, vatanseverlik, nezaket, işbirliği, paylaşma, güven, vefa, misafirperverlik, başarı, cesaret, azim, çevre duyarlılığı, tutumluluk, iyilik, barış, mutluluk, özgürlük, alçakgönüllülük, fedakarlık, kanaatkarlık ve arkadaşlık değerlerinin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Köycekaş (2019) okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri ile oyun davranışlarının ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada çocuklara ilişkin demografik bilgileri öğrenmek amacıyla anne bildirimine dayanan “Demografik Bilgi Formu”, çocukların oyun davranışlarını değerlendirmek amacıyla öğretmen bildirimine dayanan “36-71 Aylık Çocuklar için Oyun Davranış Ölçeği”, çocukların mizaç özelliklerinin belirlenmesi amacıyla anne bildirimine dayanan “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve çocukların oyun davranışlarını gözlemlemek amacıyla gözlemci bildirimine dayanan “Oyun Gözlem Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kız ve erkek çocukların sebatkârlık mizaç özellikleri ve itiş kakışlı oyun davranışları; doğum sıralarına göre tek başına ve paralel oyun davranışları; okul öncesi eğitim alma sürelerine göre sıcakkanlılık-utangaçlık ve ritmiklik

mizaç özellikleri ve suskun davranış, paralel ve sosyal oyun davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Goldberg (1990) ‘Alternatif Bir Kişilik Tanımı: Büyük Beş Faktör Yapısı’ isimli çalışmasında Cattell’in ‘kişiliğin tanımı’ için İngilizce terimlerini kullanmasından bu yana geçen sürede bazı araştırmaların önerdiği beş faktöre dayanan alternatif yapıyı incelemek amacıyla beş faktörlü modeli kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur.

Goldberg (1992) ‘Büyük-Beş Faktör Yapısı İçin Belirteçlerin Geliştirilmesi’ isimli çalışmasında kişilik özelliklerini tanımlamak amacıyla yeni Büyük-Beş faktör belirteç kümelerini incelemiştir. Bu yeni belirteçlerin daha önce geliştirilen özelliklere kıyasla daha büyük özellik sıfat kümelerine dayandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu belirteçler NEO ve Hogan kişilik envanterlerinden alınan ölçeklerle karşılaştırılmıştır.

Somer ve Goldberg (1999) Türkçedeki kişilik özelliklerini tanımlayan sıfatların yapısını inceledikleri çalışmada Türk kişiliğine bağlı değişkenlerin yapısına ilişkin ilk bulguları elde etmişlerdir. Aynı zamanda D. Peabody ve L. R. Goldberg (1989) tarafından İngilizce özellik terimleri kullanılarak ulaşılan sonuçların ilk testini sunan bir çalışmadır. Bu çalışmalarda Büyük Beş faktör yapısının açık modelleri bulunmuştur. Her iki çalışmada Peabody ve Goldberg'in bulgularını çoğaltıp genişletmiştir.

Lamb, Chuang, Wessels, Broberg ve Hwang (2002) ‘Erken Çocukluk Döneminde Büyük Beş Faktörün Ortaya Çıkışı ve Yapı Doğrulaması: İsveç’teki Gelişim Üzerine Boylamsal Bir Analiz’ isimli çalışmalarında yaş aralığı 2,3-15,2 olan 102 çocuğu kişiliğin beş boyutu ile sinirlilik ve pozitiflik faktörleri yönünden beş aşamada boylamsal bir analizle incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmacılar, kişiliğin başlıca boyutlarının ve sinirlilik ve pozitiflik faktörlerinin ergenlikte belirginleştiğini belirtmişlerdir. Madde analizlerinde sinirlilik, pozitiflik ve sorumluluk faktörlerinin güvenilirliği daima yüksekken; pozitiflik, dışadönüklük, nevrotizm, uyumluluk ve açıklık faktörlerinin zamanla güvenirliliğinin arttığı tespit edilmiştir. Kişiliğin beş boyutuna ait sonuçlar zaman içinde oldukça kararlı sonuçlar vermiştir. Ayrıca sinirlilik ve pozitiflik faktörlerinin diğer faktörlerden bağımsız olmadığı görülmüştür. Nevrotizm ve açıklık boyutları 3. Aşama’da yükselmiş ancak açıklık boyutu 5. Aşama’da düşmüştür. Araştırma sonuçlarına göre kişiliğin beş boyutunun geçerliği;

çocukların bilişsel performanslarının değerlendirme sonuçları ve okula uyum sonuçları arasındaki korelasyon ile gösterilmiştir.

Prinzle, Stams, Deković, Reijntjes ve Belsky (2009) ‘Ebeveynlerin Büyük Beş Kişilik Faktörü ve Ebeveynlik Arasındaki İlişkiler: Meta-Analitik Bir İnceleme’ isimli çalışmalarında ebeveynlerin beş kişilik faktörü ile ebeveynliğin üç boyutu arasındaki ilişkiyi araştırmak için 30 adet çalışmaya dahil edilen 5.853 ebeveyn-çocuk ilişkilerini kullanarak meta-analizler yapmışlardır. Ebeveynlerin beş kişilik faktörü ile ebeveynliğin üç boyutu arasındaki ilişkiyi araştırmak için çocuk ve ebeveyn yaşı, ebeveynlik davranışının gözlemsel değerlendirmesinin güvenilirliği ve çalışma tasarımı faktörleri ele alınmıştır. Anne-baba raporlarında ve ebeveynlik değerlendirme yöntemleri arasında etki boyutları anlamlı ve güçlü sonuçlar vermiştir. Yüksek dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve açıklık boyutları ile düşük nevrotizm boyutu samimiyet ve davranış kontrolü boyutlarıyla ilişkili çıkarken yüksek uyumluluk ve düşük nevrotizm boyutu daha fazla özerklik desteği ile ilişkili çıkmıştır. Sonuç olarak yapılan bu çalışmada kişiliğin ebeveynliği etkileyen bir iç kaynak olarak görülebileceği ortaya koyulmuştur.

Tatalović Vorkapić (2012) ‘Okul Öncesi Öğretmeninin Erken Çocukluk Eğitiminde Kişiliğinin Önemi: Eysenck ve Büyük Beş Kişilik Boyutunun Analizi’ isimli çalışmasında erken çocukluk döneminde okul öncesi öğretmenin etkisi göz önüne alınarak okul öncesi öğretmenlerinin kişilik özelliklerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre her iki kişilik modelinde de kişilik özellikleri analizleri normatif örneklemden daha yüksek dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, açıklık ve sosyal uygunluk göstermiştir. Ayrıca psikotizm düzeyi normatif örneklem sonuçlarına benzemekle birlikte nevrotiklik düzeyi (Eysenck ve Big5) normatif örneklemden düşük çıkmıştır.

Smidt (2015) erken çocukluk eğitimi alan kolej ve üniversite öğrencilerinin akademik başarısının belirleyicileri olarak büyük beş kişilik özelliklerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmaya erken çocukluk eğitimi alan Almanya’daki 567 kolej öğrencisi ve 2070 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sorumluluk boyutu daha yüksek olan öğrencilerin kolej ve üniversite not ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca sorumluluk boyutu yalnızca üniversite öğrencileri için yüksek çalışma memnuniyeti ile ilişkilendirilmiştir. Buna rağmen nevrotiklik boyutu ile çalışma memnuniyeti arasında olumsuz yönde bir ilişki çıkmamıştır.

Mariana, Fabiana ve Andreea (2016) ‘Anaokulu Öğretmenlerinin Kişiliği’ isimli çalışmalarında anaokulu öğretmenlerinin Büyük Beş Kişilik Envanteri’ndeki kişilik özelliklerini, adalet, teknik ya da idari gibi başka bir alanda çalışan kişilere kıyasla incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre anaokulu öğretmenlerinin diğer meslek gruplarına sahip kişilere oranla açıklık, sorumluluk, dışadönüklük ve uyumluluk boyutlarında daha yüksek puanlar aldıkları, nevrotiklik boyutunda ise daha düşük puanlar aldıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Büyük Beş Kişilik Envanteri’nin boyutları ile anaokulu öğretmenin kişiliği arasındaki ilişkinin ilgili literatürle uyumlu olduğu görülmüştür.

Smidt, Kammermeyer, Roux, Theisen ve Weber (2017) ‘Almanya'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kariyer Başarısı - Büyük Beş Kişilik Özelliklerinin Önemi, Kontrol Odağı ve Mesleki Öz Yeterliliklerin Önemi’ isimli çalışmalarında Büyük Beşli’nin, içsel kontrol odağının ve mesleki öz yeterliliğin, Almanya'daki 560 okul öncesi öğretmenin kariyer başarısını tahmin edip edemeyeceğini incelemişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin kariyer başarısının okul öncesi eğitimde yüksek kaliteli bir eğitim verebilmenin önemli bir ön şartı olduğu çeşitli değişkenlerle incelenmiştir.

Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde; kişilik gelişimini değerlendirme araştırmalarından çok az bir kısmının erken çocukluk dönemine ilişkin olduğu görülmüştür. İncelenen araştırmalarda erken çocukluk dönemini kapsayan kişilik gelişimini ölçme değerlendirme çalışmalarının yetersizliği dikkat çekmektedir. Alt başlıklar olarak tarama yapıldığında daha zengin bir literatür elde edilmektedir. Çocukların kişilik gelişimlerini değerlendirmek amacıyla kişilik gelişimini oluşturan her alt boyutun yapıtaşlarıyla detaylı olarak geliştirilen araştırmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu araştırmanın; çocukların kişilik gelişimini ve değerlendirilmesini sağlayarak alana yeni bir bakış açısı getireceği, yapılacak yeni araştırmalara öncülük edeceği düşünülmektedir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi çocuklarının kişilik gelişimini değerlendirmek üzere geliştirilmiş olan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” öğretmen ve ebeveyn formlarının geçerlik ve güvenirliğini test etmek amacıyla yapılan bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2008, s. 79). Araştırmada, evrenden tabakalama örnekleme yöntemi ile seçilen çalışma grubu üzerinde “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” öğretmen ve ebeveyn formlarının geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır.

4.2. Evren ve Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Gaziantep il merkezi Şehitkamil ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkökul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri oluşturmaktadır.

Araştırmada evreni temsil edecek örneklemi belirlemek için, tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem; evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsili edilmelerinin sağlamayı amaçlayan örnekleme yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Tabakalı örneklemede araştırmanın problemi üzerinde etkili olabileceği düşünülen değişkene göre evren içinde homojen alt gruplar oluşturulması beklenir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010 s. 85).

Araştırmada tabakalı örneklem seçiminde kullanılan temel ölçüt 48-72 aylık çocuk sayısıdır. Bu amaçla öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı Gaziantep İli Şehitkamil Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Bölümü okul öncesi eğitim verilerine bağlı olarak bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık çocukların listesi ve çocuk sayıları elde edilmiştir. Daha sonra, ilçedeki okul sayısı ve öğrenci kapasitesi göz önüne alınarak tipik gelişim gösteren 48-72 aylık çocuklar arasından tabakalı örneklem yöntemi ile belirlenen 401 çocuğun öğretmenleri ve ebeveynleri bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Oluşturulan çalışma grubu içerisinde 50 çocuğun ebeveynlerine ve öğretmenlerine ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Faktör analiz için yeterli örneklem büyüklüğü “50, çok zayıf; 100, zayıf; 200, orta; 300, iyi; 500 çok iyi ve 1000, mükemmel” olarak değerlendirilmektedir (Comrey & Lee’den aktaran Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010). Diğer taraftan küçük örneklemlemlerle (10 ile 50 arası) açımlayıcı faktör analizlerinin güvenilir sonuçlar verebileceği yapılan simülasyon çalışmaları ile gösterilmiştir (Mundfrom, Shaw, & Ke, 2005; Preacher & MacCallum, 2002). Bu yapılan çalışmalara ilaveten De Winter, Dodou ve Wieringa (2009) 50 kişinin altında örneklem büyüklükleriyle yaptıkları simülasyon çalışmasında sonuçların oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. İyi toplanmış bir veri ile 10 kişinin altındaki örneklem büyüklüğüyle dahi güvenilir sonuçlar elde edilebileceğini göstermektedirler. 401 kişilik örneklemden rastgele bir grup seçilerek 187 kişilik açımlayıcı faktör analizi verisi oluşturulmuştur. Kalan 214 kişilik veri seti ise doğrulayıcı faktör analizi için kullanılmıştır. Bu verilerden hareketle açımlayıcı faktör analizi için hazırlanan 187 kişilik örneklem büyüklüğü ve doğrulayıcı faktör analizi için hazırlanan 214 kişilik örneklem büyüklüğünün orta düzeyde bir örneklem büyüklüğü olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen uygulama sonrası veriler ayrıntılı olarak incelenerek, eksik/fazla işaretlemeler gözden geçirilmiş ve herhangi bir sorun bulunmamıştır.

Çalışma grubuna ait çocukların ve ebeveynlerinin kişisel bilgilerine göre sayısal olarak dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna Ait Çocukların ve Ebeveynlerinin Kişisel Bilgilerine İlişkin Frekans Dağılımları

		f	%
Çocuğun yaşı	48-60 ay	99	24,7
	61-72 ay	302	75,3
Çocuğun cinsiyeti	Kız	215	53,6
	Erkek	186	46,4
Çocuğun kardeş sayısı	Kardeşi yok	78	19,4
	1 kardeş	230	57,4
	2 kardeş	80	20,0
	3 ve daha fazla kardeş	13	3,2
Çocuğun kaçınıcı çocuk olduğu	Birinci çocuk	246	61,4
	İkinci çocuk	105	26,2
	Üçüncü çocuk	45	11,2
	Dördüncü ve daha fazla çocuk	5	1,2
Çocuğun devam ettiği okul öncesi eğitim kurumu	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulu	346	86,3
	Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul bünyesindeki anasınıfı	55	13,7
Çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma süresi	Almadı	146	36,4
	1 yıl	112	28,0
	2 yıl	94	23,4
	3 yıl	49	12,2
Anne öğrenim durumu	Okuryazar değil	9	2,2
	İlkokul	47	11,7
	Ortaokul	22	5,5
	Lise	86	21,4
	Üniversite	222	55,4
	Diğer	15	3,8
Anne yaşı	25 yaş ve altı	35	8,7

	26-35 yaş	222	55,4
	36 yaş ve üzeri	144	35,9
Anne mesleği	Çalışmıyor	173	43,1
	Kamuda memur	133	33,2
	Özel sektörde memur	44	11,0
	İşçi	35	8,7
	Serbest meslek	16	4,0
Baba öğrenim durumu	İlkokul	39	9,7
	Ortaokul	30	7,5
	Lise	92	22,9
	Üniversite	230	57,4
	Diğer	10	2,5
Baba yaşı	25 yaş ve altı	145	36,2
	26-35 yaş	238	59,4
	36 yaş ve üzeri	18	4,4
Baba mesleği	Çalışmıyor	2	0,5
	Kamuda memur	139	34,7
	Özel sektörde memur	72	18,0
	İşçi	75	18,7
	Serbest meslek	113	28,1
Aile aylık gelir miktarı	1001-2000 TL	34	8,4
	2001-3000 TL	48	12,0
	3001-4000 TL	83	20,7
	4001 TL ve üzeri	236	58,9

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmada yer alan çocukların yaşlarına göre dağılımlarının %75,3'ünün 61-72 aylık; %24,7'sinin ise 48-60 aylık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çocukların; %53,6'sının kız, %46,4'ünün erkek olduğu görülmüştür. Kişisel bilgilere ait değişkenler incelendiğinde çocukların; %19,4'ünün kardeşinin olmadığı, %57,4'ünün 1, %20,0'ının 2 ve %3,2'sinin 3 ve üzerinde kardeş sahibi olduğu görülmektedir. Çocukların doğum sırası incelendiğinde; %61,4'ünün birinci; %26,2'sinin ikinci, %11,2'sinin üçüncü ve %1,2'sinin dördüncü ve daha fazla sırada doğduğu gözlenmektedir. Çocukların; %86,3'ünün Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokuluna devam ettiği, %13,7'sinin

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokul bünyesindeki anasınıfına devam ettiği görülmektedir. Çocukların; %36,4'ünün daha önce okul öncesi eğitimi almadığı, %28,0'ının 1 yıl, %23,4'ünün 2 yıl ve %12,2'sinin ise 3 yıl okul öncesi eğitimi aldığı görülmektedir.

Çocukların aileleri ile ilgili veriler incelendiğinde; annelerin %55,4'ünün üniversite, %21,4'ünün lise mezunu olduğu gözlenmiştir. Babaların ise %57,4'ünün üniversite, %22,9'unun lise mezunu olduğu gözlenmiştir. Anne yaşının %8,7'sinin 25 yaş ve altı, %55,4'ünün 26-35 yaş ve %35,9'unun 36 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Babaların ise %36,2'sinin 25 yaş ve altı, %59,4'ünün 26-35 yaş ve %4,4'ünün 36 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Dolayısıyla anne ve babaların çoğunluğunun 26-35 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Annelerin meslek durumu incelendiğinde; %43,1'inin çalışmadığı, %33,2'sinin kamuda memur olarak çalıştığı görülmektedir. Babaların meslek durumu incelendiğinde ise %34,7'sinin kamuda memur olarak çalıştığı, %28,1'inin serbest meslek sahibi olduğu gözlenmiştir. Ailelerin %58,9'unun gelirinin 4001 TL ve üzerinde olduğu, %20,7'sinin 3001-4000 TL aralığında, %12,0'ının 2001-3000 TL aralığında, %8,4'ünün 1001-2000 TL aralığında yer aldığı gözlenmiştir.

Araştırmada yer alan çocukların kişisel bilgiler açısından geniş bir varyansı temsil ettiği söylenebilir. Bu geniş varyans ölçeğin geliştirildiği büyük grup için önemli bir temsil gücü sağlamaktadır.

4.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçlar, ölçeği oluşturan materyaller ve ölçeği uygulama süreci açıklanmıştır.

4.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler hakkında bilgi toplamak amacıyla “Öğretmen Kişisel Bilgi Formu” ve “Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu” ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” kullanılmıştır.

4.3.1.1. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

Öğretmen Kişisel Bilgi Formu; araştırma kapsamına alınan çocukların öğretmenleri hakkında bilgi toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu, öğretmenin; cinsiyeti, yaşı, meslekteki yılı, öğrenim durumu, pedagojik formasyona sahiplik durumu, kişilik gelişime ilişkin bir etkinliğe katılıp katılmama durumu gibi kişisel bilgileri belirlemeye ilişkin soruları içermektedir.

4.3.1.2. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu; araştırma kapsamına alınan çocuklar ve ebeveynleri hakkında bilgi toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu, çocuğun; yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, özel gereksinim durumunun olup olmadığı, halen devam ettiği kurum türü, daha önce okul öncesi eğitim alma süresi ile anne ve babanın; yaşı, öğrenim durumu, mesleği, ailenin gelir miktarı gibi kişisel bilgileri belirlemeye ilişkin soruları içermektedir. Kişisel bilgi formu her çocuk için çocuğun ebeveyni tarafından doldurulabilecek şekilde hazırlanmıştır.

4.3.1.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği

Araştırmacı tarafından 2019 yılında geliştirilen “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” çocukların kişilik gelişimlerini değerlendirmek amacı ile oluşturulmuştur. Yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan kişilik gelişimine ilişkin kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmıştır. Yeterli kaynak taraması yapıldıktan sonra ölçekte yer alan alt boyutlar ve maddeler belirlenmiştir. Alan yazında yer alan kişilik özelliği modelleri incelendiğinde, Goldberg (1981), kişilik özelliklerini dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, növrotiklik, zeka; Norman (1963) kişilik özelliklerini dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengelilik, kültür; Eysenck, kişilik özellikleri dışadönüklük-içedönüklük, nevroitiklik ve psikotiklik; Block (1995) kişilik özelliklerini ego kontrolü ve ego eksikliği; Zuckerman ve arkadaşları (1993) dürtüsellik\duyumlar, girişkenlik, nörotisim\kaygı, saldırganlık\düşmanlık, etkinlik; Hogan ise 7 temel ölçekten oluşan 6 faktörlü yapıyla kişilik özelliklerini açıklamıştır (aktaran Somer vd., 2004).

Bu bilgiler ışığında “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu”, Beş Faktör Kişilik

Kuramı temel alınarak ölçeğin teorik felsefesi beş alt boyutta, 102 maddeden oluşturulmuştur. Bunlar “açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve nevrotiklik”tir.

- Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu

“Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Kişilik Ölçeği Öğretmen Formu” kişilik özellikleriyle doğrudan ilişkili olduğu beceriler temel alınarak, belirlenen bu becerilerin okul öncesi dönem çocuklarının kişilik özelliklerini yansıtması boyutuyla incelenmiş ve gelişimsel yapıtaşları oluşturulmuştur. Bu bağlamda kişilik özellikleri; açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve nevrotiklik alt boyutlarından oluşmuştur.

Türkiye’de ilk kez geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılarak son şekli verilen öğretmen formu şeklinde hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” 5 alt boyut ve 102 maddeden oluşmuştur. Bunlar:

Açıklık; kişinin yeniliklere ve değişime açık olması, yeni fikirleri kabul etmesi, çok yönlü düşünebilmesi gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda açıklık özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Açıklık alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda açıklık ve dışadönüklük boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 18 maddeden 9 madde çıkarılarak açıklık/dışadönüklük boyutunu temsil edeceği düşünülen 9 maddeden oluşmuştur.

Sorumluluk; düzen, öz disiplin ve başarma gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda sorumluluk özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Sorumluluk alt boyutu 24 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda sorumluluk ve uyumluluk boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 24 maddeden 16 madde çıkarılarak sorumluluk/uyumluluk boyutunu temsil edeceği düşünülen 8 maddeden oluşmuştur.

Dışadönüklük; heyecanlı, neşeli, konuşkan, girişken ve sosyal olma gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda dışadönüklük özelliklerini değerlendirecek ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Ebeveyn ve öğretmenlerin

aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Dışadönüklük alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda dışadönüklük ve açıklık boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 18 maddeden 9 madde çıkarılarak dışadönüklük/açıklık boyutunu temsil edeceği düşünülen 9 maddeden oluşmuştur.

Uyumluluk; saygılı, nazik, güvenli, merhametli gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda uyumluluk özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Uyumluluk alt boyutu 24 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda uyumluluk ve sorumluluk boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 24 maddeden 16 madde çıkarılarak uyumluluk/sorumluluk boyutunu temsil edeceği düşünülen 8 maddeden oluşmuştur.

Nevrotiklik; endişeli, güvensiz, sinirli, kaygılı gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda nevrotiklik özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Nevrotiklik alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda 18 maddeden 14 madde çıkarılarak nevrotiklik boyutunu temsil edeceği düşünülen 4 maddeden oluşmuştur.

- Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu

“Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Kişilik Ölçeği Ebeveyn Formu” kişilik özellikleriyle doğrudan ilişkili olduğu beceriler temel alınarak, belirlenen bu becerilerin okul öncesi dönem çocuklarının kişilik özelliklerini yansıtması boyutuyla incelenmiş ve gelişimsel yapıtaşları oluşturulmuştur. Bu bağlamda kişilik özellikleri; açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve nevrotiklik alt boyutlarından oluşmuştur.

Türkiye’de ilk kez geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılarak son şekli verilen öğretmen formu şeklinde hazırlanan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Kişilik Ölçeği Ebeveyn Formu” 5 alt boyut ve 102 maddeden oluşmuştur. Bunlar:

Açıklık; kişinin yeniliklere ve değişime açık olması, yeni fikirleri kabul etmesi, çok yönlü düşünebilmesi gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda açıklık özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Açıklık alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda açıklık ve dışadönüklük boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 18 maddeden 7 madde çıkarılarak açıklık/dışadönüklük boyutunu temsil edeceği düşünülen 11 maddeden oluşmuştur.

Sorumluluk; düzen, öz disiplin ve başarma gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda sorumluluk özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Sorumluluk alt boyutu 24 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda sorumluluk ve uyumluluk boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 24 maddeden 17 madde çıkarılarak sorumluluk/uyumluluk boyutunu temsil edeceği düşünülen 7 maddeden oluşmuştur.

Dışadönüklük; heyecanlı, neşeli, konuşkan, girişken ve sosyal olma gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda dışadönüklük özelliklerini değerlendirecek ölçek maddeleri oluşturulmuştur. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Dışadönüklük alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda dışadönüklük ve açıklık boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 18 maddeden 7 madde çıkarılarak dışadönüklük/açıklık boyutunu temsil edeceği düşünülen 11 maddeden oluşmuştur.

Uyumluluk; saygılı, nazik, güvenli, merhametli gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda uyumluluk özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Uyumluluk alt boyutu 24 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda uyumluluk ve sorumluluk boyutları tek faktörlü bir yapı altında birleştirilmiş ve 24 maddeden 17 madde çıkarılarak uyumluluk/sorumluluk boyutunu temsil edeceği düşünülen 7 maddeden oluşmuştur.

Nevrotiklik; endişeli, güvensiz, sinirli, kaygılı gibi özellikler boyutun yapıtaşları olarak kabul edilmiş ve bu yapıtaşları temel alınarak çocuklarda nevroitiklik özelliklerini değerlendirecek maddeler yazılmıştır. Ebeveyn ve öğretmenlerin aynı çocuk için ölçeği doldurması beklenmiştir. Nevrotiklik alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Nevrotiklik alt boyutu 18 maddeden oluşmuştur. Geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda AFA ve DFA istatistik analizleri doğrultusunda 18 maddeden 7 madde çıkarılarak nevroitiklik boyutunu temsil edeceği düşünülen 11 maddeden oluşmuştur.

4.3.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğini Oluşturan

Materyaller

“Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin kitapçığı, öğretmen formu ve ebeveyn formu olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” karton kapaklı bir kitapçığa bastırılmıştır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” hitap, ölçeğin amacı, doldurulurken dikkat edilmesi gereken hususlar ile araştırmaya katılım kabul formu bulunmaktadır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” hitap, ölçeğin amacı, doldurulurken dikkat edilmesi gereken hususlar ile veli onam formu bulunmaktadır.

4.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Uygulanması

Araştırma için gerekli izinlerin alınmasının ardından uzmanların görüşlerine göre düzenlenen taslak formda yer alan maddelerin anlaşılabilirliğini incelemek amacıyla 50 çocuğun ebeveynlerine ve öğretmenlerine ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamadan alınan dönütler sonucu maddelerin uygun olduğu görülmüştür. Sonrasında “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” uygulamaya hazır bulunmuştur. Araştırma için belirlenen okullar öncesinden aranıp bilgilendirilmiş ve randevu alınarak okullara gidilmiştir. İlk olarak okul yöneticileri ile görüşülüp, araştırma kapsamına alınan 48-72 aylık çocukların bulunduğu sınıflardaki öğretmenlere ve ebeveynlere araştırmaya ilişkin gerekli bilgiler verilmiştir. Gönüllülüğün esas olduğu belirtilmiş ve formların objektif bir biçimde doldurulması istenmiştir. Uygulamanın gerçekleştirildiği örneklemde 50 kişilik

bir grup seçilerek 3 hafta sonra son test için yeniden uygulama yapılmıştır. Ve son veriler elde edilmiştir. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” geçerlik ve güvenirliğe ilişkin veri toplama işlemi, Gaziantep ili Şehitkamil ilçesine bağlı çalışma grubuna dahil edilen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık 401 çocuğun öğretmenine ve ebeveynine 20.05.2019-14.06.2019 tarihleri arasında yapılmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya dahil edilen çocukların öğretmenlerinden ve ebeveynlerinden “Öğretmen Kişisel Bilgi Formu”, “Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu” ile “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” verileri bilgisayar ortamına aktararak gerekli istatistiksel analizler yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin geçerlik çalışmalarında kapsam geçerliklerini incelemek için uzman görüşü değerlendirme formlarının sonuçlarına bakılarak, madde dağılımlarını belirlemek için Microsoft Excel programında, madde bazında kapsam geçerlik oranı (KGO) ve kapsam geçerlik indeksi (KGİ) değerleri hesaplanmıştır. Bu incelemelere dayalı olarak uygulama formunda gerekli düzenlemeler yapılarak geçerlik kanıtları elde edilmiştir.

Yapı geçerliklerini incelemek için açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem söz konusuysa; doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair saptanan bir hipotezin ya da kuramın test edilmesi söz konusudur (Büyüköztürk, 2009).

Açımlayıcı faktör analizinde extraction yöntemi olarak Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Her analizde KMO ve Barlett’s sphericity testi uygulanmış ve verinin faktör analizine uygun olup olmadığı belirlenmiştir. Ölçeklerden elde edilecek faktör sayısını belirlemede Horn (1965)’un paralel analiz yöntemi kullanılmıştır. Ölçeklerin faktör sayısı belirlendikten sonra basit yapıyı elde etmek için ise oblique döndürme yöntemlerinden Geomin kullanılmıştır (Thurstone, 1947). Buna göre araştırmanın DFA sonuçları incelendiğinde maddelerin faktör yükleri 0,30’un altında olduğu durumlarda veya birden

fazla faktöre aynı anda 0,30'un üzerinde yüklendiği durumlarda maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizinden sonra faktör yapısının veriye uygunluğunu test etmek için Mplus programı aracılığı ile doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. DFA da Weighted Least Square Mean and Variance (WLSMV) estimation tekniği kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modelleri yapılan programların hemen hemen hepsinde Maximum Likelihood yöntemi varsayılan estimation yöntemi olarak kullanılmaktadır. Veriler sürekli değişken olarak toplandığında Pearson korelasyonları hesaplandıktan sonra maximum likelihood kullanılarak DFA modelleri test edilir. Fakat veri sürekli değişken olarak toplanmayıp, sıralama düzeyinde veya sınıflama düzeyinde toplandığında Pearson korelasyonlarının hesaplanıp Maximum likelihood kullanılması hatalı sonuçlar verebilmektedir (DiStefano, 2002). Bu gibi durumlarda daha doğru sonuçlar elde etmek için polychoric korelasyonun hesaplanıp, farklı estimation yöntemlerinin kullanılması tavsiye edilmektedir (Beauducel & Herzberg, 2006; DiStefano, 2002). Bu estimation yöntemlerinden biri de simulation çalışmalarında geçerliğinin gösterilmiş olduğu Weighted Least Squares Mean and Variance (WLSMV) estimation yöntemidir (DiStefano, 2002). WLSMV Mplus programında kullanılan ve sınıflama veya sıralama düzeyinde toplanan verilerde DFA modellerini test etmek için kullanılan estimation yöntemidir (L. K. Muthén & Muthén, 1998-2012). Bu araştırmada veriler beşli likert şeklinde toplandığı için Mplus programı kullanılarak DFA modeli WLSMV estimation yöntemiyle test edilmiştir.

Modelin veriye uygunluğunu test etmek amacıyla Chi-Square CFI, TLI ve RMSEA değerleri kullanılmıştır. Modelin veriye uygunluğunu değerlendirmek için kullanılan CFI ve TLI değerlerinin 0,95'ten yüksek, RMSEA için 0,08'den küçük olması halinde modelin veriye uygun olduğundan bahsedilebilir (Hu & Bentler, 1999).

Buna göre araştırma sonuçlarına bakıldığında açımlayıcı faktör analizinden sonra kurulan DFA modelinde yukarıda bahsedilen uyum indeksleri istenilen değerlerde sonuçlar vermediğinde, modification index değerleri kullanılarak modelden bazı maddeler çıkarılmıştır. Bu maddelerin çıkarılmasındaki temel sebep, herhangi bir maddenin yüklenmesi beklenen faktörle birlikte aynı anda başka bir faktöre de dahil edildiğinde o faktöre de 0,30'un üzerinde faktör yükü sağlıyor olmasıdır. O maddeyi aynı anda iki faktöre yüklemek yerine madde analizden çıkarılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, veri toplama aracı ile elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular şu başlıklar altında yer almaktadır:

- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu”nun geçerliğine ilişkin sonuçlar
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu”nun güvenirliğine ilişkin sonuçlar
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu”nun geçerliğine ilişkin sonuçlar
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu”nun güvenirliğine ilişkin sonuçlar
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu” arasındaki korelasyona ilişkin sonuçlar

5.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları incelenmiştir.

5.1.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Geçerlik Sonuçları

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özelliğin etkisini karıştırmadan, doğru ölçebilme derecesidir. Başka bir ifadeyle ölçmek istenen özelliğin tam ve doğru ölçüldüğünü ifade eder (Ercan & Kan, 2004). Bu bölümde kapsam ve yapı geçerlik sonuçları incelenmiştir.

5.1.1.1. Kapsam Geçerlik Sonuçları

Kapsam geçerliği, ölçekte bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini belirler. Böylece test maddelerinin ölçülmek istenen davranışı yeterince yansıtır yansıtmadığını açıklamaya çalışmaktadır (Büyüköztürk, 2009). Kapsam geçerliğini belirlemede kullanılan yollardan biri uzman görüşleridir. Ölçme araçlarının geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek için kullanılan kuramsal süreçler, genellikle uzman görüşlerine dayalı nitel çalışmalara dayanmaktadır. Ayrıca kuramsal süreçler büyük örneklemelere ulaşamama durumlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tür durumlarda uzmanlardan ilgili maddenin kapsamı temsil edip etmediğine ilişkin görüş alınmakta ve uzmanlar arasındaki uyum incelenmektedir (Yurdugül & Aşkar 2008).

Bu doğrultuda, araştırmada kullanılan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin geliştirilme sürecinde izlenen işlem basamakları şu şekilde gerçekleşmiştir;

Birinci aşamada; araştırmanın temellendirilmesi ve belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan (tez, makale, bildiri, kitap, bilimsel araştırma vb.) kişilik gelişimine ilişkin kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış ve veri toplama aracının kavramsal yapısı ve ana çerçevesi belirlenmiştir. Geniş bir alan yazın taraması yapıldıktan sonra, araştırma konusu ile ilgili madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunun oluşturulmasının ardından belirlenen maddelerden uygulanabilecek bir ölçek formu geliştirilmiştir. Kullanılacak ölçek formunun mümkün olduğunca kısa, anlaşılır ve az sayıda maddeden oluşmasına, ölçeğin kısa zamanda tamamlanmasına, ölçek öncesinde hazırlanan yönerge bölümünün çalışmanın amacını vermesine ve verilerin ne şekilde kullanılacağına dikkat edilmiştir. Birbirleriyle ilişkili olan maddeler gruplanarak alt boyutlar oluşturulmuştur.

İkinci aşamada; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin kapsam geçerliğini incelemek üzere dört farklı okulöncesi eğitim uzmanı akademisyenin, iki okulöncesi eğitim öğretmeninin, bir psikoloğun, bir ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda Lawshe (1975) tarafından geliştirilen kapsam geçerlik oranları ve kapsam geçerlik indeksi kullanılmıştır. Kapsam geçerliğini belirlemeye yönelik sekiz kişilik uzman grubu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek formları uzman görüşlerine sunulmuş, uzmanlardan her bir maddeyi “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltilmeli” şeklinde değerlendirmesi istenmiştir. “Düzeltilmeli” olarak değerlendirilen her maddenin yanında boşluk bırakılarak, önerilerini yazmaları istenmiştir. Buna göre;

- Uygun: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu ölçüyorsa ölçme aracında doğrudan yer alır.
- Uygun değil: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu temsil etmiyorsa çıkarılır.
- Düzeltilmeli: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu temsil etmek için uygun ancak birtakım düzeltmeler gerekiyor.

Üçüncü Aşamada; uzman görüşlerinden elde edilen değerlendirmelere göre her bir madde için kapsam geçerlik oranları elde edilmiştir. Kapsam geçerlik oranı söz konusu madde için uygun görüşünü belirten uzman sayısının toplam uzman sayısının yarısına oranının bir eksiği olarak hesaplanmaktadır (Şencan, 2005). Elde edilen kapsam geçerlik oranlarının anlamlı olup olmadığı Veneziona ve Hooper (1997) tarafından oluşturulan ölçütlere göre değerlendirilmiştir. Bu değerler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

A=0,05 Anlamlılık Düzeyinde KGO’ları İçin Minimum Değerler

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0,99	13	0,54
6	0,99	14	0,51
7	0,99	15	0,49
8	0,78	20	0,42
9	0,75	25	0,37
10	0,62	30	0,33
11	0,59	35	0,31
12	0,56	40+	0,29

Bu araştırmada uzman sayısı sekiz olduğu için tabloya göre 0,78 ölçüt olarak ele alınmış ve bu değerin üstünde kapsam geçerlik oranına sahip maddeler anlamlı kabul edilmiştir. Kapsam geçerlik indeksi ise her bir alt boyut için ayrı ayrı incelenmiştir. KGI' nin hesaplanması için ilgili boyuttaki maddeler in KGO' nun ortalaması alınmakta 0,78 ölçütü ile karşılaştırılmaktadır. Maddelere ilişkin KGO' ları incelendiğinde %75 oranında uyuşmanın olduğu 3 madde (M10, M12, M48) uzmanların önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenerek ölçekte yer almıştır. Bunun yanı sıra uzmanların maddelerin anlaşılabilmesi, açık olmaması ya da geliştirilmesi yönündeki görüşleri ile “düzeltilmeli” dönütleri incelenmiş ve maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin kapsam geçerlik indeksleri hesaplandığında açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve nevroitiklik alt boyutları için 0,78 uyumluluk olduğu gözlenmiştir. Bu değerlerin 0,78 ölçütünü sağladığı ve kapsam geçerliğinin uygunluğu için kanıt oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla üç madde düzenlenerek, altmış madde uzmanların önerileri ile düzenlenerek ölçeğin 102 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Kapsam geçerliği için elde edilen bu kanıtlar gerçekte yapı geçerliğine hizmet etmektedir (Messick, 1995; Kane, 2013).

Dördüncü Aşamada; Testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı doğru bir şekilde ölçebilme derecesini belirleyebilmek (Büyüköztürk 2009, s. 168) amacıyla, çalışma grubunda yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık 50 çocuğun öğretmen ve ebeveynine “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin ön uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen bu uygulamada 48-72 aylık 50 çocuğun öğretmen ve ebeveyninden gelen dönütler alınmış ve maddelerin uygun olduğu görülmüştür.

Beşinci Aşamada; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla, Gaziantep ili Şehitkamil ilçesine bağlı çalışma grubuna dahil edilen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık 351 çocuğun öğretmenine ve ebeveynine ölçek uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda testte bir değişiklik yapılmadığından ön uygulama grubundaki 50 çocuğun öğretmen ve ebeveyni araştırma grubuna dahil edilmiştir. Böylelikle 401 çocuk ile test uygulaması gerçekleştirilmiştir.

5.1.1.2. Yapı Geçerlik Sonuçları

Yapı geçerliği, ölçme aracının soyut bir kavramı ne derece doğru ölçebildiğini gösterir (Tavşancıl, 2014). Bireyin tutum, güdü, performans, yetenek gibi soyut özelliklerini ölçmek amacıyla hazırlanan ölçülebilir ve gözlenebilir soruların belirtilen özellikleri ne derece doğru ölçtüğü yapı geçerliliği ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2009). Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

- **Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)**

Açımlayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir istatistiksel bir analizdir (Büyüköztürk, 2009). Ölçek geliştirme çalışmasında, yapı geçerliğini ortaya koymak ve faktör yüklerini belirlemek amacı ile açımlayıcı faktör analizi sonuçları bu bölümde sunulmuştur.

AFA da hangi maddelerin hangi boyutlar altında kümelendiğini bulmak için SPSS ve Mplus programı kullanılarak beş farklı analiz yapılmıştır. Her analizden önce çıkartılan maddeler doğrultusunda paralel analiz tekrarlanmış ve faktör sayısına karar verilmiştir. Paralel analiz O'Connor (2000) un SPSS syntax dosyası kullanılarak yapılmıştır. Paralel analizdeki temel mantık 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanmaktadır (Thompson, 2004). Rastgele oluşturulan veri setlerindeki değişken sayısı ve örneklem büyüklüğü orijinal veridekiyle aynı olmak zorundadır. Rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğer eğer orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük ise bu o faktörün çalışmaya dahil edilmesini eğer ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesini önermektedir.

Yapılan ilk AFA analizinde toplam 102 madde analize dahil edilmiştir. Bu analizler sonucunda elde edilen KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 3'te, paralel analiz sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-1

KMO Değeri	0,89
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 15367,742
	sd 5151
	p ,000

Tablo 3 incelendiğinde, geliştirilen Kişisel Yetkinlik Ölçeği'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla 105 öğretmenin ölçeğe verdiği tepkilerden elde edilen puanlara temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'in üzerinde, 0,89 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmek için uygulanan bir yöntemdir. KMO katsayısı 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına gelmektedir. Parametrik çoğu yöntemi kullanabilmek, ölçülen özelliğin evrende normal dağılıma sahip olmasına bağlıdır. Barlett Sphericity testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir tekniktir. Çalışma içerisinde yapılan analiz sonucunda Barlett Sphericity testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=15367,742$; $p<0,01$). Temel bileşenler faktör analizi işleminde faktör yükünün en az 0,30 olması esas alınmıştır. Faktör yük dağılımını daha net görebilmek için verilere oblique döndürme yöntemlerinden Geomin rotasyonu uygulanmıştır (Çokluk vd., 2010).

Tablo 4.

Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-1

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,895	1	32,002	31,374	31,374

2	2,766	2	7,186	7,045	38,420
3	2,657	3	5,132	5,031	43,451
4	2,574	4	2,879	2,823	46,274
5	2,496	5	2,765	2,710	48,984
6	2,422	6	2,202	2,159	51,143
7	2,358	7	2,002	1,963	53,106
8	2,292	8	1,939	1,901	55,007
9	2,235	9	1,834	1,798	56,805
10	2,185	10	1,702	1,669	58,473
11	2,125	11	1,624	1,593	60,066
12	2,076	12	1,579	1,548	61,614
13	2,023	13	1,479	1,450	63,064
14	1,975	14	1,462	1,433	64,497
15	1,933	15	1,407	1,380	65,877
16	1,886	16	1,285	1,259	67,136
17	1,842	17	1,267	1,242	68,378
18	1,800	18	1,218	1,194	69,572
19	1,761	19	1,126	1,104	70,676
20	1,722	20	1,040	1,020	71,696
21	1,682	21	1,037	1,016	72,712
22	1,642	22	1,012	0,992	73,704
23	1,607	23	0,974	0,955	74,659
24	1,572	24	0,966	0,948	75,607
25	1,536	25	0,899	0,882	76,488
26	1,502	26	0,869	0,852	77,340
27	1,469	27	0,836	0,820	78,160
28	1,438	28	0,817	0,801	78,961
29	1,405	29	0,793	0,778	79,738
30	1,374	30	0,761	0,746	80,484
31	1,343	31	0,739	0,724	81,209
32	1,312	32	0,706	0,692	81,901
33	1,284	33	0,685	0,672	82,573
34	1,254	34	0,655	0,642	83,215
35	1,222	35	0,639	0,627	83,842
36	1,195	36	0,617	0,605	84,447
37	1,169	37	0,611	0,599	85,046
38	1,141	38	0,592	0,580	85,626
39	1,115	39	0,586	0,574	86,200
40	1,087	40	0,570	0,559	86,759

41	1,062	41	0,542	0,532	87,290
42	1,039	42	0,536	0,526	87,816
43	1,015	43	0,511	0,501	88,317
44	0,990	44	0,505	0,495	88,812
45	0,965	45	0,481	0,471	89,283
46	0,939	46	0,460	0,451	89,734
47	0,917	47	0,446	0,437	90,171
48	0,894	48	0,428	0,419	90,590
49	0,872	49	0,411	0,403	90,993
50	0,851	50	0,400	0,392	91,386
51	0,829	51	0,397	0,389	91,774
52	0,806	52	0,376	0,369	92,143
53	0,787	53	0,370	0,362	92,506
54	0,765	54	0,360	0,353	92,859
55	0,745	55	0,338	0,331	93,190
56	0,725	56	0,328	0,321	93,511
57	0,706	57	0,310	0,304	93,816
58	0,687	58	0,304	0,299	94,114
59	0,667	59	0,281	0,275	94,390
60	0,648	60	0,270	0,265	94,655
61	0,630	61	0,269	0,264	94,919
62	0,612	62	0,258	0,253	95,172
63	0,593	63	0,250	0,246	95,418
64	0,576	64	0,241	0,236	95,653
65	0,558	65	0,227	0,223	95,876
66	0,541	66	0,217	0,212	96,089
67	0,524	67	0,214	0,210	96,299
68	0,507	68	0,208	0,204	96,503
69	0,491	69	0,202	0,198	96,701
70	0,475	70	0,192	0,188	96,889
71	0,460	71	0,179	0,176	97,065
72	0,442	72	0,176	0,172	97,237
73	0,428	73	0,167	0,164	97,401
74	0,414	74	0,159	0,156	97,557
75	0,401	75	0,157	0,153	97,710
76	0,387	76	0,155	0,152	97,862
77	0,372	77	0,150	0,147	98,009
78	0,359	78	0,143	0,140	98,149
79	0,346	79	0,141	0,139	98,287

80	0,333	80	0,135	0,132	98,420
81	0,319	81	0,126	0,124	98,543
82	0,306	82	0,121	0,118	98,662
83	0,293	83	0,116	0,114	98,776
84	0,280	84	0,109	0,107	98,883
85	0,268	85	0,103	0,101	98,984
86	0,254	86	0,095	0,093	99,077
87	0,243	87	0,091	0,089	99,165
88	0,231	88	0,084	0,083	99,248
89	0,220	89	0,080	0,078	99,326
90	0,209	90	0,075	0,073	99,399
91	0,198	91	0,073	0,072	99,471
92	0,187	92	0,065	0,063	99,534
93	0,175	93	0,063	0,062	99,596
94	0,164	94	0,062	0,061	99,657
95	0,154	95	0,058	0,057	99,714
96	0,143	96	0,052	0,051	99,765
97	0,132	97	0,049	0,048	99,813
98	0,121	98	0,045	0,044	99,857
99	0,112	99	0,043	0,042	99,899
100	0,101	100	0,037	0,036	99,935
101	0,088	101	0,035	0,035	99,970
102	0,076	102	0,031	0,030	100,000

Tablo 4 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında beş faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Beş faktöre karar verdikten sonra basit yapıyı bulmak için Mplus programı kullanılarak beş faktörlü yapı oblique döndürme yöntemlerinden Geomin kullanılarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Geomin kullanılarak döndürülen faktör yapısı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-1

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
M3	0,654	-0,086	-0,018	0,066	-0,019
M4	-0,237	0,568	-0,090	-0,022	-0,009
M5	-0,019	0,265	0,457	0,135	-0,170
M6	-0,108	0,533	0,009	-0,053	0,069
M7	0,643	0,144	0,026	-0,005	-0,116
M8	0,693	0,004	-0,024	0,029	-0,043
M11	-0,049	0,439	0,270	-0,208	0,025
M13	0,665	-0,178	0,046	0,214	0,093
M16	-0,058	0,024	-0,408	0,269	-0,089
M20	0,292	0,161	-0,038	0,300	-0,114
M23	-0,238	0,355	0,190	-0,178	0,146
M25	0,063	-0,061	0,005	0,422	-0,177
M26	0,623	-0,121	0,021	0,149	0,000
M27	-0,464	0,124	0,191	-0,086	0,094
M33	0,094	-0,053	-0,229	0,532	0,108
M35	0,041	0,068	-0,100	0,669	0,068
M36	-0,047	0,309	0,242	-0,157	-0,136
M37	0,183	-0,030	0,055	0,610	-0,022
M38	0,036	0,148	0,364	-0,196	0,144
M39	0,111	-0,064	-0,083	0,474	0,146
M41	0,064	0,527	0,143	0,001	0,128
M42	0,001	0,153	0,494	-0,113	0,022
M43	0,228	-0,182	-0,533	0,099	0,214
M46	-0,123	0,459	0,252	-0,031	0,082
M47	-0,212	0,207	0,408	-0,171	0,027
M48	0,614	-0,223	0,009	-0,072	0,105
M51	0,431	-0,198	0,092	0,298	-0,115
M52	-0,227	0,414	0,048	-0,260	0,215
M54	-0,052	0,202	0,419	-0,232	0,156
M55	0,389	-0,105	-0,172	0,259	-0,094
M57	0,614	0,106	0,119	0,119	0,011
M58	0,487	-0,027	-0,279	0,107	-0,001
M59	0,775	-0,014	0,038	0,037	-0,060

M60	0,069	0,294	0,135	-0,285	0,361
M61	0,033	0,035	0,736	0,057	0,058
M62	-0,248	0,088	0,670	0,207	0,018
M63	0,051	0,034	0,587	-0,092	0,268
M64	0,059	0,031	0,696	0,033	0,133
M65	0,202	-0,040	0,790	-0,004	-0,045
M70	-0,245	0,135	0,221	-0,131	0,352
M73	-0,087	0,283	0,254	-0,090	0,338
M75	-0,017	-0,143	0,261	0,511	0,240
M76	-0,298	-0,201	0,219	-0,038	0,490
M77	0,461	0,166	0,208	0,014	0,274
M78	0,566	0,036	0,229	0,000	-0,037
M84	-0,022	-0,149	0,620	-0,020	0,254
M87	-0,565	0,097	0,119	0,083	0,279
M89	-0,005	0,382	0,137	-0,107	-0,025
M90	0,084	0,223	-0,015	0,365	0,278
M91	-0,102	0,150	0,252	0,027	0,401
M92	0,135	0,163	0,572	0,039	0,226
M93	-0,435	0,088	0,186	0,176	0,209
M94	0,652	0,014	0,196	0,123	0,252
M95	0,715	0,028	-0,039	0,052	0,097
M96	-0,005	-0,138	0,186	-0,266	0,562
M97	-0,087	0,137	-0,011	-0,124	0,624
M98	0,138	0,009	-0,191	0,446	-0,087
M100	0,731	0,136	0,031	0,081	0,125
M101	-0,270	0,106	0,040	-0,058	0,353
M1	-0,119	0,013	-0,428	0,395	-0,169
M2	0,276	0,265	-0,177	0,014	0,085
M9	-0,314	0,314	0,015	0,144	0,289
M10	-0,197	0,094	-0,584	0,303	-0,041
M12	0,386	-0,254	-0,047	0,300	-0,015
M14	0,568	-0,128	-0,337	-0,016	0,011
M15	-0,322	0,171	0,561	0,053	-0,026
M17	0,128	-0,105	-0,328	0,417	-0,084
M18	0,393	0,023	-0,012	0,322	-0,004
M19	0,087	0,095	-0,570	0,202	0,310
M21	-0,347	0,454	0,233	0,124	-0,017
M22	-0,360	0,347	0,160	-0,006	0,184
M24	-0,329	0,142	0,008	-0,153	0,310

M28	-0,032	-0,138	-0,323	0,477	-0,018
M29	0,201	-0,169	-0,262	0,252	0,097
M30	0,009	-0,082	-0,400	0,184	0,397
M31	0,305	-0,102	-0,303	0,150	0,008
M32	0,539	0,190	0,039	0,327	0,082
M34	-0,103	-0,048	-0,338	0,131	0,404
M40	0,325	-0,134	-0,143	0,314	-0,094
M44	0,128	0,140	-0,479	0,316	0,020
M45	0,545	0,026	-0,443	0,007	0,294
M49	-0,122	0,269	0,251	-0,140	0,213
M50	0,119	-0,136	-0,223	0,253	-0,113
M53	-0,067	0,006	0,164	0,242	0,081
M56	0,237	0,319	-0,186	0,500	-0,063
M66	0,567	0,194	0,014	0,058	0,347
M67	0,221	-0,079	0,544	-0,105	0,346
M68	-0,354	0,168	-0,174	-0,039	0,541
M69	-0,583	0,033	0,065	0,135	0,364
M71	-0,372	-0,002	0,320	0,143	0,389
M72	0,165	-0,001	-0,323	-0,235	0,525
M74	-0,154	0,030	0,467	-0,165	0,346
M79	-0,471	-0,110	0,434	0,149	0,010
M80	-0,049	0,004	0,459	-0,127	0,325
M81	-0,508	0,004	0,380	0,156	0,220
M82	0,432	0,009	-0,236	0,322	0,172
M83	-0,403	-0,143	-0,115	0,265	0,355
M85	-0,521	-0,036	0,146	-0,019	0,410
M86	0,041	0,107	0,372	-0,227	0,374
M88	-0,312	0,170	0,020	0,394	0,220
M99	-0,457	0,092	0,152	0,004	0,323
M102	-0,490	0,001	0,137	0,054	0,387

Tablo 5 incelendiğinde; M1, M2, M9, M10, M12, M14, M15, M17, M18, M19, M21, M22, M24, M28, M29, M30, M31, M32, M34, M40, M44, M45, M49, M50, M53, M56, M66, M67, M68, M69, M71, M72, M74, M79, M80, M81, M82, M83, M85, M86, M88, M99 ve M102 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M85, M86, M88) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M2, M29, M49) görülmektedir.

Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. İkinci KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 6'da, paralel analiz sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 6.

Öğretmen Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-2

KMO Değeri	0,90
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 7141,838
	sd 1711
	p ,000

Tablo 6 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,90 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Bartlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=7141,838$; $p<0,01$).

Tablo 7.

Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-2

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,327	1	18,394	31,176	31,176
2	2,185	2	5,452	9,240	40,416
3	2,088	3	2,673	4,531	44,947
4	2,013	4	2,044	3,464	48,411
5	1,936	5	1,855	3,144	51,555
6	1,869	6	1,663	2,819	54,374

7	1,805	7	1,440	2,441	56,815
8	1,747	8	1,419	2,405	59,220
9	1,692	9	1,289	2,185	61,406
10	1,638	10	1,203	2,039	63,445
11	1,589	11	1,182	2,003	65,448
12	1,543	12	1,144	1,939	67,387
13	1,497	13	1,029	1,745	69,132
14	1,457	14	0,945	1,602	70,734
15	1,416	15	0,912	1,545	72,279
16	1,372	16	0,849	1,438	73,718
17	1,332	17	0,815	1,381	75,099
18	1,295	18	0,779	1,320	76,419
19	1,258	19	0,733	1,242	77,662
20	1,220	20	0,702	1,191	78,852
21	1,183	21	0,681	1,155	80,007
22	1,149	22	0,662	1,122	81,129
23	1,116	23	0,616	1,044	82,174
24	1,083	24	0,588	0,997	83,171
25	1,050	25	0,575	0,974	84,145
26	1,018	26	0,558	0,946	85,091
27	0,988	27	0,523	0,886	85,977
28	0,960	28	0,503	0,852	86,829
29	0,925	29	0,474	0,803	87,632
30	0,897	30	0,468	0,794	88,426
31	0,870	31	0,442	0,749	89,175
32	0,842	32	0,416	0,705	89,881
33	0,816	33	0,402	0,682	90,562
34	0,786	34	0,388	0,657	91,219
35	0,760	35	0,365	0,619	91,839
36	0,734	36	0,337	0,571	92,409
37	0,706	37	0,320	0,543	92,952
38	0,684	38	0,300	0,509	93,461
39	0,659	39	0,295	0,499	93,960
40	0,635	40	0,276	0,468	94,427
41	0,610	41	0,267	0,452	94,879
42	0,587	42	0,260	0,441	95,320
43	0,563	43	0,243	0,412	95,732
44	0,543	44	0,235	0,398	96,130
45	0,521	45	0,219	0,371	96,501

46	0,499	46	0,209	0,354	96,855
47	0,478	47	0,194	0,330	97,184
48	0,454	48	0,186	0,315	97,499
49	0,434	49	0,178	0,302	97,802
50	0,412	50	0,176	0,298	98,099
51	0,394	51	0,169	0,286	98,386
52	0,372	52	0,158	0,267	98,653
53	0,351	53	0,141	0,240	98,893
54	0,328	54	0,135	0,229	99,121
55	0,308	55	0,119	0,202	99,324
56	0,287	56	0,111	0,188	99,511
57	0,263	57	0,106	0,179	99,691
58	0,240	58	0,097	0,164	99,855
59	0,212	59	0,086	0,145	100,000

Tablo 7 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 59 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 59 madde için dört faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu dört faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-2

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M3	0,675	-0,143	0,014	0,006
M4	-0,201	0,461	-0,168	-0,041
M5	-0,062	0,134	0,310	0,004

M6	-0,131	0,457	-0,016	0,012
M7	0,681	0,063	-0,115	-0,150
M8	0,692	-0,057	-0,065	-0,041
M11	-0,035	0,537	0,107	-0,170
M13	0,681	-0,141	0,076	0,177
M23	-0,174	0,606	0,019	-0,101
M25	0,028	-0,325	0,027	0,273
M26	0,618	-0,198	0,062	0,087
M27	-0,438	0,259	0,144	-0,046
M33	0,063	-0,228	-0,073	0,500
M35	0,001	-0,009	-0,125	0,663
M37	0,068	-0,280	0,118	0,537
M38	0,072	0,360	0,240	-0,224
M39	0,086	-0,084	-0,014	0,513
M41	0,136	0,665	-0,036	0,005
M46	-0,117	0,536	0,122	-0,001
M47	-0,146	0,444	0,200	-0,173
M48	0,629	-0,131	0,035	-0,099
M52	-0,179	0,717	-0,099	-0,086
M54	-0,024	0,512	0,241	-0,160
M57	0,667	0,103	0,037	0,002
M58	0,477	-0,212	-0,171	0,074
M59	0,778	-0,049	-0,024	-0,010
M60	0,132	0,670	0,071	-0,118
M61	-0,075	-0,012	0,854	-0,008
M63	-0,037	0,183	0,680	-0,059
M64	0,042	0,299	0,520	-0,005
M65	0,140	0,004	0,703	-0,154
M70	-0,148	0,623	0,043	0,012
M73	-0,007	0,797	0,013	0,095
M75	-0,035	0,041	0,225	0,534
M76	-0,227	0,333	0,206	0,102
M78	0,562	0,052	0,079	-0,103
M89	-0,010	0,434	-0,034	-0,019
M91	-0,049	0,627	0,079	0,180
M95	0,673	0,034	-0,050	0,067
M96	0,112	0,567	0,094	-0,070
M97	-0,020	0,656	0,019	0,109
M98	0,127	-0,227	-0,125	0,363

M100	0,744	0,172	-0,013	0,049
M101	-0,242	0,335	0,107	0,037
M16	-0,055	-0,239	-0,266	0,251
M20	0,243	-0,106	0,008	0,233
M36	-0,077	0,212	0,135	-0,231
M42	-0,008	0,312	0,325	-0,170
M43	0,217	-0,222	-0,295	0,194
M51	0,351	-0,467	0,198	0,146
M55	0,341	-0,388	-0,039	0,154
M62	-0,320	0,046	0,706	0,116
M77	0,479	0,523	-0,004	0,139
M84	0,018	0,343	0,406	0,019
M87	-0,513	0,384	0,069	0,213
M90	0,082	0,428	-0,113	0,536
M92	0,166	0,542	0,302	0,037
M93	-0,377	0,367	0,074	0,256
M94	0,717	0,315	0,049	0,136

Tablo 8 incelendiğinde; M16, M20, M36, M42, M43, M51, M55, M62, M77, M84, M87, M90, M92, M93 ve M94 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M42, M51, M55) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M16, M20, M36) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Üçüncü KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 9'da, paralel analiz sonuçları Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Öğretmen Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-3

KMO Değeri		0,90
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2	4850,006
	sd	946
	p	,000

Tablo 9 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,90 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Bartlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=4850,006$; $p<0,01$).

Tablo 10.

Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-3

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,072	1	14,366	32,651	32,651
2	1,949	2	4,110	9,341	41,992
3	1,859	3	2,186	4,968	46,960
4	1,773	4	1,793	4,074	51,034
5	1,701	5	1,533	3,485	54,519
6	1,636	6	1,470	3,341	57,860
7	1,580	7	1,220	2,773	60,633
8	1,526	8	1,064	2,419	63,052
9	1,470	9	1,054	2,395	65,447
10	1,422	10	0,952	2,164	67,611
11	1,376	11	0,941	2,139	69,750
12	1,333	12	0,862	1,959	71,709
13	1,290	13	0,831	1,888	73,596
14	1,246	14	0,775	1,761	75,358

15	1,205	15	0,720	1,637	76,995
16	1,166	16	0,675	1,534	78,529
17	1,126	17	0,637	1,449	79,977
18	1,086	18	0,607	1,379	81,357
19	1,049	19	0,592	1,347	82,703
20	1,019	20	0,552	1,254	83,957
21	0,982	21	0,516	1,172	85,129
22	0,948	22	0,492	1,118	86,247
23	0,913	23	0,477	1,084	87,331
24	0,878	24	0,466	1,058	88,389
25	0,847	25	0,438	0,996	89,385
26	0,816	26	0,417	0,947	90,333
27	0,787	27	0,369	0,840	91,172
28	0,756	28	0,365	0,830	92,002
29	0,724	29	0,341	0,774	92,776
30	0,692	30	0,312	0,709	93,486
31	0,665	31	0,299	0,680	94,165
32	0,637	32	0,280	0,637	94,803
33	0,607	33	0,267	0,607	95,410
34	0,581	34	0,241	0,548	95,959
35	0,554	35	0,237	0,538	96,497
36	0,527	36	0,218	0,495	96,992
37	0,500	37	0,212	0,482	97,474
38	0,471	38	0,195	0,444	97,918
39	0,445	39	0,183	0,415	98,333
40	0,417	40	0,167	0,380	98,713
41	0,385	41	0,161	0,366	99,079
42	0,359	42	0,149	0,340	99,419
43	0,331	43	0,141	0,320	99,739
44	0,294	44	0,115	0,261	100,000

Tablo 10 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer in orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle;

geriye kalan 44 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 44 madde için dört faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu dört faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-3

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M3	0,704	-0,117	0,014	-0,016
M4	-0,105	0,575	-0,058	-0,238
M7	0,718	0,112	-0,185	-0,230
M8	0,716	0,006	-0,015	-0,142
M11	-0,037	0,526	-0,129	0,140
M13	0,695	-0,157	0,146	0,092
M23	-0,099	0,635	-0,155	0,001
M26	0,631	-0,174	0,134	0,088
M27	-0,405	0,274	-0,004	0,205
M33	0,108	-0,098	0,495	-0,109
M35	0,012	0,125	0,750	-0,108
M37	0,080	-0,139	0,622	0,104
M38	0,061	0,326	-0,205	0,249
M39	0,092	0,008	0,599	0,029
M41	0,201	0,787	0,082	-0,056
M46	-0,101	0,576	0,065	0,152
M47	-0,132	0,428	-0,138	0,237
M48	0,590	-0,195	-0,090	0,068
M52	-0,116	0,765	-0,050	-0,071
M57	0,605	0,104	0,046	-0,001
M58	0,430	-0,198	0,105	-0,177
M59	0,764	-0,039	0,049	-0,016
M60	0,192	0,594	-0,221	0,136
M61	-0,036	0,076	-0,018	0,756
M63	-0,016	0,170	-0,103	0,667
M64	0,031	0,278	0,024	0,561
M65	0,110	-0,001	-0,133	0,667

M70	-0,101	0,535	-0,094	0,128
M73	0,034	0,740	0,050	0,103
M76	-0,289	0,130	0,082	0,433
M78	0,523	-0,032	-0,161	0,081
M89	0,058	0,522	0,028	-0,024
M91	-0,061	0,485	0,096	0,196
M95	0,637	0,002	0,086	-0,042
M96	0,077	0,350	-0,113	0,293
M97	0,007	0,555	0,072	0,197
M98	0,146	-0,090	0,413	-0,203
M100	0,733	0,141	0,058	0,000
M101	-0,189	0,292	-0,036	0,184
M5	-0,063	0,219	0,031	0,218
M6	-0,113	0,470	0,006	0,315
M75	-0,047	-0,003	0,516	0,340
M54	-0,011	0,460	-0,153	0,306
M25	0,057	-0,198	0,291	-0,047

Tablo 11 incelendiğinde; M101, M5, M6, M75, M54 ve M25 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M6, M75, M54) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M101, M5, M25) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlett's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Dördüncü KMO, Barlett's sphericity testi Tablo 12'de, paralel analiz sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 12.

Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-4

KMO Değeri	0,90
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 4121,510
	sd 703
	p ,000

Tablo 12 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,90 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Barlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=4121,510$; $p<0,01$).

Tablo 13.

Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-4

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	1,985	1	12,977	34,150	34,150
2	1,860	2	3,978	10,468	44,619
3	1,766	3	1,910	5,026	49,644
4	1,682	4	1,588	4,178	53,822
5	1,609	5	1,372	3,610	57,433
6	1,545	6	1,159	3,050	60,482
7	1,485	7	0,992	2,611	63,093
8	1,432	8	0,971	2,554	65,647
9	1,378	9	0,941	2,476	68,123
10	1,326	10	0,865	2,277	70,400
11	1,279	11	0,796	2,094	72,494
12	1,233	12	0,781	2,056	74,550
13	1,191	13	0,735	1,934	76,484
14	1,146	14	0,670	1,764	78,248
15	1,105	15	0,624	1,641	79,889
16	1,065	16	0,596	1,569	81,458
17	1,026	17	0,537	1,414	82,872
18	0,990	18	0,529	1,392	84,264
19	0,956	19	0,504	1,326	85,590
20	0,919	20	0,482	1,267	86,857
21	0,886	21	0,467	1,229	88,087
22	0,854	22	0,439	1,156	89,243
23	0,821	23	0,435	1,144	90,387

24	0,785	24	0,402	1,058	91,445
25	0,753	25	0,364	0,957	92,402
26	0,719	26	0,319	0,840	93,242
27	0,688	27	0,296	0,779	94,022
28	0,655	28	0,278	0,730	94,752
29	0,626	29	0,265	0,697	95,449
30	0,599	30	0,243	0,639	96,088
31	0,567	31	0,231	0,609	96,697
32	0,536	32	0,216	0,569	97,266
33	0,507	33	0,213	0,561	97,827
34	0,476	34	0,201	0,529	98,355
35	0,442	35	0,178	0,467	98,823
36	0,411	36	0,167	0,438	99,261
37	0,373	37	0,148	0,388	99,649
38	0,325	38	0,133	0,351	100,000

Tablo 13 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 38 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 38 madde için üç faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu üç faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14.

Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-4

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M3	0,765	-0,036	-0,012
M7	0,681	-0,044	-0,254

M8	0,727	-0,060	-0,073
M11	-0,162	0,551	-0,103
M13	0,794	0,023	0,118
M23	-0,274	0,517	-0,135
M26	0,734	-0,005	0,088
M33	0,155	-0,198	0,461
M35	0,017	-0,053	0,690
M37	0,180	-0,075	0,556
M38	0,010	0,515	-0,180
M39	0,145	0,010	0,559
M41	0,004	0,597	0,081
M46	-0,233	0,589	0,105
M47	-0,224	0,543	-0,121
M48	0,686	-0,024	-0,134
M57	0,604	0,156	0,051
M58	0,482	-0,291	0,067
M59	0,815	0,032	0,008
M60	0,050	0,667	-0,158
M61	0,040	0,710	0,026
M63	0,024	0,733	-0,048
M64	0,037	0,749	0,095
M65	0,196	0,610	-0,091
M70	-0,224	0,568	-0,056
M73	-0,133	0,711	0,072
M76	-0,251	0,468	0,099
M78	0,579	0,086	-0,250
M89	-0,086	0,414	0,065
M91	-0,135	0,583	0,105
M95	0,673	0,029	0,048
M96	0,036	0,601	-0,057
M97	-0,098	0,654	0,126
M98	0,177	-0,282	0,345
M100	0,746	0,183	0,000
M4	-0,292	0,227	-0,080
M27	-0,462	0,352	0,015
M52	-0,338	0,545	-0,018

Tablo 14 incelendiğinde; M4, M27 ve M52 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M27, M52) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M4) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Beşinci KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 15'te, paralel analiz sonuçları Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 15.

Öğretmen Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-5

KMO Değeri	0,90
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 3644,017
	sd 595
	p 0,000

Tablo 15 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,90 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Barlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=3644,017$; $p<0,01$).

Tablo 16.

Öğretmen Formu Paralel Analiz Sonuçları-5

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	1,921	1	11,740	33,543	33,543

2	1,804	2	3,963	11,324	44,867
3	1,708	3	1,895	5,416	50,282
4	1,628	4	1,378	3,936	54,219
5	1,560	5	1,315	3,758	57,977
6	1,495	6	1,112	3,178	61,155
7	1,434	7	0,942	2,692	63,847
8	1,386	8	0,928	2,652	66,499
9	1,336	9	0,865	2,473	68,971
10	1,283	10	0,861	2,460	71,431
11	1,234	11	0,776	2,218	73,650
12	1,184	12	0,746	2,133	75,783
13	1,146	13	0,686	1,960	77,743
14	1,103	14	0,635	1,816	79,558
15	1,063	15	0,603	1,724	81,282
16	1,021	16	0,545	1,557	82,839
17	0,982	17	0,513	1,467	84,305
18	0,943	18	0,501	1,431	85,736
19	0,905	19	0,468	1,336	87,072
20	0,870	20	0,452	1,292	88,364
21	0,835	21	0,431	1,230	89,595
22	0,797	22	0,409	1,170	90,764
23	0,763	23	0,376	1,073	91,837
24	0,731	24	0,349	0,998	92,835
25	0,699	25	0,328	0,937	93,772
26	0,666	26	0,297	0,848	94,620
27	0,630	27	0,273	0,779	95,400
28	0,598	28	0,259	0,739	96,139
29	0,568	29	0,235	0,671	96,810
30	0,536	30	0,220	0,628	97,438
31	0,507	31	0,208	0,593	98,031
32	0,469	32	0,203	0,579	98,610
33	0,438	33	0,186	0,531	99,141
34	0,400	34	0,158	0,451	99,592
35	0,356	35	0,143	0,408	100,000

Tablo 16 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle

karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; üç boyutlu yapının hala 35 madde için uygun olduğu görülmüştür. Bu yüzden bu üç faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17.

Öğretmen Formu Madde Faktör Yükleri-5

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M3	0,762	-0,053	0,003
M7	0,689	-0,079	-0,250
M8	0,729	-0,081	-0,059
M11	-0,162	0,514	-0,163
M13	0,774	0,024	0,144
M23	-0,269	0,473	-0,206
M26	0,722	-0,008	0,107
M33	0,140	-0,162	0,503
M35	-0,006	-0,010	0,714
M37	0,160	-0,035	0,588
M38	0,006	0,486	-0,232
M39	0,124	0,041	0,577
M41	-0,005	0,555	0,014
M46	-0,237	0,562	0,038
M47	-0,218	0,499	-0,195
M48	0,681	-0,032	-0,114
M57	0,583	0,153	0,064
M58	0,475	-0,276	0,112
M59	0,802	0,017	0,025
M60	0,036	0,621	-0,223
M61	0,020	0,700	-0,024
M63	0,006	0,717	-0,103

M64	0,009	0,741	0,044
M65	0,178	0,601	-0,126
M70	-0,234	0,541	-0,115
M73	-0,154	0,672	0,001
M76	-0,258	0,462	0,049
M78	0,570	0,071	-0,242
M89	-0,086	0,380	0,008
M91	-0,159	0,574	0,061
M95	0,655	0,023	0,069
M96	0,022	0,571	-0,115
M97	-0,116	0,625	0,060
M98	0,169	-0,252	0,388
M100	0,731	0,166	0,006

Son AFA analizi sonucunda her madde yalnızca bir faktöre yüklenmiştir. Bu yüzden daha fazla açıklayıcı faktör analizi yapılmamıştır. Elde edilen faktörlerle bu yapının veriye uygunluğunu test etmek için DFA analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda:

- M3, M7, M8, M13, M26, M48, M57, M58, M59, M78, M95 ve M100 birinci boyutta;
- M11, M23, M38, M41, M46, M47, M60, M61, M63, M64, M65, M70, M73, M76, M89, M91, M96 ve M97 ikinci boyutta;
- M33, M35, M37, M39, M98 üçüncü boyutta kümelenmişlerdir.

Bu kümelemeden hareketle ölçeğin alt boyutlarına sırasıyla şu isimler verilmiştir:

1. Alt boyut: Uyumluluk/ Sorumluluk
2. Alt boyut: Açıklık/ Dışadönüklük
3. Alt boyut: Nevrotiklik

Bu faktör yapısı elde edildikten sonra elde edilen faktör yapısının veriye uygunluğunu test etmek için ikinci veri seti kullanılarak Mplus programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu maddeler ve faktörler doğrultusunda WLSMV estimation yöntemi kullanılarak elde edilen DFA sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

- Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair saptanan bir hipotezin ya da kuramın test edilmesine dayanan istatistiksel bir analizdir (Büyüköztürk, 2009). Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan yapı doğrulayıcı faktör analizi ile aynen oluşturularak test edilmiş olup sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 18.

Öğretmen Formu Model Uyum İndexi-1

Serbest Parametre Sayısı	175
χ^2	1284,763*
sd	557
p	0,0000
RMSEA	0,078
CFI	0,877
TLI	0,869

Tablo 18 model uyum indexleri incelendiğinde sadece RMSEA modelin veriye uygunluğunu göstermektedir. Fakat diğerlerinin hepsi modelin veriye uygun olmadığını göstermektedir. Modification indexleri kullanılarak model geliştirilmiş ve sonuçlar Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19.

Öğretmen Formu Model Uyum İndexi-2

Serbest Parametre Sayısı	120
χ^2	434,796*
Sd	249
p	0,0000
RMSEA	0,059
CFI	0,951
TLI	0,945

Tablo 19 incelendiğinde CFI, TLI, RMSEA modelin veriye uygun olduğunu göstermiştir. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan chi-square değeri modelin veriye uygun olmadığını söylemesine rağmen diğer uyum indexleri modelin veriye uygun olduğunu gösterdiği için bu model final model olarak alınmıştır. Final modeldeki faktörler ve faktörlere ait maddeler, standart faktör yükleri ile birlikte Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20.

Öğretmen Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-1

Faktör 1	
M3	0,874
M7	0,683
M8	0,783
M13	0,857
M48	0,66
M57	0,437
M59	0,844
M100	0,748
Faktör 2	
M11	0,655
M23	0,696
M38	0,574
M41	0,583
M46	0,641
M61	0,591
M64	0,669
M70	0,653
M73	0,816
M89	0,501
M91	0,634
M96	0,486
Faktör 3	
M33	0,818
M35	0,66
M37	0,76
M39	0,549

Tablo 20 faktör yükleri incelendiğinde bütün maddelerin yüklerinin 0,4'ün üzerinde olduğu görülmektedir. Final model bulunduktan sonra bazı maddelerin bulundukları boyutta olmalarının uygun olmamasından dolayı bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bunlar ikinci

boyuttaki madde 41 ve 64'tür. Bunlar analizden çıkarılıp analiz tekrarlandıktan sonra modification indexlerine bakıldığında madde 96'nın problemli bir madde olduğu, aynı anda başka bir faktöre de 0,3'ün üzerinde yüklenme potansiyeli olduğundan dolayı analizden çıkarılmıştır. Son durumdaki final modelin uyum indexleri Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21.

Öğretmen Formu Model Uyum İndeksi-3

Serbest Parametre Sayısı	106
χ^2	334,409*
sd	186
p	0,0000
RMSEA	0,061
CFI	0,957
TLI	0,951

Tablo 21 incelendiğinde chi-square test istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bir modelin veriye uygunluğu test edilirken chi-square testinin istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması tercih edilir fakat chi-square örneklem büyüklüğüne çok hassas olduğundan dolayı çoğu durumda model veriye uygunken dahi istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar verebilmektedir (Kline, 2011). Bu yüzden chi-square testi ile birlikte diğer model uyum indexlerinin de incelenmesi gerekmektedir. CFI ve TLI değerlerinin 0,95'ten yüksek, RMSEA için 0,08'den küçük olması halinde modelin veriye uygun olduğundan bahsedilebilir (Hu & Bentler, 1999). Final modelde RMSEA 0,061 ve bu değer 0,08'den küçük olduğundan dolayı modelin veriye uygun olduğunu göstermektedir. CFI ve TLI değerleri de 0,95 civarı ve üzerinde bulunmuştur. Bu iki değer de modelin veriye uygun olduğunu göstermektedir. Bu yüzden final model veriye uygundur denilebilir. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 22'de bütün olarak gösterilmiştir.

Tablo 22.

Öğretmen Formu Doğrulamalı Faktör Analizi Model Veri Uyum İndeksleri

İncelenen uyum indeksi	Mükemmel uyum ölçütleri	Kabul edilebilir uyum ölçütleri	Elde edilen uyum indeksleri	Sonuç
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	1,79	Mükemmel uyum
RMSEA	$,00 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 \leq RMSEA \leq ,08$	,06	Kabul edilebilir uyum
CFI	$,95 \leq CFI \leq 1,00$	$,90 \leq CFI \leq ,95$	,95	Mükemmel uyum
TLI	$,95 \leq TLI \leq 1,00$	$,90 \leq TLI \leq ,95$	,95	Mükemmel uyum

Tablo 22 incelendiğinde elde edilen tüm bulgular model veri uyumunun sağlandığını göstermektedir.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formunun alt boyutları arasındaki korelasyon değerleri Tablo 23'te gösterilmiştir.

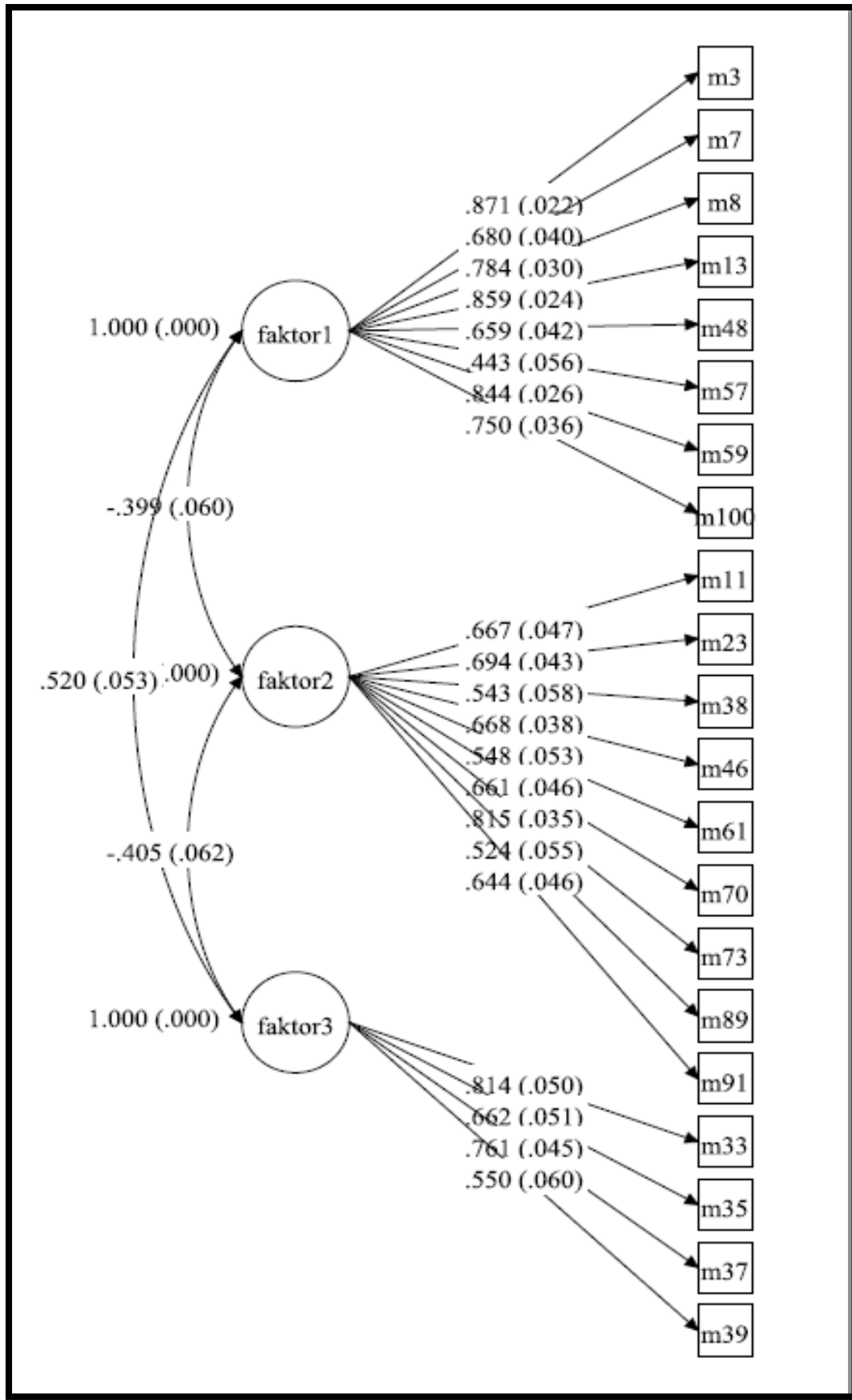
Tablo 23.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formunun Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Uyumluluk/ Sorumluluk	Açıklık/ Dışadönüklük	Nevrotiklik
Uyumluluk/ Sorumluluk			
Açıklık/ Dışadönüklük	,52		
Nevrotiklik	-,45	-,39	

Tablo 23 incelendiğinde ölçeğin uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu ile açıklık/ dışadönüklük alt boyutu arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişki, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu ile nevrotiklik alt boyutu arasında orta düzeyde ve negatif bir ilişki ve açıklık/ dışadönüklük alt boyutu ile nevrotiklik alt boyutu arasında orta düzeyde ve negatif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Maddelerin faktörlere göre dağılımına ilişkin grafik Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Maddelerin faktörlere göre dağılımı

DFA'ya ilişkin çıkarılan grafikte ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığı görülmektedir.

5.1.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formuna İlişkin Güvenirlik Sonuçları

Güvenirliğin incelenmesi için çeşitli yollar kullanılabilir. Cronbach alfa katsayısı, paralel formlar ve test-tekrar teste dayalı güvenilirlik katsayıları ve madde toplam korelasyonları bunlardandır (Büyüköztürk, 2009). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, madde varyanslarının bir fonksiyonu olarak güvenilirlik hakkında bilgi sağlar (Crocker ve Algina, 1986). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının doğru bir şekilde hesaplanması ölçümlerin tek boyutluluğuna bağlıdır. Dolayısıyla her bir boyut için bu katsayılar ayrı ayrı elde edilmiştir. Ölçeğin geneline ilişkin cronbach alfa katsayısı ise tabakalı cronbach alfa formülü kullanılarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ve geneline ilişkin sonuçlar Tablo 24'te yer almaktadır.

Tablo 24.

Öğretmen Formunun Alt Boyutlarına ve Geneline İlişkin Cronbach Alfa Sonuçları

Cronbach – α		
Uyumluluk/ Sorumluluk	0,66	Yüksek
Açıklık/ Dışadönüklük	0,71	Yüksek
Nevrotiklik	0,73	Yüksek
Tabakalı cronbach alfa	0,72	Yüksek

Tablo 24 incelendiğinde ölçeğin güvenilirliği için yapılan analiz sonucunda ölçeğin tamamı için hesaplanan cronbach alpha içtutarlılık katsayısı 0,72, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,66, açıklık/ dışadönüklük alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,71, nevrotiklik alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,73 olarak belirlenmiştir.

Güvenirlik ölçümlerine ilişkin aralıkların değerlendirilmesinde:

- $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil,
- $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,
- $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (Akgül & Çevik, 2005, s. 436; Kayış, 2009, s. 405).

Cronbach alpha katsayısının 0,60 ile 0,80 arasında olması, maddelere ait puanların toplam test puanlarıyla oldukça iyi bir tutarlılık sağladığını göstermektedir. Bu verilerden hareketle ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

5.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde ölçeğin geliştirilmesi sırasında yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları incelenmiştir.

5.2.1. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Geçerlik Sonuçları

Geçerlik, bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özelliğin etkisini karıştırmadan, doğru ölçebilme derecesidir. Başka bir ifadeyle ölçmek istenen özelliğin tam ve doğru ölçüldüğünü ifade eder (Ercan & Kan, 2004). Bu bölümde kapsam ve yapı geçerlik sonuçları incelenmiştir.

5.2.1.1. Kapsam Geçerlik Sonuçları

Kapsam geçerliği, ölçekte bulunan maddelerin ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini belirler. Böylece test maddelerinin ölçülmek istenen davranışı yeterince yansıtıp yansıtmadığını açıklamaya çalışmaktadır (Büyüköztürk, 2009). Kapsam geçerliğini belirlemede kullanılan yollardan biri uzman görüşleridir. Ölçme araçlarının geçerliğine ilişkin kanıt elde etmek için kullanılan kuramsal süreçler, genellikle uzman görüşlerine dayalı nitel çalışmalara dayanmaktadır. Ayrıca kuramsal süreçler büyük örneklemelere ulaşamama durumlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tür durumlarda uzmanlardan ilgili

maddenin kapsamı temsil edip etmediğine ilişkin görüş alınmakta ve uzmanlar arasındaki uyum incelenmektedir (Yurdugöl & Aşkar, 2008).

Bu doğrultuda, araştırmada kullanılan “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin geliştirilme sürecinde izlenen işlem basamakları şu şekilde gerçekleşmiştir;

Birinci aşamada; araştırmanın temellendirilmesi ve belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan (tez, makale, bildiri, kitap, bilimsel araştırma vb.) kişilik gelişimine ilişkin kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış ve veri toplama aracının kavramsal yapısı ve ana çerçevesi belirlenmiştir. Geniş bir alan yazın taraması yapıldıktan sonra, araştırma konusu ile ilgili madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunun oluşturulmasının ardından belirlenen maddelerden uygulanabilecek bir ölçek formu geliştirilmiştir. Kullanılacak ölçek formunun mümkün olduğunca kısa, anlaşılır ve az sayıda maddeden oluşmasına, ölçeğin kısa zamanda tamamlanmasına, ölçek öncesinde hazırlanan yönerge bölümünün çalışmanın amacını vermesine ve verilerin ne şekilde kullanılacağına dikkat edilmiştir. Birbirleriyle ilişkili olan maddeler gruplanarak alt boyutlar oluşturulmuştur.

İkinci aşamada; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin kapsam geçerliğini incelemek üzere dört farklı okulöncesi eğitim uzmanı akademisyenin, iki okulöncesi eğitim öğretmeninin, bir psikoloğun, bir ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda Lawshe (1975) tarafından geliştirilen kapsam geçerlik oranları ve kapsam geçerlik indeksi kullanılmıştır. Kapsam geçerliğini belirlemeye yönelik sekiz kişilik uzman grubu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek formları uzman görüşlerine sunulmuş, uzmanlardan her bir maddeyi “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltilmeli” şeklinde değerlendirmesi istenmiştir. “Düzeltilmeli” olarak değerlendirilen her maddenin yanında boşluk bırakılarak, önerilerini yazmaları istenmiştir. Buna göre;

- Uygun: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu ölçüyorsa ölçme aracında doğrudan yer alır.
- Uygun değil: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu temsil etmiyorsa çıkarılır.
- Düzeltilmeli: Madde ölçeğin ilgili alt boyutunu temsil etmek için uygun ancak birtakım düzeltmeler gerekiyor.

Üçüncü Aşamada; uzman görüşlerinden elde edilen değerlendirmelere göre her bir madde için kapsam geçerlik oranları elde edilmiştir. Kapsam geçerlik oranı söz konusu madde için uygun görüşünü belirten uzman sayısının toplam uzman sayısının yarısına oranının bir eksiği olarak hesaplanmaktadır (Şencan, 2005). Elde edilen kapsam geçerlik oranlarının anlamlı olup olmadığı Veneziona ve Hooper (1997) tarafından oluşturulan ölçütlere göre değerlendirilmiştir. Bu değerler Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25.

A=0,05 Anlamlılık Düzeyinde KGO’ları İçin Minimum Değerler

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0,99	13	0,54
6	0,99	14	0,51
7	0,99	15	0,49
8	0,78	20	0,42
9	0,75	25	0,37
10	0,62	30	0,33
11	0,59	35	0,31
12	0,56	40+	0,29

Bu araştırmada uzman sayısı sekiz olduğu için tabloya göre 0,78 ölçüt olarak ele alınmış ve bu değer üstünde kapsam geçerlik oranına sahip maddeler anlamlı kabul edilmiştir. Kapsam geçerlik indeksi ise her bir alt boyut için ayrı ayrı incelenmiştir. KGI’ nin hesaplanması için ilgili boyuttaki maddeler in KGO’ nın ortalaması alınmakta 0,78 ölçütü ile karşılaştırılmaktadır. Maddelere ilişkin KGO’ ları incelendiğinde %75 oranında uyuşmanın olduğu 3 madde (M10, M12, M48) uzmanların önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenerek ölçekte yer almıştır. Bunun yanı sıra uzmanların maddelerin anlaşılabilmesi, açık olmaması ya da geliştirilmesi yönündeki görüşleri ile “düzeltmeli” dönütleri incelenmiş ve maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin kapsam geçerlik indeksleri hesaplandığında açıklık, sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve nevrozizm alt boyutları için 0,78 uyumluluk olduğu gözlenmiştir. Bu değerlerin 0,78 ölçütünü sağladığı ve kapsam geçerliğinin uygunluğu için kanıt oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla üç madde düzenlenerek, altmış madde uzmanların önerileri ile düzenlenerek ölçeğin 102 maddelik deneme formu oluşturulmuştur. Kapsam

geçerliği için elde edilen bu kanıtlar gerçekte yapı geçerliğine hizmet etmektedir (Messick, 1995; Kane, 2013).

Dördüncü Aşamada; Testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı doğru bir şekilde ölçebilme derecesini belirleyebilmek (Büyüköztürk, 2009, s. 168) amacıyla çalışma grubunda yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık 50 çocuğun öğretmen ve ebeveynine “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin ön uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen bu uygulamada 48-72 aylık 50 çocuğun öğretmen ve ebeveyninden gelen dönütler alınmış ve maddelerin uygun olduğu görülmüştür.

Beşinci Aşamada; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla, Gaziantep ili Şehitkamil ilçesine bağlı çalışma grubuna dahil edilen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık 351 çocuğun öğretmenine ve ebeveynine ölçek uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda testte bir değişiklik yapılmadığından ön uygulama grubundaki 50 çocuğun öğretmen ve ebeveyni araştırma grubuna dahil edilmiştir. Böylelikle 401 çocuk ile test uygulaması gerçekleştirilmiştir.

5.2.1.2. Yapı Geçerlik Sonuçları

Yapı geçerliği, ölçme aracının soyut bir kavramı ne derece doğru ölçebildiğini gösterir (Tavşancıl, 2014). Bireyin tutum, güdü, performans, yetenek gibi soyut özelliklerini ölçmek amacıyla hazırlanan ölçülebilir ve gözlenebilir soruların belirtilen özellikleri ne derece doğru ölçtüğu yapı geçerliliği ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2009). Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

- **Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)**

Açımlayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir istatistiksel bir analizdir (Büyüköztürk, 2009). Ölçek geliştirme çalışmasında, yapı geçerliğini ortaya koymak ve faktör yüklerini belirlemek amacı ile açımlayıcı faktör analizi sonuçları bu bölümde sunulmuştur.

AFA da hangi maddelerin hangi boyutlar altında kümelendiğini bulmak için SPSS ve Mplus programı kullanılarak altı farklı analiz yapılmıştır. Her analizden önce çıkartılan maddeler doğrultusunda paralel analiz tekrarlanmış ve faktör sayısına karar verilmiştir. Paralel analiz O'Connor (2000) un SPSS syntax dosyası kullanılarak yapılmıştır. Paralel analizdeki temel mantık 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanmaktadır (Thompson, 2004). Rastgele oluşturulan veri setlerindeki değişken sayısı ve örneklem büyüklüğü orijinal veridekiyle aynı olmak zorundadır. Rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğer eğer orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük ise bu o faktörün çalışmaya dahil edilmesini eğer ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesini önermektedir.

Yapılan ilk AFA analizinde toplam 102 madde analize dahil edilmiştir. Bu analizler sonucunda elde edilen KMO, Barlett's sphericity testi Tablo 26'da, paralel analiz sonuçları Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 26.

Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-1

KMO Değeri	0,80
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 11468,153
	sd 5151
	p ,000

Tablo 26 incelendiğinde, geliştirilen Kişisel Yetkinlik Ölçeği'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla 401 ebeveynin ölçeğe verdiği tepkilerden elde edilen puanlara temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'in üzerinde, 0,80 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. KMO testi, kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmek için uygulanan bir yöntemdir. KMO katsayısı 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına gelmektedir. Parametrik çoğu yöntemi kullanabilmek, ölçülen özelliğin evrende normal dağılıma sahip olmasına bağlıdır. Barlett Sphericity testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir

tekniktir. Çalışma içerisinde yapılan analiz sonucunda Barlett Sphericity testi anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=11468,153$; $p<0,01$). Temel bileşenler faktör analizi işleminde faktör yükünün en az 0,30 olması esas alınmıştır. Faktör yük dağılımını daha net görebilmek için verilere oblique döndürme yöntemlerinden Geomin rotasyonu uygulanmıştır (Çokluk vd., 2010).

Tablo 27.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-1

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,898	1	23,307	22,850	22,850
2	2,759	2	6,028	5,910	28,760
3	2,657	3	4,028	3,949	32,710
4	2,570	4	3,396	3,330	36,039
5	2,492	5	2,798	2,743	38,782
6	2,422	6	2,530	2,481	41,263
7	2,356	7	2,278	2,233	43,496
8	2,292	8	1,997	1,958	45,454
9	2,233	9	1,863	1,827	47,281
10	2,177	10	1,787	1,752	49,033
11	2,124	11	1,689	1,656	50,689
12	2,072	12	1,627	1,595	52,284
13	2,025	13	1,596	1,565	53,849
14	1,977	14	1,556	1,525	55,374
15	1,931	15	1,455	1,426	56,800
16	1,887	16	1,415	1,388	58,188
17	1,844	17	1,380	1,353	59,541
18	1,802	18	1,344	1,318	60,859
19	1,761	19	1,337	1,311	62,169
20	1,721	20	1,247	1,222	63,392
21	1,682	21	1,197	1,174	64,566
22	1,645	22	1,190	1,167	65,733
23	1,609	23	1,135	1,113	66,845
24	1,574	24	1,119	1,097	67,942
25	1,539	25	1,103	1,081	69,024

26	1,504	26	1,042	1,022	70,045
27	1,469	27	1,011	,991	71,037
28	1,438	28	,975	,956	71,993
29	1,405	29	,971	,952	72,945
30	1,373	30	,944	,926	73,871
31	1,343	31	,932	,914	74,785
32	1,312	32	,910	,892	75,677
33	1,283	33	,893	,875	76,552
34	1,254	34	,831	,815	77,367
35	1,225	35	,809	,793	78,160
36	1,197	36	,805	,789	78,950
37	1,169	37	,755	,740	79,690
38	1,142	38	,741	,726	80,416
39	1,115	39	,728	,714	81,130
40	1,089	40	,707	,693	81,823
41	1,063	41	,696	,682	82,505
42	1,036	42	,673	,660	83,165
43	1,012	43	,656	,644	83,809
44	0,988	44	,645	,632	84,441
45	0,965	45	,614	,602	85,043
46	0,941	46	,594	,583	85,626
47	0,918	47	,578	,567	86,192
48	0,895	48	,573	,562	86,754
49	0,872	49	,557	,547	87,301
50	0,851	50	,531	,520	87,821
51	0,828	51	,522	,511	88,333
52	0,807	52	,513	,503	88,835
53	0,786	53	,486	,477	89,312
54	0,766	54	,465	,456	89,768
55	0,745	55	,458	,449	90,217
56	0,725	56	,437	,428	90,645
57	0,705	57	,434	,425	91,070
58	0,686	58	,415	,407	91,477
59	0,667	59	,402	,394	91,871
60	0,648	60	,392	,385	92,255
61	0,630	61	,386	,379	92,634
62	0,612	62	,374	,367	93,001
63	0,594	63	,373	,366	93,367
64	0,576	64	,354	,347	93,714

65	0,559	65	,339	,333	94,047
66	0,542	66	,330	,323	94,370
67	0,525	67	,316	,310	94,680
68	0,508	68	,298	,292	94,972
69	0,492	69	,289	,283	95,255
70	0,476	70	,286	,281	95,535
71	0,461	71	,264	,259	95,794
72	0,445	72	,262	,257	96,051
73	0,430	73	,242	,237	96,289
74	0,415	74	,233	,229	96,518
75	0,400	75	,230	,225	96,743
76	0,386	76	,222	,217	96,960
77	0,372	77	,211	,207	97,167
78	0,358	78	,203	,199	97,366
79	0,345	79	,199	,195	97,560
80	0,331	80	,185	,181	97,741
81	0,318	81	,180	,177	97,918
82	0,305	82	,165	,162	98,080
83	0,292	83	,158	,154	98,235
84	0,279	84	,154	,151	98,386
85	0,267	85	,150	,147	98,533
86	0,255	86	,137	,134	98,667
87	0,243	87	,134	,131	98,798
88	0,231	88	,127	,124	98,923
89	0,220	89	,120	,118	99,040
90	0,208	90	,114	,112	99,152
91	0,198	91	,106	,103	99,256
92	0,187	92	,096	,094	99,350
93	0,176	93	,087	,086	99,435
94	0,165	94	,086	,085	99,520
95	0,154	95	,081	,080	99,600
96	0,143	96	,071	,070	99,670
97	0,133	97	,068	,067	99,737
98	0,123	98	,061	,060	99,797
99	0,112	99	,060	,059	99,856
100	0,101	100	,055	,054	99,910
101	0,090	101	,049	,048	99,957
102	0,076	102	,044	,043	100,000

Tablo 27 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında altı faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Altı faktöre karar verdikten sonra basit yapıyı bulmak için Mplus programı kullanılarak altı faktörlü yapı oblique döndürme yöntemlerinden Geomin kullanılarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Geomin kullanılarak döndürülen faktör yapısı Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo 28.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-1

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
M1	0,034	-0,034	-0,601*	0,208*	-0,01	-0,133
M2	0,009	0,233*	-0,014	0,08	0,114	0,171*
M3	-0,085	0,469*	-0,155	-0,124	0,064	0,128
M4	0,14	-0,295*	0,101	0,215*	0,037	0,028
M5	0,233*	0,147	0,320*	0,203*	-0,015	-0,026
M6	0,321*	-0,135	-0,011	0,109	-0,124	0,243*
M7	-0,005	0,571*	0,148	0,212*	-0,067	-0,056
M8	-0,069	0,622*	-0,035	0,083	0,033	0,115
M9	0,12	-0,470*	-0,023	0,205	-0,092	0,242*
M10	-0,311*	-0,242*	-0,303*	0,193*	0,15	-0,137
M11	0,637*	0,081	-0,025	0,054	-0,025	0,072
M12	-0,492*	0,254*	0,03	0,177*	-0,175*	0,103
M13	-0,13	0,554*	-0,026	-0,02	0,078	0,095
M14	-0,290*	0,329*	-0,151	-0,063	0,029	0,244*
M15	0,657*	-0,032	0,047	0,15	-0,021	-0,084
M16	-0,072	-0,014	-0,339*	0,327*	0,146	-0,198
M17	-0,499*	0,08	-0,088	0,288*	-0,223*	-0,035
M18	-0,186	0,341*	0,052	0,106	0,225*	0,009
M19	-0,125	-0,025	-0,22	0,047	0,203*	0,287*
M20	-0,083	0,383*	0,016	0,13	0,215*	-0,151
M21	0,490*	-0,059	-0,002	0,291*	-0,086	-0,157

M22	0,326*	-0,398*	0,004	0,02	0,027	0,151
M23	0,548*	-0,014	0,037	0,158	0,078	0,058
M24	0,299*	-0,123	0,06	-0,036	0,062	0,056
M25	-0,238*	0,221*	-0,079	0,165	-0,049	-0,137
M26	0	0,597*	-0,029	0,079	0,042	0,01
M27	0,315*	-0,338*	0,031	0,034	0,180*	-0,1
M28	-0,527*	-0,033	-0,268*	0,086	0,011	0,154
M29	-0,658*	-0,026	-0,053	0,033	0,260*	-0,119
M30	-0,154	-0,11	-0,181	-0,06	0,097	0,271*
M31	-0,220*	0,239*	-0,299*	-0,026	-0,048	0,026
M32	-0,135	0,364*	0,173	0,106	0,230*	0,002
M33	-0,406*	-0,03	-0,172	0,302*	0,056	0,099
M34	-0,166	-0,186	-0,134	-0,035	0,346*	0,07
M35	0,018	0,124	-0,377*	0,178	0,121	0,177
M36	0,16	0,041	0,414*	0,218*	-0,006	-0,022
M37	-0,149	0,301*	-0,038	0,343*	0,18	0,018
M38	0,036	0,007	0,668*	-0,053	0	0,025
M39	-0,068	0,165	-0,295*	0,13	0,134	0,17
M40	-0,547*	0,137	0,025	0,240*	0,054	0,115
M41	0,507*	-0,038	-0,169	0,122	0,164	0,127
M42	0,067	-0,054	0,543*	0,032	0,062	0,008
M43	-0,474*	0,008	-0,218	-0,058	0,156	0,225
M44	-0,166	0,076	-0,408*	0,269*	-0,102	0,159
M45	-0,249	0,021	-0,355*	-0,137	0,059	0,471*
M46	0,727*	-0,017	-0,149	0,073	0,099	-0,02
M47	0,673*	0,032	0,097	-0,015	0,068	-0,188
M48	-0,271*	0,312*	0,047	0,008	0,178*	0,182
M49	0,585*	-0,109	-0,033	0,087	-0,023	0,225
M50	-0,322*	0,013	-0,330*	0,079	-0,235*	0,066
M51	-0,438*	0,369*	0,176	0,265*	-0,023	0,071
M52	0,579*	-0,223*	0,006	-0,099	0,183*	0,09
M53	-0,185	-0,074	0,067	-0,061	-0,098	0,214*
M54	0,400*	0,024	0,337*	0,021	0,113	0,027
M55	-0,417*	0,218*	-0,071	0,190*	0,018	-0,03
M56	0,033	0,240*	-0,251*	0,254*	0,300*	-0,008
M57	-0,055	0,347*	0,021	0,023	-0,485*	0,415*
M58	-0,217	0,268*	-0,214*	0,008	0,043	0,208*
M59	0,088	0,568*	-0,245*	-0,087	0,03	0,182*
M60	0,435*	-0,221*	0,071	-0,142	0,054	0,323*

M61	0,191	0,064	0,477*	0,019	0,035	0,073
M62	0,309*	-0,126	0,439*	0,009	0,028	-0,062
M63	0,023	-0,148*	0,645*	-0,105	0,013	0,132
M64	0,025	-0,02	0,491*	0,064	0,028	-0,025
M65	0,178	0,149	0,491*	0,005	-0,048	-0,105
M66	0,189	0,467*	0,228	0,001	0,486*	0,031
M67	-0,189	-0,003	0,660*	-0,019	0,024	0,290*
M68	0,039	-0,569*	0,003	0,038	0,024	0,239*
M69	0,015	-0,421*	0,229	0,374*	-0,081	-0,061
M70	0,334*	-0,188*	0,173	0,208*	-0,029	0,098
M71	-0,058	-0,448*	0,320*	0,102	0,071	0,145
M72	0,072	0,11	0,095	-0,094	0,385*	0,11
M73	0,494*	-0,138	0,1	0,01	0,07	0,062
M74	0,08	-0,048	0,664*	-0,121	0,081	-0,047
M75	-0,392*	-0,127	0,084	0,141	0,124	0,088
M76	-0,035	-0,412*	0,192*	-0,019	0,052	0,204*
M77	0,139	0,439*	0,244*	-0,004	0,380*	0,023
M78	-0,075	0,525*	0,309*	0,057	0,212*	-0,097
M79	-0,002	-0,319*	0,385*	0,165	-0,1	-0,074
M80	0,027	-0,199*	0,577*	-0,125	0,041	0,147
M81	0,285*	-0,288*	0,233*	0,073	0,141	0,022
M82	-0,329*	0,195*	-0,103	0,104	0,046	0,437*
M83	-0,005	-0,428*	-0,192	0,013	0,342*	0,013
M84	0,212*	-0,073	0,356*	-0,002	-0,05	0,034
M85	0,091	-0,458*	0,285*	0,096	0,04	0,04
M86	0,371*	0,015	0,313*	-0,022	0,031	0,332*
M87	0,008	-0,512*	0,256*	0,286*	0,09	-0,097
M88	0,2	-0,046	-0,107	0,401*	0,038	-0,112
M89	0,675*	0,249*	0,001	0,02	0,12	-0,057
M90	0,141	0,01	-0,099	0,290*	0,285*	0,116
M91	0,359*	-0,064	0,158	0,214	-0,249*	0,417*
M92	0,025	0,03	0,625*	0,076	-0,113	0,230*
M93	0,029	-0,416*	0,274*	0,257*	0,029	0,071
M94	0,02	0,363*	0,006	0,006	-0,318*	0,607*
M95	-0,118	0,372*	-0,059	-0,044	-0,021	0,443*
M96	0,231	-0,244*	0,220*	-0,13	-0,078	0,318*
M97	0,091	-0,413*	0,102	-0,008	0,082	0,240*
M98	-0,575*	0,029	-0,072	0,197*	0,07	0,01
M99	0,350*	-0,341*	0,053	0,218*	-0,009	0,156

M100	-0,03	0,478*	0,076	0,02	0,259*	0,320*
M101	-0,081	-0,545*	0,027	-0,045	0,185*	0,044
M102	0,081	-0,492*	-0,038	0,014	0,082	0,149

Tablo 28 incelendiğinde, altı faktörlü yapıya M2, M4, M10, M16, M19, M22, M24, M25, M27, M30, M31, M33, M37, M39, M45, M50, M51, M53, M54, M57, M58, M60, M62, M66, M69, M71, M77, M78, M79, M81, M82, M83, M86, M90, M91, M94, M95, M99 ve M100 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M10, M16, M22) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M2, M4, M19) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlett's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. İkinci KMO, Barlett's sphericity testi Tablo 29'da, paralel analiz sonuçları Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 29.

Ebeveyn Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-2

KMO Değeri	0,84
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 5748,730
	sd 1953
	p ,000

Tablo 29 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,84 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Bartlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=5748,730$; $p<0,01$).

Tablo 30.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-2

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyan Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,367	1	15,693	24,909	24,909
2	2,243	2	4,076	6,470	31,379
3	2,148	3	2,833	4,497	35,876
4	2,065	4	2,168	3,441	39,317
5	1,991	5	2,048	3,251	42,568
6	1,925	6	1,840	2,920	45,488
7	1,862	7	1,645	2,612	48,099
8	1,805	8	1,425	2,262	50,361
9	1,748	9	1,321	2,096	52,458
10	1,697	10	1,279	2,030	54,488
11	1,647	11	1,215	1,928	56,416
12	1,599	12	1,186	1,883	58,299
13	1,552	13	1,150	1,825	60,124
14	1,510	14	1,114	1,768	61,892
15	1,467	15	1,055	1,674	63,566
16	1,425	16	1,018	1,615	65,181
17	1,384	17	,974	1,547	66,728
18	1,346	18	,950	1,508	68,236
19	1,308	19	,906	1,438	69,674
20	1,271	20	,901	1,429	71,103
21	1,235	21	,879	1,395	72,498
22	1,200	22	,832	1,321	73,819
23	1,167	23	,806	1,280	75,099
24	1,133	24	,804	1,275	76,374
25	1,099	25	,792	1,257	77,632
26	1,067	26	,735	1,166	78,798
27	1,037	27	,719	1,141	79,939
28	1,006	28	,698	1,108	81,047
29	0,976	29	,646	1,025	82,072
30	0,947	30	,608	,965	83,037
31	0,918	31	,606	,962	83,999
32	0,890	32	,599	,952	84,950

33	0,862	33	,553	,877	85,827
34	0,834	34	,537	,852	86,679
35	0,808	35	,512	,813	87,492
36	0,783	36	,504	,799	88,291
37	0,757	37	,474	,753	89,044
38	0,733	38	,454	,721	89,765
39	0,708	39	,445	,707	90,472
40	0,684	40	,428	,679	91,151
41	0,661	41	,406	,645	91,796
42	0,637	42	,379	,602	92,399
43	0,614	43	,366	,581	92,980
44	0,592	44	,357	,566	93,546
45	0,569	45	,338	,536	94,082
46	0,548	46	,321	,510	94,592
47	0,527	47	,310	,492	95,084
48	0,505	48	,300	,477	95,561
49	0,484	49	,276	,439	95,999
50	0,463	50	,271	,431	96,430
51	0,442	51	,256	,406	96,836
52	0,423	52	,227	,360	97,196
53	0,402	53	,220	,349	97,545
54	0,382	54	,209	,331	97,876
55	0,363	55	,194	,308	98,184
56	0,344	56	,177	,281	98,465
57	0,324	57	,171	,271	98,736
58	0,305	58	,165	,262	98,999
59	0,285	59	,161	,256	99,254
60	0,264	60	,138	,219	99,473
61	0,243	61	,131	,208	99,681
62	0,221	62	,112	,177	99,858
63	0,195	63	,089	,142	100,000

Tablo 30 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden

büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 63 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 63 madde için beş faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu beş faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-2

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
M1	-0,012	-0,049	-0,667*	-0,034	0,126
M3	0,542*	0,084	-0,07	0,106	-0,083
M5	0,068	-0,014	0,335*	-0,24	0,301
M6	-0,142	-0,055	0,108	0,077	0,282
M7	0,383*	0,194	0,142	-0,345	0,107
M8	0,579*	0,239	0,044	-0,049	0,08
M9	-0,447*	0,088	0,049	0,116	0,28
M11	0,102	-0,465	0,038	0,005	0,299
M12	0,129	0,691*	0,069	-0,089	0,088
M13	0,582*	0,143	0,037	-0,013	-0,093
M14	0,391*	0,308*	-0,064	0,211*	-0,084
M15	-0,082	-0,498*	0,04	-0,18	0,317
M17	-0,031	0,602*	-0,129	-0,128	0,088
M18	0,347*	0,196	0,023	-0,018	0,036
M20	0,425*	0,038	-0,049	-0,049	0,069
M21	-0,192	-0,296	-0,045	-0,334	0,367*
M23	0,015	-0,375	0,061	0,035	0,321
M26	0,614*	0,066	-0,004	-0,043	0,07
M28	-0,001	0,561*	-0,255*	0,158	0,034
M29	0,071	0,510*	-0,161	0,228*	-0,049
M32	0,377*	0,137	0,119	-0,003	0,059
M34	-0,066	0,087	-0,136	0,185*	-0,01
M35	0,147	0,082	-0,354*	0,076	0,179
M36	0,015	-0,027	0,389*	-0,114	0,285*
M38	0,045	-0,019	0,714*	-0,025	0,009
M40	0,121	0,666*	0,002	0,098	0,163

M41	-0,016	-0,352	-0,172	0,116	0,336
M42	-0,023	-0,073	0,508*	-0,016	0,09
M43	0,1	0,466*	-0,199*	0,372*	-0,026
M44	-0,02	0,389*	-0,390*	-0,038	0,23
M46	0,017	-0,616*	-0,122	-0,026	0,285
M47	0,153	-0,712*	0,072	-0,006	0,201
M48	0,367*	0,307*	0,071	0,201	0,029
M49	-0,023	-0,472	0,019	0,153	0,25
M52	-0,056	-0,559*	0,056	0,228*	0,204
M55	0,179*	0,432*	-0,147	-0,042	0,046
M56	0,258*	0,037	-0,325*	0,029	0,262*
M59	0,670*	-0,057	-0,155	0,182	0,003
M61	0,114	-0,115	0,507*	0,031	0,169
M63	-0,155	0,014	0,685*	0,048	-0,023
M64	-0,056	-0,007	0,447*	-0,049	0,071
M65	0,091	-0,136	0,485*	-0,187	0,054
M67	0,01	0,271*	0,717*	0,16	0,018
M68	-0,451	0,013	0,036	0,355*	0,177
M70	-0,185	-0,17	0,182*	-0,031	0,31
M72	0,217*	-0,133	0,116	0,211*	-0,034
M73	-0,102	-0,458*	0,111	0,038	0,15
M74	-0,062	-0,115	0,642*	-0,058	-0,044
M75	-0,047	0,337*	0,045	0,1	0,009
M76	-0,265	-0,012	0,222*	0,331*	0,026
M80	-0,099	-0,112	0,596*	0,211*	-0,055
M84	-0,102	-0,15	0,399*	-0,146	0,036
M85	-0,447*	-0,032	0,251*	0,056	0,195
M87	-0,442*	-0,013	0,172	-0,001	0,241
M88	-0,088	0,018	-0,168	-0,163	0,471*
M89	0,321*	-0,605	0,011	0,074	0,255
M92	0,021	0,052	0,668*	0,024	0,031
M93	-0,402*	0,011	0,237*	0,012	0,15
M96	-0,145	-0,167	0,339*	0,312*	0,07
M97	-0,232	-0,039	0,169	0,444*	0,173
M98	-0,014	0,594*	-0,139	0,019	0,037
M101	-0,404	0,019	0,001	0,356*	0,09
M102	-0,318	-0,177	-0,046	0,324*	0,067

Tablo 31 incelendiğinde; M5, M6, M7, M14, M15, M21, M23, M34, M41, M43, M44, M48, M68, M72, M89, M96, M101 ve M102 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M5, M14, M15) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M6, M34, M72) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlett's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Üçüncü KMO, Barlett's sphericity testi Tablo 32'de, paralel analiz sonuçları Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo 32.

Ebeveyn Formu KMO ve Barlett Testi Değerleri-3

KMO Değeri	0,87
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 3633,456
	sd 990
	p ,000

Tablo 32 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,87 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Barlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=3633,456$; $p<0,01$).

Tablo 33.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-3

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,093	1	12,171	27,048	27,048
2	1,967	2	3,301	7,336	34,383

3	1,873	3	2,134	4,743	39,126
4	1,794	4	1,815	4,033	43,159
5	1,724	5	1,587	3,527	46,687
6	1,659	6	1,355	3,012	49,698
7	1,599	7	1,257	2,794	52,492
8	1,542	8	1,177	2,615	55,107
9	1,489	9	1,127	2,505	57,612
10	1,440	10	1,041	2,314	59,926
11	1,392	11	1,005	2,234	62,160
12	1,345	12	1,002	2,227	64,387
13	1,301	13	,928	2,061	66,448
14	1,258	14	,891	1,981	68,429
15	1,217	15	,835	1,855	70,284
16	1,176	16	,824	1,830	72,114
17	1,138	17	,787	1,749	73,863
18	1,100	18	,744	1,654	75,517
19	1,063	19	,716	1,591	77,108
20	1,028	20	,686	1,523	78,631
21	0,992	21	,659	1,465	80,097
22	0,958	22	,649	1,442	81,539
23	0,925	23	,616	1,368	82,907
24	0,892	24	,561	1,247	84,154
25	0,860	25	,539	1,197	85,350
26	0,829	26	,505	1,123	86,474
27	0,798	27	,496	1,102	87,576
28	0,767	28	,483	1,074	88,650
29	0,737	29	,469	1,042	89,692
30	0,709	30	,437	,971	90,663
31	0,681	31	,411	,914	91,577
32	0,652	32	,394	,875	92,452
33	0,625	33	,366	,814	93,266
34	0,598	34	,364	,809	94,075
35	0,570	35	,326	,724	94,799
36	0,543	36	,313	,696	95,495
37	0,517	37	,291	,647	96,142
38	0,490	38	,266	,591	96,733
39	0,462	39	,255	,567	97,300
40	0,437	40	,240	,532	97,832
41	0,410	41	,233	,519	98,351

42	0,383	42	,211	,469	98,819
43	0,354	43	,189	,421	99,240
44	0,324	44	,186	,413	99,653
45	0,288	45	,156	,347	100,000

Tablo 33 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 45 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 45 madde için dört faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu dört faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 34’te gösterilmiştir.

Tablo 34.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-3

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M1	-0,071	0,012	-0,610*	0,069
M3	0,598*	0,039	-0,039	-0,018
M8	0,559*	0,171	0,068	0,13
M9	-0,552*	0,094	0,078	0,027
M11	-0,006	-0,509*	0,041	0,182
M12	0,154	0,643*	0,107	0,021
M13	0,642*	0,085	0,055	0,114
M17	0,009	0,576*	-0,084	0,106
M18	0,362*	0,15	0,059	0,189
M20	0,349*	0,021	-0,041	0,316*
M26	0,564*	0,028	0,029	0,184
M28	-0,031	0,587*	-0,207*	0,109
M29	0,006	0,572*	-0,121	0,074
M32	0,334*	0,109	0,155	0,302*
M35	0,084	0,128	-0,252*	0,21

M36	-0,056	-0,107	0,378*	0,204*
M38	0,077	-0,091	0,689*	0,008
M40	0,044	0,681*	0,068	0,115
M42	-0,039	-0,097	0,527*	0,129
M46	-0,077	-0,644*	-0,099	0,204
M47	0,052	-0,737*	0,059	0,2
M49	-0,141	-0,473*	0,036	0,033
M52	-0,178	-0,576*	0,048	0,191
M55	0,138	0,437*	-0,103	0,192
M56	0,11	0,04	-0,267*	0,469*
M59	0,638*	-0,061	-0,101	-0,002
M61	0,054	-0,164	0,521*	0,131
M63	-0,131	-0,006	0,676*	-0,042
M64	-0,094	0,011	0,458*	0,003
M65	0,106	-0,19	0,465*	-0,013
M67	-0,005	0,260*	0,746*	-0,005
M70	-0,299*	-0,208	0,171	0,156
M73	-0,205*	-0,467*	0,08	0,147
M74	-0,043	-0,168	0,592*	0,063
M75	-0,092	0,366*	0,057	-0,004
M76	-0,318*	0,043	0,238*	-0,102
M80	-0,122	-0,086	0,578*	-0,066
M84	-0,068	-0,192	0,376*	-0,061
M85	-0,542*	-0,032	0,240*	0,015
M87	-0,556*	-0,026	0,145	0,183
M88	-0,291	-0,039	-0,157	0,511*
M92	-0,017	0,051	0,677*	-0,002
M93	-0,496*	0,034	0,222*	0,095
M97	-0,383*	0,014	0,206*	0,007
M98	-0,056	0,670*	-0,062	0,054

Tablo 34 incelendiğinde; M20, M32, M35 ve M70 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M20, M32) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M35, M70) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör

sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Dördüncü KMO, Bartlett's sphericity testi Tablo 35'te, paralel analiz sonuçları Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 35.

Ebeveyn Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-4

KMO Değeri	0,88
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 3276,554
	sd 820
	p ,000

Tablo 35 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,88 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Bartlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=3276,554$; $p<0,01$).

Tablo 36.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-4

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	2,029	1	11,562	28,200	28,200
2	1,904	2	3,124	7,620	35,820
3	1,810	3	2,076	5,062	40,882
4	1,735	4	1,625	3,962	44,844
5	1,661	5	1,476	3,600	48,445
6	1,598	6	1,256	3,063	51,507
7	1,538	7	1,196	2,916	54,423
8	1,484	8	1,054	2,570	56,993
9	1,430	9	1,045	2,548	59,542
10	1,380	10	1,014	2,473	62,015

11	1,330	11	,974	2,376	64,391
12	1,284	12	,891	2,173	66,564
13	1,242	13	,856	2,089	68,653
14	1,199	14	,837	2,042	70,695
15	1,157	15	,795	1,939	72,634
16	1,117	16	,768	1,873	74,507
17	1,077	17	,720	1,756	76,263
18	1,039	18	,698	1,704	77,967
19	1,001	19	,659	1,608	79,575
20	0,965	20	,621	1,515	81,090
21	0,931	21	,589	1,436	82,525
22	0,898	22	,564	1,376	83,901
23	0,864	23	,547	1,333	85,234
24	0,831	24	,519	1,265	86,499
25	0,799	25	,497	1,213	87,712
26	0,767	26	,479	1,168	88,879
27	0,734	27	,458	1,118	89,997
28	0,704	28	,420	1,024	91,021
29	0,675	29	,404	,984	92,005
30	0,645	30	,388	,946	92,951
31	0,616	31	,381	,928	93,879
32	0,587	32	,334	,813	94,693
33	0,558	33	,312	,760	95,453
34	0,530	34	,285	,696	96,149
35	0,501	35	,258	,629	96,778
36	0,473	36	,254	,620	97,398
37	0,444	37	,245	,597	97,995
38	0,414	38	,234	,570	98,565
39	0,384	39	,212	,517	99,082
40	0,351	40	,196	,479	99,561
41	0,311	41	,180	,439	100,000

Tablo 36 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden

büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 41 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 41 madde için üç faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu üç faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 37’de gösterilmiştir.

Tablo 37.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-4

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M1	-0,025	-0,03	-0,597*
M3	0,077	0,565*	-0,091
M8	0,218	0,547*	0,034
M9	0,054	-0,502*	0,137
M11	-0,549*	0,057	0,013
M12	0,691*	0,151	0,151
M13	0,139	0,609*	0,012
M17	0,603*	0,019	-0,034
M18	0,193	0,353*	0,058
M26	0,062	0,572*	-0,008
M28	0,607*	-0,025	-0,153
M29	0,610*	-0,022	-0,078
M36	-0,119	0,014	0,394*
M38	-0,063	0,069	0,687*
M40	0,713*	0,059	0,125
M42	-0,081	-0,024	0,548*
M46	-0,691*	-0,005	-0,118
M47	-0,774*	0,117	0,02
M49	-0,516*	-0,091	0,018
M52	-0,624*	-0,096	0,042
M55	0,461*	0,149	-0,075
M56	0,034	0,184	-0,237*
M59	-0,026	0,605*	-0,163
M61	-0,154	0,083	0,524*
M63	0,01	-0,121	0,701*
M64	0,013	-0,059	0,488*

M65	-0,17	0,11	0,458*
M67	0,302*	0,003	0,788*
M73	-0,506*	-0,146	0,08
M74	-0,146	-0,053	0,591*
M75	0,388*	-0,099	0,105
M76	0,039	-0,331*	0,269*
M80	-0,07	-0,122	0,601*
M84	-0,194	-0,063	0,373*
M85	-0,061	-0,505*	0,295*
M87	-0,075	-0,463*	0,206*
M88	-0,093	-0,139	-0,099
M92	0,084	-0,019	0,704*
M93	0,013	-0,455*	0,289*
M97	-0,012	-0,343*	0,246*
M98	0,696*	-0,057	-0,003

Tablo 37 incelendiğinde; M56, M67 ve M88 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip olduğu (Ör; M67) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı (Ör; M56, M88) görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Beşinci KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 38'de, paralel analiz sonuçları Tablo 39'da gösterilmiştir.

Tablo 38.

Ebeveyn Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-5

KMO Değeri	0,89
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 3031,958
	sd 703
	p ,000

Tablo 38 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,89 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Barlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=3031,958$; $p<0,01$).

Tablo 39.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-5

PARALEL ANALİZ			AFA		
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Rotasyon Öncesi Özdeğerler		
			Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	1,982	1	11,315	29,776	29,776
2	1,857	2	2,855	7,513	37,289
3	1,764	3	2,003	5,272	42,561
4	1,684	4	1,452	3,822	46,382
5	1,613	5	1,251	3,291	49,673
6	1,547	6	1,158	3,046	52,720
7	1,489	7	1,098	2,890	55,610
8	1,433	8	1,051	2,765	58,375
9	1,379	9	,992	2,612	60,986
10	1,329	10	,967	2,545	63,531
11	1,283	11	,947	2,492	66,023
12	1,237	12	,888	2,336	68,360
13	1,192	13	,808	2,126	70,486
14	1,149	14	,783	2,060	72,546
15	1,107	15	,767	2,019	74,565
16	1,068	16	,721	1,898	76,462
17	1,029	17	,700	1,843	78,305
18	0,991	18	,617	1,623	79,927
19	0,955	19	,598	1,574	81,502
20	0,919	20	,564	1,483	82,985
21	0,883	21	,547	1,440	84,425
22	0,849	22	,537	1,412	85,837
23	0,815	23	,522	1,374	87,212
24	0,782	24	,496	1,306	88,518
25	0,749	25	,460	1,211	89,729

26	0,718	26	,415	1,091	90,820
27	0,686	27	,403	1,061	91,881
28	0,655	28	,388	1,021	92,903
29	0,625	29	,366	,963	93,865
30	0,595	30	,354	,932	94,798
31	0,564	31	,317	,834	95,632
32	0,534	32	,303	,798	96,430
33	0,504	33	,264	,694	97,124
34	0,474	34	,256	,673	97,797
35	0,442	35	,237	,624	98,421
36	0,410	36	,215	,567	98,988
37	0,374	37	,198	,520	99,508
38	0,331	38	,187	,492	100,000

Tablo 39 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; geriye kalan 38 madde için paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; 38 madde için üç faktörlü bir yapının uygun olduğu görülmektedir. Bu yüzden bu üç faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 40’da gösterilmiştir.

Tablo 40.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-5

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M1	-0,077	-0,032	-0,642*
M3	0,087	0,556*	-0,095
M8	0,251	0,543*	0,056
M9	0,044	-0,494*	0,137

M11	-0,546*	0,06	0,019
M12	0,705*	0,15	0,156
M13	0,151	0,598*	0,005
M17	0,601*	0,016	-0,041
M18	0,215	0,334*	0,061
M26	0,076	0,565*	-0,011
M28	0,582*	-0,029	-0,18
M29	0,624*	-0,033	-0,067
M36	-0,088	0,017	0,420*
M38	-0,009	0,071	0,731*
M40	0,737*	0,052	0,141
M42	-0,026	-0,031	0,596*
M46	-0,669*	-0,01	-0,088
M47	-0,733*	0,111	0,063
M49	-0,529*	-0,086	0,008
M52	-0,626*	-0,094	0,045
M55	0,464*	0,141	-0,08
M59	-0,043	0,593*	-0,2
M61	-0,139	0,087	0,524*
M63	0,016	-0,114	0,689*
M64	0,016	-0,057	0,477*
M65	-0,144	0,111	0,474*
M73	-0,491*	-0,148	0,1
M74	-0,11	-0,052	0,618*
M75	0,387*	-0,106	0,099
M76	-0,008	-0,322*	0,216
M80	-0,043	-0,122	0,616*
M84	-0,18	-0,057	0,383*
M85	-0,038	-0,501*	0,329*
M87	-0,047	-0,461*	0,247*
M92	0,106	-0,02	0,708*
M93	0,05	-0,457*	0,336*
M97	-0,032	-0,336*	0,226*
M98	0,699*	-0,065	-0,004

Tablo 40 incelendiğinde; M85 ve M93 maddelerinin açık olarak bir boyut altında kümelenemediği yani ya birden fazla boyutta 0,30 ve daha yüksek faktör yüküne sahip

olduğu (Ör; M85, M93) ya da hiçbir boyutta 0,30 ve üzerinde faktör yüküne sahip olmadığı görülmektedir. Bu yüzden bu maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler analizden çıkarıldıktan sonra aynı adımlar takip edilerek tekrarlanmıştır. Önce KMO, Barlet's sphericity testi incelenmiş, sonra paralel analiz kullanılarak tekrar faktör sayısına karar verilmiştir. Daha sonra Geomin döndürme yöntemi kullanılarak basit yapıya ulaşılmaya çalışılmıştır. Altıncı KMO, Barlet's sphericity testi Tablo 41'de, paralel analiz sonuçları Tablo 42'de gösterilmiştir.

Tablo 41.

Ebeveyn Formu KMO ve Bartlett Testi Değerleri-6

KMO Değeri	0,88
Bartlett Testi Sonuçları	χ^2 2808,641
	sd 630
	p ,000

Tablo 41 incelendiğinde, temel bileşenler faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70'nin üzerinde, 0,88 olarak oldukça yüksek bir değer bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılabilecek istatistiksel bir teknik olan Bartlett Sphericity testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=2808,641$; $p<0,01$).

Tablo 42.

Ebeveyn Formu Paralel Analiz Sonuçları-6

PARALEL ANALİZ				AFA	
				Rotasyon Öncesi Özdeğerler	
Adım	Ortalama Özdeğer	Bileşen	Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Varyans Yüzdesi
1	1,942	1	10,681	29,670	29,670
2	1,819	2	2,825	7,847	37,517
3	1,726	3	1,855	5,153	42,670
4	1,649	4	1,449	4,024	46,694
5	1,580	5	1,248	3,466	50,159

6	1,515	6	1,125	3,126	53,285
7	1,458	7	1,096	3,044	56,329
8	1,401	8	1,023	2,841	59,170
9	1,349	9	,966	2,684	61,854
10	1,298	10	,945	2,625	64,479
11	1,251	11	,877	2,436	66,915
12	1,206	12	,846	2,349	69,264
13	1,161	13	,802	2,227	71,491
14	1,117	14	,757	2,104	73,594
15	1,075	15	,731	2,031	75,626
16	1,035	16	,708	1,967	77,593
17	0,996	17	,652	1,811	79,404
18	0,958	18	,607	1,686	81,090
19	0,922	19	,591	1,642	82,733
20	0,886	20	,561	1,558	84,291
21	0,850	21	,547	1,519	85,810
22	0,815	22	,523	1,454	87,264
23	0,781	23	,505	1,404	88,668
24	0,749	24	,457	1,270	89,938
25	0,715	25	,412	1,145	91,083
26	0,683	26	,399	1,108	92,192
27	0,651	27	,387	1,076	93,267
28	0,620	28	,367	1,019	94,286
29	0,589	29	,351	,975	95,261
30	0,558	30	,305	,846	96,107
31	0,526	31	,282	,784	96,891
32	0,494	32	,258	,717	97,608
33	0,461	33	,241	,671	98,279
34	0,428	34	,231	,640	98,919
35	0,391	35	,199	,553	99,472
36	0,347	36	,190	,528	100,000

Tablo 42 incelendiğinde, 1000 farklı rastgele oluşturulan veri setine faktör analizi uyguladıktan sonra elde edilen özdeğerlerin kendi verimizden elde edilen özdeğerlerle karşılaştırılması prensibine dayanan paralel analizde (Thompson, 2004), rastgele oluşturulan veri setindeki ortalama özdeğerin orijinal veriden elde edilen özdeğerden küçük olması halinde; o faktörün çalışmaya dahil edilmesi, ortalama değer orijinal verideki özdeğerden

büyük olması halinde ise o faktörün çalışmaya dahil edilmemesi prensibinden hareketle; paralel analizden elde edilen ortalama özdeğerler ve orijinal veriden elde edilen özdeğerler karşılaştırıldığında; üç boyutlu yapının hala 36 madde için uygun olduğu görülmüştür. Bu yüzden bu üç faktör için Geomin döndürme yöntemi kullanılarak hangi maddelerin hangi faktörler altında kümelendiği tespit edilemeye çalışılmıştır. Elde edilen faktörler ve bu faktörlere ait maddeler Tablo 43’te gösterilmiştir.

Tablo 43.

Ebeveyn Formu Madde Faktör Yükleri-6

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
M1	-0,025	-0,085	-0,648*
M3	0,574*	0,062	-0,095
M8	0,558*	0,228	0,057
M9	-0,474*	0,035	0,122
M11	0,047	-0,541*	0,02
M12	0,151	0,706*	0,165
M13	0,643*	0,098	-0,006
M17	0,052	0,570*	-0,053
M18	0,378*	0,167	0,044
M26	0,633*	0,004	-0,032
M28	-0,042	0,600*	-0,166
M29	-0,033	0,629*	-0,059
M36	0,008	-0,084	0,423*
M38	0,071	-0,014	0,731*
M40	0,066	0,724*	0,14
M42	-0,043	-0,019	0,598*
M46	-0,003	-0,680*	-0,099
M47	0,126	-0,759*	0,045
M49	-0,066	-0,553*	-0,012
M52	-0,108	-0,616*	0,044
M55	0,16	0,450*	-0,081
M59	0,576*	-0,041	-0,186
M61	0,079	-0,138	0,527*
M63	-0,131	0,033	0,697*
M64	-0,051	0,007	0,471*
M65	0,104	-0,143	0,475*

M73	-0,145	-0,494*	0,09
M74	-0,052	-0,112	0,614*
M75	-0,09	0,375*	0,092
M76	-0,301*	-0,023	0,201
M80	-0,123	-0,046	0,611*
M84	-0,031	-0,205	0,367*
M87	-0,419*	-0,079	0,220*
M92	-0,023	0,103	0,704*
M97	-0,306*	-0,056	0,206
M98	-0,067	0,708*	0,004

Son AFA analizi sonucunda her madde yalnızca bir faktöre yüklenmiştir. Bu yüzden daha fazla açımlayıcı faktör analizi yapılmamıştır. Elde edilen faktörlerle bu yapının veriye uygunluğunu test etmek için DFA analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda:

- M3, M8, M9, M13, M18, M26, M59, M76, M87 ve M97 birinci boyutta;
- M11, M12, M17, M28, M29, M40, M46, M47, M49, M52, M55, M73, M75 ve M98 ikinci boyutta;
- M1, M36, M38, M42, M61, M63, M64, M65, M74, M80, M84 ve M92 üçüncü boyutta kümelenmişlerdir. Bu kümelemeden hareketle ölçeğin alt boyutlarına sırasıyla şu isimler verilmiştir:
 1. Alt boyut: Uyumluluk/ Sorumluluk
 2. Alt boyut: Nevrotiklik
 3. Alt boyut: Açıklık/ Dışadönüklük

Bu faktör yapısı elde edildikten sonra elde edilen faktör yapısının veriye uygunluğunu test etmek için ikinci veri seti kullanılarak Mplus programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu maddeler ve faktörler doğrultusunda WLSMV estimation yöntemi kullanılarak elde edilen DFA sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

- Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair saptanan bir hipotezin ya da kuramın test edilmesine dayanan istatistiksel bir analizdir (Büyüköztürk, 2009).

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan yapı doğrulayıcı faktör analizi ile aynen oluşturularak test edilmiş olup sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 44.

Ebeveyn Formu Model Uyum Indexi-1

Serbest Parametre Sayısı	182
χ^2	936,371*
sd	591
p	0,0000
RMSEA	0,052
CFI	0,907
TLI	0,901

Tablo 44 model uyum indexleri incelendiğinde sadece RMSEA ölçütü modelin veriye uygunluğunu göstermektedir. Diğer ölçütler ise modelin veriye uygun olmadığını göstermektedir. Modification indexleri kullanılarak model geliştirilmiştir. Bu model üzerinde, maddelerin standart faktör yükleri Tablo 45'te gösterilmiştir.

Tablo 45.

Ebeveyn Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-1

Faktör 1	
M3	0,55
M8	0,716
M9	-0,583
M13	0,614
M18	0,559
M26	0,498
M59	0,63
M76	-0,422
M87	-0,603
M97	-0,488
Faktör 2	
M11	0,562
M12	-0,589
M17	-0,503
M28	-0,554

M29	-0,519
M40	-0,726
M46	0,643
M47	0,719
M49	0,671
M52	0,745
M55	-0,6
M73	0,615
M75	-0,124
M98	-0,547

Faktör 3

M1	0,5
M36	-0,476
M38	-0,74
M42	-0,638
M61	-0,724
M63	-0,78
M64	-0,546
M65	-0,509
M74	-0,652
M80	-0,72
M84	-0,64
M92	-0,525

Tablo 45 incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bulunan chi-square testi modelin veriye uygun olmadığını göstermektedir. RMSEA 0,08 in altında olduğu için modelin veriye uygun olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan CFI ve TLI nin 0,95'ten yüksek olmadığı için modelin veriye uygun olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar ile modelin veriye uygunluğundan bahsedilemeyeceğinden dolayı, modification indexleri kullanılarak modelin geliştirilmesi sağlanmıştır.

Modification indexlerinde eğer belirli bir faktörün altında yer alan bir madde aynı anda başka bir faktöre dahil edildiğinde de 0,30'un üzerinde faktör yüküne sahip olacağı ve bu şekilde modelin veriye daha uygun olacağı şeklinde önermeler verdiğinde, bu madde analizden çıkarılmıştır.

Modification indexleri ile birlikte, standart faktör yüklerine bakıldığında yalnızca M75'in 0,30'un altında bir değere sahip olduğu görülmüştür. Diğer maddelerin hepsi oldukça yüksek faktör yüklerine sahiptir. Bu yüzden modelin geliştirilmesi açısından M75 analizden çıkarılmıştır.

M75 ve modification indexleri doğrultusunda maddeler analizden çıkarıldıktan sonra elde edilen final model uyum indexi Tablo 46'da gösterilmiştir.

Tablo 46.

Ebeveyn Formu Model Uyum İndeksi-2

Serbest Parametre Sayısı	147
χ^2	518,507*
sd	374
p	0,0000
RMSEA	0,042
CFI	0,953
TLI	0,949

Tablo 46 model uyum indexleri incelendiğinde chi-square testi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bir modelin veriye uygunluğu test edilirken chi-square testinin istatistiksel olarak anlamlı bulunmaması tercih edilir fakat chi-square örneklem büyüklüğüne çok hassas olduğundan dolayı çoğu durumda model veriye uygunken dahi istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar verebilmektedir (Kline, 2011). Bu yüzden chi-square testi ile birlikte diğer model uyum indexlerinin de incelenmesi gerekmektedir. CFI ve TLI değerlerinin 0,95'ten yüksek, RMSEA için 0,08'den küçük olması halinde modelin veriye uygun olduğundan bahsedilebilir (Hu & Bentler, 1999). Final modelde RMSEA 0,042 bulunmuştur ve bu değer 0,08'den küçük olduğundan dolayı modelin veriye uygun olduğunu göstermektedir. CFI ve TLI değerleri de 0,95 civarı ve üzerinde bulunmuştur. Bu iki değer de modelin veriye uygun olduğunu göstermektedir. Bu yüzden final model veriye uygundur denilebilir. Final modelde elde edilen faktör yükleri ve faktörler arası korelasyon Tablo 47'de gösterilmiştir.

Tablo 47.

Ebeveyn Formu Maddelerin Standart Faktör Yükleri-2

Faktör 1	
M3	0,599
M8	0,763
M9	-0,607
M13	0,667
M18	0,607
M26	0,54
M59	0,677
Faktör 2	
M11	0,583
M12	-0,61
M17	-0,503
M29	-0,518
M40	-0,737
M46	0,658
M47	0,727
M49	0,687
M52	0,756
M55	-0,606
M73	0,609
Faktör 3	
M1	0,506
M36	-0,494
M38	-0,75
M42	-0,656
M61	-0,748
M63	-0,774
M64	-0,534
M65	-0,508
M74	-0,678
M84	-0,654
M92	-0,548

Tablo 47 faktör yükleri incelendiğinde bütün maddelerin yüklerinin 0,5 civarında veya daha yüksek olduğu görülebilir. Faktör 1 ile Faktör 2 arasında -0,644'lük bir korelasyon bulunmuştur. Faktör 1 ve Faktör 3 arasında 0,26, ve Faktör 2 ile Faktör 3 arasında ise -0,609'luk korelasyonlar bulunmuştur. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 48'de bütün olarak gösterilmiştir.

Tablo 48.

Ebeveyn Formu Doğrulayıcı Faktör Analizi Model Veri Uyum İndeksleri

İncelenen uyum indeksi	Mükemmel uyum ölçütleri	Kabul edilebilir uyum ölçütleri	Elde edilen uyum indeksleri	Sonuç
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	1,38	Mükemmel uyum
RMSEA	$,00 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 \leq RMSEA \leq ,08$	,04	Mükemmel uyum
CFI	$,95 \leq CFI \leq 1,00$	$,90 \leq CFI \leq ,95$	,95	Mükemmel uyum
TLI	$,95 \leq TLI \leq 1,00$	$,90 \leq TLI \leq ,95$	,95	Mükemmel uyum

Tablo 48 incelendiğinde elde edilen tüm bulgular model veri uyumunun sağlandığını göstermektedir.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formunun alt boyutları arasındaki korelasyon değerleri Tablo 49'da gösterilmiştir.

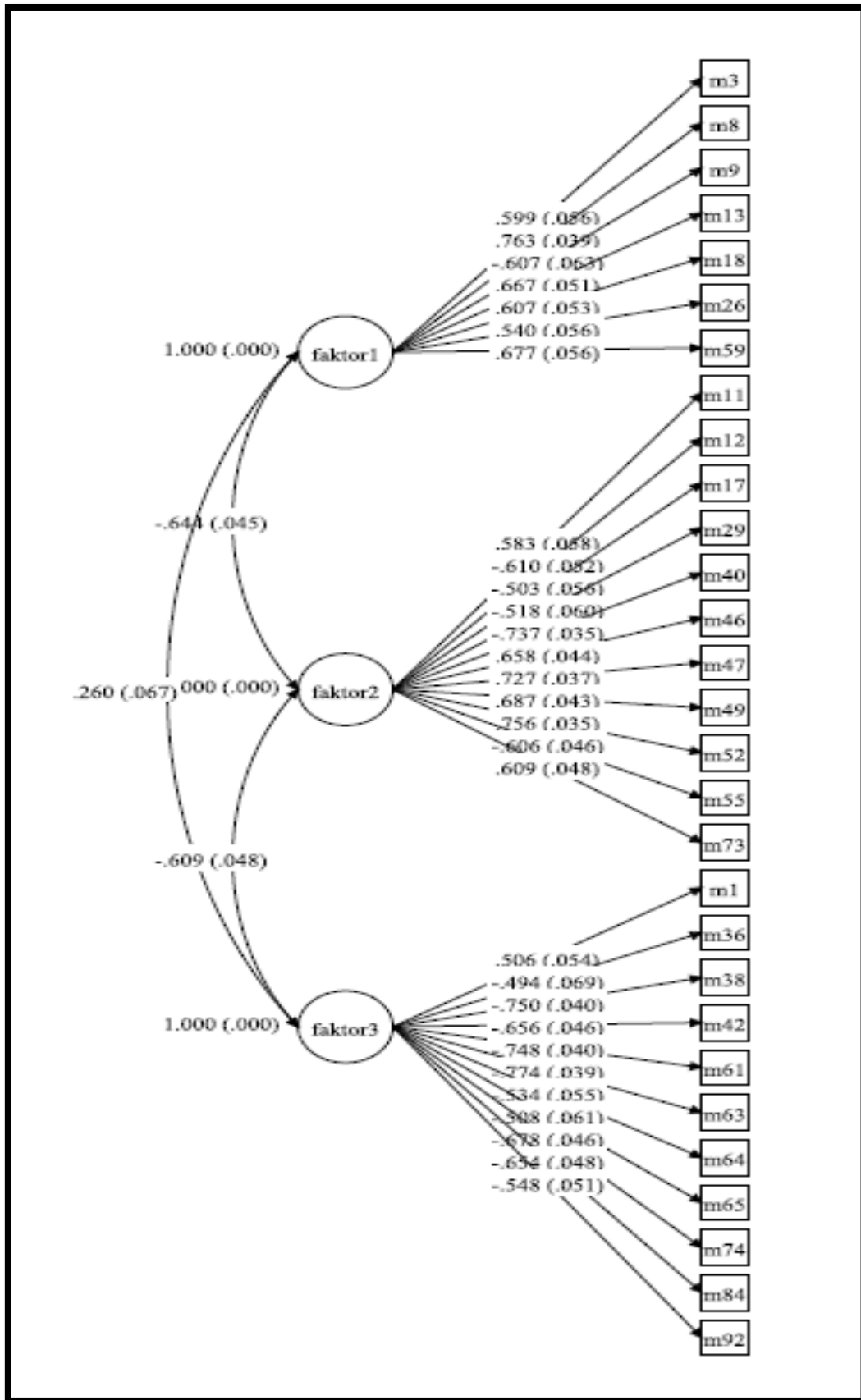
Tablo 49.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formunun Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Uyumluluk/ Sorumluluk	Nevrotiklik	Açıklık/ Dışadönüklük
Uyumluluk/ Sorumluluk			
Nevrotiklik	-,64		
Açıklık/ Dışadönüklük	-,26	-,61	

Tablo 49 incelendiğinde ölçeğin uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu ile nevrotiklik alt boyutu arasında orta düzeyde ve negatif bir ilişki, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu ile açıklık/ dışadönüklük alt boyutu arasında düşük düzeyde ve pozitif bir ilişki ve nevrotiklik alt boyutu ile açıklık/ dışadönüklük alt boyutu arasında orta düzeyde ve negatif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Maddelerin faktörlere göre dağılımına ilişkin grafik Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Maddelerin faktörlere göre dağılımı

DFA'ya ilişkin çıkarılan grafikte ölçeğin üç faktörlü yapısının doğrulandığı görülmektedir.

5.2.2. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formuna İlişkin Güvenirlik Sonuçları

Güvenirliğin incelenmesi için çeşitli yollar kullanılabilir. Cronbach alfa katsayısı, paralel formlar ve test-tekrar teste dayalı güvenilirlik katsayıları ve madde toplam korelasyonları bunlardandır (Büyüköztürk, 2009). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı, madde varyanslarının bir fonksiyonu olarak güvenilirlik hakkında bilgi sağlar (Crocker ve Algina, 1986). Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının doğru bir şekilde hesaplanması ölçümlerin tek boyutluluğuna bağlıdır. Dolayısıyla her bir boyut için bu katsayılar ayrı ayrı elde edilmiştir. Ölçeğin geneline ilişkin cronbach alfa katsayısı ise tabakalı cronbach alfa formülü kullanılarak hesaplanmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ve geneline ilişkin sonuçlar Tablo 50'de yer almaktadır.

Tablo 50.

Ebeveyn Formunun Alt Boyutlarına ve Geneline İlişkin Cronbach Alfa Sonuçları

Cronbach – α		
Uyumluluk/ Sorumluluk	0,75	Yüksek
Nevrotiklik	0,68	Yüksek
Açıklık/ Dışadönüklük	0,80	Yüksek
Tabakalı cronbach alfa	0,84	Yüksek

Tablo 50 incelendiğinde ölçeğin güvenilirliği için yapılan analiz sonucunda ölçeğin tamamı için hesaplanan cronbach alpha içtutarlılık katsayısı 0,84, uyumluluk/ sorumluluk alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,75, nevroitiklik alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,68, açıklık/ dışadönüklük alt boyutu için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı 0,80 olarak belirlenmiştir.

Güvenirlik ölçümlerine ilişkin aralıkların değerlendirilmesinde:

- $0,00 \leq a < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil,

- $0,40 \leq a < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0,60 \leq a < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,
- $0,80 \leq a < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (Akgül & Çevik, 2005, s. 436; Kayış, 2009, s. 405).

Cronbach alpha katsayısının 0,60 ile 0,80 arasında olması, maddelere ait puanların toplam test puanlarıyla oldukça iyi bir tutarlılık sağladığını göstermektedir. Bu verilerden hareketle ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

5.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu Arasındaki Korelasyona İlişkin Sonuçlar

Öğretmen formunun alt boyutları, ebeveyn formunun alt boyutları ve öğretmen formu ile ebeveyn formu arasındaki ilişkinin incelenmesi;

Roscoe (1975)'e göre korelasyon katsayısı;

- 0,30' un altındaysa düşük bir ilişki,
- 0,30-0,70 arasındaysa orta düzeyde bir ilişki,
- 0,70' in üzerindeyse yüksek düzeyde bir ilişkiyi göstermektedir.

Ölçeğin ebeveyn formu ve öğretmen formundan elde edilen puanları arasındaki ilişki boyutlar bazında Tablo 51'de gösterilmiştir.

Tablo 51.

Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu Arasındaki Korelasyona İlişkin Sonuçlar

		Öğretmen Formu		
	Boyutlar	Uyumluluk/ Sorumluluk	Açıklık/ Dışadönüklük	Nevrotiklik
Ebeveyn Formu	Uyumluluk/ Sorumluluk	,630**	,455**	-,376**
	Nevrotiklik	-,412**	-,544**	,352**
	Açıklık/ Dışadönüklük	,190**	,544**	-,308**

Tablo 51 öğretmen formu ve ebeveyn formu arasındaki korelasyon incelendiğinde; uyumluluk/ sorumluluk alt boyutunda ($r=0,630$), açıklık/ dışadönüklük alt boyutunda ($r=0,544$), nevrotiklik alt boyutunda ($r=0,352$) orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonucuna ve önerilere yönelik bilgiler yer alacaktır.

6.1. Sonuç

Araştırma çocukların kişilik gelişimini değerlendirmek amacıyla geliştirilen “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” öğretmen ve ebeveyn formlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmak üzere 2018-2019 eğitim öğretim yılında yapılmıştır. Gaziantep il merkezi Şehitkamil ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokullarına ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 aylık çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri çalışmanın verilerini sağlamıştır. “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin ilk olarak kapsam geçerliği incelenmiş ve dört farklı okulöncesi eğitim uzmanı akademisyeninden, iki okul öncesi eğitim öğretmenininden, bir psikoloğtan, bir ölçme ve değerlendirme uzmanından alınan görüşler doğrultusunda ölçeğin kapsam geçerliğine sahip olduğu görülmüştür. Kapsam geçerliğinin ardından açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılarak yapı geçerliği incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliğinin sağlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları doğrultusunda da iç tutarlılığı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilebilir.

İstatistiksel analizlerin verdiği geçerlik ve güvenirlik bulguları sonucunda; “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Öğretmen Formu”nun son hali uyumluluk/sorumluluk, açıklık/ dışadönüklük, nevrotiklik olmak üzere 3 alt boyut 21 maddeden, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Ebeveyn Formu”nun son hali uyumluluk/

sorumluluk, nevroitiklik, açıklık/ dışadönüklük olmak üzere 3 alt boyut 29 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” öğretmen ve ebeveyn formlarının geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu kabul edilebilir.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin Türkiye örneklemini üzerinde norm çalışması yapılabilir.
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” 48-72 aylık çocuklara yönelik ölçek formu geliştirilebilir.
- Bu araştırmadan sonra yapılacak araştırmalar “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” Gaziantep ili dışındaki farklı çalışma grupları üzerinde uygulama yapılarak, iç tutarlılık geliştirilebilir, geçerlik sınanabilir, uygulanabilir ve elde edilen verilerle karşılaştırmalar yapılabilir.
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” öğretmen ve ebeveyn formları, kişilik ile ilgili yapılacak yeni çalışmalarda değerlendirme aracı olarak kullanılabilir.
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” daha önce okul öncesi eğitim almamış çocuklara uygulanabilir ve elde edilen verilerle karşılaştırmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin; çocukların kişilik gelişimlerine ilişkin bilgilerini artırmak amacıyla seminerler, konferanslar vb. düzenlenerek bilgi verilebilir.
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği”nin her bir alt boyutu için birbirinden bağımsız ölçek geliştirme çalışmaları yapılabilir.
- Okul öncesi çocuklarının kişilik gelişimine yönelik yeni ölçek geliştirme ya da değerlendirme çalışmaları için geliştirici bir basamak sağlayabilir.
- “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği” kullanılarak Okul Öncesi Eğitim Programı’nın kişilik gelişimine etkileri yönünden test edilebilir.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (2016). *İnsanı tanıma sanatı*. (K. Şipal, Çev.). İstanbul: Say.
- Akbaba, G. (2017). *Beş ve altı yaş çocuklarının duygu düzenlemesinde çocuk mizacıyla anne davranışları arasındaki etkileşimin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akgül, A., & Çevik, O. (2005). *İstatistiksel analiz teknikleri “spss’te işletme yönetimi uygulamaları”*. Ankara: Emek.
- Aksoy, P. (2018). *Okul öncesi dönem çocukların annelerinin kişilik özelliği ve çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun mizaç ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, A. (2006). *Farklı kültürlerdeki yöneticileri kişilik özelliklerine dayanarak liderlik anlayışlarının belirlenmesi: türk ve amerikan otel yöneticilerinin karşılaştırmalı analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Altun Nalbant, A. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaş çocukların mizaç, sosyal yetkinlik özellikleri ile çaba sarf ederek kendini denetleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, A. (2018). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin mesleki kişilik tipleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., & Hilgard, E. R. (1995). *Psikolojiye giriş II*. (K. Atakay, M. Atakay, & A. Yavuz, Çev.). İstanbul: Sosyal.

- Bacanlı, H., İlhan, T., & Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (sdkt). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel davranış insanın üretim gücü*. Ankara: Feryal.
- Beauducel, A., & Herzberg, P. Y. (2006). On the performance of maximum likelihood versus means and variance adjusted weighted least squares estimation in cfa. *Structural Equation Modeling A Multidisciplinary Journal*, 13(2), 186-203. doi: 10.1207/s15328007sem1302_2
- Berkowitz, M. W. (1999). Obstacles to teacher training in character education. *Action in Teacher Education*, 20(4), 1-10. <https://doi.org/10.1080/01626620.1999.10462930>
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaktüs.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: basic traits resolved into clusters. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38(4), 476-506. <https://doi.org/10.1037/h0054116>
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2016). *Kişilik psikolojisi* (M. Baloğlu, Çev.). Ankara: Nobel.
- Crocer, L., & Algina, J. (1986). Introduction to classical and modern test theory. Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of Personality Assessment*. 64(1), 21-50. doi: 10.1207/s15327752jpa6401_2
- Cüceloğlu, D. (2014). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi.
- Çatalbaş, M. (2018). *Okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitiminin incelenmesi ve okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri*. Yüksek Lisans

Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lirsal uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

De Winter, J. C., Dodou, D., & Wieringa, P. A. (2009). Exploratory factor analysis with small sample sizes. *Multivariate Behavioral Research*, 44(2), 147-181. doi: 10.1080/00273170902794206

Deniz, A., & Erciş, A. (2008). Kişilik özellikleri ile algılanan risk arasındaki ilişkilerin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 301-330.

Digman, J. M. (1990). Personality structure: emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002221>

DiStefano, C. (2002). The impact of categorization with confirmatory factor analysis. *Structural Equation Modeling A Multidisciplinary Journal*, 9(3), 327-346. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0903_2

Duran, A. (2015). *Okul öncesi çocuklarının karakter ve karakter özelliklerine ilişkin veli ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Durna, U. (2005). A ve b tipi kişilik yapılarını ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 275-290.

Dündar, B. (2010). *Okulöncesi dönem 6 yaş çocuklarının benlik algıları ile bilişsel performansları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ercan, İ., & Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlilik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.

- Erkoç, T. (2008). *Kişilik özelliklerinin örgütsel iletişime etkisi ve bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Beta.
- Eysenck, H. J. (1970). *The structure of human personality*. London: Methuen.
- Gerrig, R. J., & Zimbardo, P. G. (2012). *Psikolojiye giriş: psikoloji ve yaşam*. Ankara: Nobel.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": the big-five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216-1229. doi: 10.1037//0022-3514.59.6.1216
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the big-five factor structure. *Psychological Assessment*, 4(1), 26-42. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.4.1.26>
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26-34. doi: 10.1037//0003-066x.48.1.26
- Goldberg, L. R., & Somer, O. (2000). The hierarchical structure of common turkish person descriptive adjectives. *European Journal of Personality*, 14(6), 497-531. doi: 10.1002/1099-0984(200011/12)14:6<497::AID-PER379>3.0.CO;2-R
- Güney, S. (2012). *Sosyal psikoloji*. Ankara: Nobel.
- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30(2), 179-185. doi: 10.1007/bf02289447
- Horzum, M. B., Ayas, T., & Padır, M. A. (2017). Beş faktör kişilik ölçeğinin türk kültürüne uyarlanması. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408. doi: 10.19126/suje.298430
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>

- İkiz, H. (2009). *6 yaş grubundaki çocukların benlik algıları ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kandır, A. (2001). Çocuk gelişiminde okul öncesi eğitim kurumlarının yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/kandir.htm sayfasından erişilmiştir.
- Kane, M. T. (2013). *Validating the interpretations and uses of test scores*. *Journal of Educational Measurement*, 50(1), 1-73. <https://doi.org/10.1111/jedm.12000>
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kayaalp Ersoy (2009). *Yöneticilerin dönüştürücü ve işe yönelik liderlik eğilimleri ile kişilik özelliklerinin ilişkisi: bir örnek olay*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kayış, A. (2009). Güvenilirlik analizi. Ş. Kalaycı (Ed.), *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde* (s. 403-419). Ankara: Asil.
- Kısa, D. (2009). *Okulöncesi öğretmenlerin altı yaş çocuklarının sorumluluk eğitiminde başvurdukları disiplin yöntemlerine ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford.
- Kök, M., Tuğluk, M. N., & Bay, E. (2005). Okul öncesi eğitimin öğrencilerin gelişim özellikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 294-303.
- Köycekaş, A. (2019). *Çocukların mizaç özellikleri ile oyun davranışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köse, F. (2019). *Öğretmen adaylarının duygu ve kişilik özellikleri ile öğretim yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafiya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 10, 162-172.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). *III. Milli Kültür şurası, ocuk ve kültür komisyon raporu*. <https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf?0> sayfasından erişilmiştir.
- Lamb, M. E., Chuang, S. S., Wessels H., Broberg, A. G., & Hwang, C. P. (2002). Emergence and constructvalidation of the big five factors in early childhood: a longitudinal analysis of their ontogeny in Sweden. *Child Development*, 73(5), 1517-1524.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Loehlin, J.C., & Martin, N. G. (2018). Personality types: a twin study. *Personality and Individual Differences*, 122, 99-103. <http://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.012>
- Magnavita, J. J. (2016). *Kişilik kuramları*. (S. E. Trkz, M. Benveniste, & M. Arık, ev.). İşstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Mariana, C., Fabiana, M., & Andreea, N. E. (2016). The personality of kindergarden teachers. *Romanian Journal Of Experimental Applied Psychology*, 7(1), 71-84. <http://dx.doi.org/10.15303/rjeap.2016.v7i1.a6>
- McShane, S. L., & Glinow, M. A. V. (2016). *rgtsel davranış*. (A. Günsel, & S. Bozkurt, ev.). İşstanbul: Nobel.
- Merdan, E. (2013). Beş faktör kişilik kuramı ile iç değerleri ilişkisinin incelenmesi: bankacılık sektöründe bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 4(7), 140-159.
- Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist*, 50(9), 741-749. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.50.9.741>
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi anlamak*. (H. B. Ayvaşık, & M. Sayıl, ev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

- Mundfrom, D., Shaw, D. G., & Ke, T. L. (2005). Minimum sample size recommendations for conducting factor analyses. *International Journal of Testing*, 5, 159-168. https://doi.org/10.1207/s15327574ijt0502_4
- Muthén, L. K., & Muthén, B. O. (1998-2012). *Mplus user's guide: statistical analysis with latent variables*. Los Angeles: Muthén & Muthén.
- Norman, W. T. (1963). Toward an adequate taxonomy of personality attributes: replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 574-583. <https://doi.org/10.1037/h0040291>
- O'Connor, B. P. (2000). Spss and sas programs for determining the number of components using parallel analysis and velicer's map test. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 32(3), 396-402. doi: 10.3758/BF03200807
- Özdemir, A. N. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının akran şiddetine maruz kalma düzeyi, mizaç tarzı ve empatik becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589. doi:10.5455/cap.20120433
- Özer, Z. (2018). *Okul öncesi çocuklarının duygusal-davranışsal bozukluklarında öğretmenlerin farkındalıklarının ve kişilik özelliklerinin yetkinlikleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Psikolojik testler*. Ankara: Pdrem.
- Özkalp, E. (2013). Örgüt içinde birey ve kişilik. A. Ç. Kirel & O. Ağlargöz (Ed.), *Örgütsel davranış içinde* (s. 28-55). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Özkan, H. K. (2015). *Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların benlik algısı ve sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özsoy, E., & Yıldız, G. (2013). Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: bir literatür taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Peabody, D., & Goldberg, L. R. (1989). Some determinants of factor structures from personality-trait descriptors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(3), 552-567. doi: 10.1037//0022-3514.57.3.552
- Preacher, K. J., & MacCallum, R. C. (2002). Exploratory factor analysis in behavior genetics research: factor recovery with small sample sizes. *Behavior Genetics*, 32(2), 153-161. doi: 10.1023/a:1015210025234
- Prinz, P., Stams, G. J. J. M., Deković, M., Reijntjes, A. H. A., & Belsky, J. (2009). The relations between parents' big five personality factors and parenting: a meta-analytic review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(2), 351-362. doi: 10.1037/a0015823
- Roscoe, J.T. (1975). *Fundamental research statistics for the behavioural sciences*. New York: Holt Rinehart & Winston.
- Sarıcı Bulut, S. (2017). Beş faktör kişilik özellikleri, stresle başa çıkma ve depresyon arasındaki ilişkiler: gazi eğitim fakültesi örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(2), 1205-1221.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı.
- Sevi, E. S. (2009) *Psikobiyolojik kişilik modeli ve beş faktör kişilik kuramı: mizaç ve karakter envanteri (tcı) ile beş faktör kişilik envanterinin (5fke) karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Smidt, W. (2015). Big five personality traits as predictors of the academic success of university and college students in early childhood education. *Journal of Education for Teaching*, 41(4), 385-403. <https://doi.org/10.1080/02607476.2015.1080419>
- Smidt, W., Kammermeyer, G., Roux, S., Theisen, C., & Weber, C. (2017). Career success of preschool teachers in germany – the significance of the big five personality traits, locus of control, and occupational self-efficacy. *Early Child Development and Care*, 188(10), 1340-1353. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1314275>

- Somer, O., & Golderg, L. R. (1999). The structure of Turkish trait-descriptive adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 431-450. doi: 10.1037//0022-3514.76.3.431
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, M. (2002). Beş faktör kişilik envanteri'nin geliştirilmesi -I: ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Somer, O., Korkmaz, M. & Tatar, M. (2004). *Kuramdan uygulamaya beş faktör kişilik modeli ve beş faktör kişilik envanteri (5fke)*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Şahan, B. (2011). *Okul öncesi 5-6 yaş grubu öğrencilerin sorumluluk kazanma düzeylerinin öğretmen ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Şeker Sır, N. (2016). *Öğretmen adaylarının 5 faktör kişilik kuramına göre kişilik özelliklerinin belirlenmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.
- Şener, C. (2018). *Lise öğrencilerinde okul tükenmişliğinin yordayıcısı olarak mizah tarzlarının ve beş faktör kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Şimşek, M. Ş., Çelik, A., & Akgemci, T., (2015). *Davranış bilimlerine giriş ve örgütlerde davranış*. Konya: Eğitim.
- Tatalović Vorkapić, S. (2012). The significance of preschool teacher's personality in early childhood education: analysis of eysenck's and big five dimensions of personality. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 2(2), 28-37. doi: 10.5923/j.ijpbs.20120202.05
- Tatar, A. (2009). Beş faktör kişilik modeline dayalı olarak sporcu kadın ve erkeklerin kişilik profillerinin karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(2), 70-79.

- Tathioğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(17), 939-971. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh400>
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: understanding concepts and applications*. Washington: American Psychological Association.
- Thurstone, L. L. (1947). *Multiple factor analysis*. Chicago: University of Chicago.
- Trawick-Smith, J. (2014). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. (B. Akman, Çev.). Ankara: Nobel.
- Veneziano L. & Hooper J. (1997). A method for quantifying content validity of health-related questionnaires. *American Journal of Health Behavior*, 21(1),67-70.
- Yaralı, K. (2015). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının bilişsel tempolarına göre benlik algılarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2002). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi.
- Yazgan İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2017). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldızoğlu, H. (2013). *Okul yöneticilerinin beş faktör kişilik özellikleriyle çatışma yönetimi stili tercihleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yurdugül H., & Aşkar, P. (2008). An investigation of the factorial structures of pupils' attitude towards technology (patt): a turkish sample. *İlköğretim Online*, 7(2), 288-309.
- Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., & Camac, C. (1988). What lies beyond e and n? Factor analyses of scales believed to measure basic dimensions of personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(1), 96-107. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.1.96>

EKLER

EK 1.**Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Kapsam Geçerlik Sonuçları**

Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Madde Uyuşma Düzeyi (%)	Kapsam Geçerlik Oranı (KGO)
M1	8	0	100	1
M2	8	0	100	1
M3	7	1	88	0,88
M4	8	0	100	1
M5	7	1	88	0,88
M6	7	1	88	0,88
M7	8	0	100	1
M8	8	0	100	1
M9	8	0	100	1
M10	6	2	75,0	0,75
M11	7	1	88	0,88
M12	6	2	75,0	0,75
M13	8	0	100	1
M14	8	0	100	1
M15	8	0	100	1
M16	8	0	100	1
M17	7	1	88	0,88
M18	7	1	88	0,88
M19	8	0	100	1
M20	8	0	100	1
M21	7	1	88	0,88
M22	8	0	100	1
M23	8	0	100	1
M24	8	0	100	1
M25	8	0	100	1
M26	8	0	100	1
M27	8	0	100	1
M28	8	0	100	1
M29	7	1	88	0,88

M30	8	0	100	1
M31	8	0	100	1
M32	8	0	100	1
M33	8	0	100	1
M34	8	0	100	1
M35	8	0	100	1
M36	8	0	100	1
M37	8	0	100	1
M38	8	0	100	1
M39	8	0	100	1
M40	7	1	88	0,88
M41	8	0	100	1
M42	7	1	88	0,88
M43	7	1	88	0,88
M44	8	0	100	1
M45	8	0	100	1
M46	7	1	88	0,88
M47	8	0	100	1
M48	6	2	75,0	0,75
M49	8	0	100	1
M50	8	0	100	1
M51	8	0	100	1
M52	8	0	100	1
M53	8	0	100	1
M54	8	0	100	1
M55	8	0	100	1
M56	8	0	100	1
M57	8	0	100	1
M58	8	0	100	1
M59	7	1	88	0,88
M60	7	1	88	0,88
M61	8	0	100	1
M62	8	0	100	1
M63	8	0	100	1

M64	8	0	100	1
M65	7	1	88	0,88
M66	8	0	100	1
M67	8	0	100	1
M68	8	0	100	1
M69	8	0	100	1
M70	7	1	88	0,88
M71	8	0	100	1
M72	8	0	100	1
M73	8	0	100	1
M74	7	1	88	0,88
M75	8	0	100	1
M76	8	0	100	1
M77	8	0	100	1
M78	8	0	100	1
M79	7	1	88	0,88
M80	8	0	100	1
M81	8	0	100	1
M82	8	0	100	1
M83	8	0	100	1
M84	8	0	100	1
M85	8	0	100	1
M86	8	0	100	1
M87	7	1	88	0,88
M88	7	1	88	0,88
M89	8	0	100	1
M90	8	0	100	1
M91	8	0	100	1
M92	8	0	100	1
M93	8	0	100	1
M94	8	0	100	1
M95	8	0	100	1
M96	8	0	100	1
M97	8	0	100	1

M98	8	0	100	1
M99	7	1	88	0,88
M100	7	1	88	0,88
M101	8	0	100	1
M102	8	0	100	1

Uzman Sayısı: 8

Kapsam Geçerlik Ölçütü: 0,78

EK 2. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması” adıyla, 20.05.2019-14.06.2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Okul öncesi eğitimi alan 48-72 aylık çocukların kişisel yetkinlik becerilerinin ölçülmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gülşah BAHRAN

İletişim bilgileri : e-posta: gulsahbahran@yandex.com

***Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin
veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).***

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 3. Yeğitek Katılım Kabul Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, “Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması” adıyla, Gülşah BAHRAN tarafından 20.05.2019-14.06.2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Okul öncesi eğitimi alan 48-72 aylık çocukların kişisel yetkinlik becerilerinin ölçülmesidir.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer (ler): Resmi Bağımsız Anaokulu, Resmi Anasınıfı, Resmi İlkokul, Resmi Ortaokul

Araştırma Uygulaması: Anket

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gülşah BAHRAN

İletişim Bilgileri : e-posta: gulsahbahran@yandex.com

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

...../...../.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 4. ÖĞRETMEN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Eğitimci,

Bu formda vereceğiniz cevaplar, Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği'ni geliştirme sürecinde yapılacak olan değerlendirmeleri güçlendirici rol oynayacaktır. Bu nedenle istenen bilgileri içtenlikle ve doğru olarak vermeniz beklenmektedir. Lütfen soruları okuduktan sonra sizin için uygun olan şıkkı işaretleyiniz.

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

Gülşah BAHRAN
Gazi Üniversitesi
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

ÖĞRETMENİN;

Cinsiyet:

☐ Kadın ☐ Erkek

Yaş Aralığı:

☐ 22-30 ☐ 31-40 ☐ 41 ve üzeri

Meslekteki yılı:

☐ 1-3 ☐ 4-10 ☐ 11-20 ☐ 21 ve üzeri

Öğrenim Durumu:

☐ Lise ve dengi mezunu

☐ Lisans mezunu

☐ Lisansüstü mezunu.....

Pedagojik Formasyona Sahiplik Durumu:

☐ Eğitim Fakültesi- Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü Mezunu

☐ Eğitim Fakültesi- Başka Bir Bölüm Mezunu

☐ Eğitim Fakültesi Mezunu Değil

Daha Önce Kişisel Yetkinliğe İlişkin Kongre, Konferans, Seminer Veya Eğitime Katıldım:

☐ Evet (Lütfen yazınız).....

☐ Hayır

EK 5. EBEVEYN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Ebeveyn,

Bu formda vereceğiniz cevaplar, Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeği'ni geliştirme sürecinde yapılacak olan değerlendirmeleri güçlendirici rol oynayacaktır. Bu nedenle istenen bilgileri içtenlikle ve doğru olarak vermeniz beklenmektedir. Lütfen soruları okuduktan sonra sizin için uygun olan şıkkı işaretleyiniz.

KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

Gülşah BAHRAN
Gazi Üniversitesi
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

ÇOCUĞUN:

Yaşı:

☐ 48-60 ay ☐ 60-72 ay

Cinsiyeti:

☐ Kız ☐ Erkek

Kardeş Sayısı:

☐ Kardeşi yok ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ya da daha fazla

Kaçıncı Çocuk Olduğu:

☐ 1. ☐ 2. ☐ 3. ☐ 4. ya da daha fazla

Herhangi Bir Özel Gereksinim Durumu:

☐ Yok ☐ Var (Lütfen yazınız).....

Halen Devam Ettiği Eğitim Kurum:

☐ MEB'e bağlı bağımsız anaokulu
☐ MEB'e bağlı ilköğretim kurumu anasınıfı

Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi:

☐ Almadı ☐ 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl

ANNENİN;**Öğrenim Durumu:**

- ☐ Okuryazar değil
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Diğer (Lütfen yazınız).....

Yaşı:

- ☐ 25 yaş ve altı
☐ 26-35 yaş
☐ 36 yaş ve üzeri

Mesleği

- ☐ Çalışmıyor
☐ Kamuda memur
☐ Özel sektörde memur
☐ İşçi
☐ Serbest Meslek (Lütfen yazınız).....

BABANIN;**Öğrenim Durumu:**

- ☐ Okuryazar değil
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Üniversite
☐ Diğer (Lütfen yazınız).....

Yaşı:

- ☐ 25 yaş ve altı
☐ 26-35 yaş
☐ 36 yaş ve üzeri

Mesleği

- ☐ Çalışmıyor
☐ Kamuda memur
☐ Özel sektörde memur
☐ İşçi
☐ Serbest Meslek (Lütfen yazınız).....

Ailenin aylık gelir miktarı:

- ☐ 1000 TL ve altı
☐ 1001-2000 TL
☐ 2001-3000 TL
☐ 3001-4000 TL
☐ 4000 TL ve üzeri

EK 6. Araştırma İzni

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092-605.01-E.9618079
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Gülşah BAHRAN)

15/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 26.04.2019 tarihli ve 14532 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Gülşah BARAN'ın "Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlilik Çalışması" konulu araştırma çalışma isteği kapsamında, İlimiz Şehitkamil İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen anaokulları ve anasınıflarında görev yapan öğretmenler, öğrenim gören öğrenciler ve velilere yönelik araştırma çalışma isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Gülşah BARAN'ın anket çalışma isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarihli ve 12607291 (2017/25) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, İlimiz Şehitkamil İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen anaokullar ve ana sınıflarında görev yapan öğretmenler, öğrenim gören öğrenciler ve velilere anket uygulama isteği eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Cengiz METE
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
<...>

Cengiz AYHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092-605.01-E.9705411
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Gülşah BAHRAN)

16/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:Valilik Makamının 15.05.2019 tarihli ve 9618079 sayılı oluru.

İlgide kayıtlı valilik oluruyla Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Gülşah BAHRAN'ın "Okul Öncesi Çocuklar İçin Kişisel Yetkinlik Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması" konulu araştırma çalışma isteği kapsamında, İlimiz Şehitkamil İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen anaokulları ve anasınıflarında görev yapan öğretmenler, öğrenim gören öğrenciler ve velilere yönelik araştırma çalışma isteğine ilgi olurla izin verilmiştir.

Ancak; ilgi olurda adı geçen kişinin ismi sehven Gülşah BARAN yazılmış olup, Gülşah BAHRAN olarak düzeltilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Cengiz METE
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
<...>

Cengiz AYHAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..